

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 67 · 19. april
Sesjonen 2017–2018

Møte torsdag den 19. april 2018 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 67):

1. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Lars Haltbrekken, Arne Nævra, Gina Knutson Barstad, Åsmund Aukrust, Ruth Grung og Per Espen Stoknes om vern av Øystesevassdraget (Innst. 205 S (2017–2018), jf. Dokument 8:90 S (2017–2018))
2. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om kraftkabler til utlandet (Innst. 200 S (2017–2018), jf. Dokument 8:107 S (2017–2018))
3. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Fredrik Grøvan, Trude Brosvik, Geir Jørgen Bekkevold og Torhild Bransdal om statlig kompensasjon ved flom og naturskade (Innst. 206 S (2017–2018), jf. Dokument 8:114 S (2017–2018))
4. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Åslaug Sem-Jacobsen, Ivar Odnes og Geir Adelsten Iversen om å be regjeringen fremme en stortingsmelding om psykisk helsevern og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Kjerkol, Tore Hagebakken, Tuva Moflag, Tellef Inge Mørland og Siv Henriette Jacobsen om lavterskel psykisk helsehjelp i kommunene (Innst. 193 S (2017–2018), jf. Dokument 8:105 S (2017–2018) og Dokument 8:113 S (2017–2018))
5. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Kjersti Toppe, Jenny Klinge, Ivar Odnes og Per Olaf Lundteigen om tiltak for å forbedre og forenkle pasientreiseordninga og sikre forsvarleg dro-sjetransport for pasientar i regi av helseføretaka (Innst. 196 S (2017–2018), jf. Dokument 8:98 S (2017–2018))
6. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken og Nicholas Wilkinson om å prioritere ideelle foran kommersielle aktører når helseforetakene kjøper institusjonsplasser (Innst. 194 S (2017–2018), jf. Dokument 8:104 S (2017–2018))
7. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Emilie Enger Mehl, Steinar Ness og Siv Mossleth om en demokrati- og ledelsesreform i offentlige sykehus med innføring av tillitsbasert, stedlig ledelse (Innst. 212 S (2017–2018), jf. Dokument 8:121 S (2017–2018))
8. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Kjerkol, Olaug V. Bollestad, Nicholas Wilkinson og Kjersti Toppe om å endre akuttmedisinforskriftens krav til bakvakt i legevakt (Innst. 218 S (2017–2018), jf. Dokument 8:129 S (2017–2018))
9. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tuva Moflag, Ingvild Kjerkol, Tore Hagebakken, Tellef Inge Mørland og Siv Henriette Jacobsen om å utarbeide en nasjonal strategi for god ernæring for eldre som mottar omsorgstjenester i sykehjem og hjemmetjenesten (Innst. 213 S (2017–2018), jf. Dokument 8:116 S (2017–2018))
10. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tuva Moflag, Ingvild Kjerkol, Tore Hagebakken, Tellef Inge Mørland og Siv Henriette Jacobsen om samboergaranti i eldreomsorgen (Innst. 217 S (2017–2018), jf. Dokument 8:128 S (2017–2018))
11. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Espen Stoknes, Olaug V. Bollestad, Ingvild Kjerkol og Kjersti Toppe om et bedre målesystem for livskvalitet, helse og det gode liv i Norge ut fra behovet for helhetlig informasjon (Innst. 219 S (2017–2018), jf. Dokument 8:130 S (2017–2018))
12. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i bustadoppføringslova mv. (garanti-reglene) (Innst. 189 L (2017–2018), jf. Prop. 27 L (2017–2018))
13. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2018 under Kommunal- og moderniseringsdepartementet (Svalbard globale frøhvelv - ny adkomsttunnel) (Innst. 220 S (2017–2018), jf. Prop. 44 S (2017–2018))
14. Interpellasjon fra representanten Geir Pollestad til landbruks- og matministeren:
«Forhandlingane om jordbruksoppgjæret skal skje med utgangspunkt i dei føringane som Stortinget har lagt for jordbrukspolitikken. Desse går fram av Innst. 251 S (2016–2017). Her har næringskomiteen formulert fylgjande inntektsmål: «For å sikre rekruttering, og for å løfte inntektsmulighetene i næringen, mener komiteen at inntektsmålet skal være

å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet. God markedstilpasning og produktivitetsutvikling vil være en forutsetning for inntekstdannelsen.» I regjeringa si politiske plattform står det fylgjande: «Ha inntektsutvikling i jordbruket forutsatt lav kostnadsutvikling, produktivitetsforbedring og markedstilpasning.» Vil statsråden i vårens jordbruksoppgjer leggja til grunn eit inntektsmål om å redusera inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper?»

15. Stortingets vedtak til lov om endringar i vegtrafikkloven (køyretøykontroll og fartsskrivar) (Lovvedtak 48 (2017–2018), jf. Innst. 167 L (2017–2018) og Prop. 8 LS (2017–2018))
16. Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om avgift til forskning og utvikling i fiskeri- og havbruksnæringa (forvaltningen av Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond) (Lovvedtak 49 (2017–2018), jf. Innst. 154 L (2017–2018) og Prop. 37 L (2017–2018))
17. Referat

Presidenten: Det foreligger tre permisjonssøknader:

- fra representantene Espen Barth Eide, Vetle Wang Soleim og Morten Wold om permisjon i tiden fra og med 23. april til og med 27. april, alle for å delta i møter i Europarådets parlamentariske forsamling i Strasbourg

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden i tiden fra og med 24. april til og med 26. april:

For Buskerud fylke: Tone Heimdal *Brataas*

For Møre og Romsdal fylke: Anders *Riise*

For Oslo: Zaineb *Al-Samarai*

Presidenten: Representanten Rigmor Aasrud vil fremsette et representantforslag.

Rigmor Aasrud (A) [10:01:05]: På vegne av stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Audun Lysbakken, Hadia Tajik, Karin Andersen, Lise Christoffersen og meg selv har jeg den ære å legge fram et forslag om pensjon fra første krone.

Presidenten: Representanten Freddy André Øvstegård vil fremsette et representantforslag.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:01:38]: På vegne av representantene Mona Fagerås, Karin Andersen og meg selv har jeg gleden av å sette fram et representant-

forslag om et femårig nasjonalt løft for bibliotekene for lik tilgang til kultur og kunnskap.

Presidenten: Representanten Audun Lysbakken vil fremsette et representantforslag.

Audun Lysbakken (SV) [10:02:11]: På vegne av representantene Karin Andersen, Nicholas Wilkinson, Petter Eide og meg selv vil jeg sette fram et forslag om å sikre veteraner i internasjonale operasjoner etter 2010 klageadgang på vedtak i erstatningssaker for psykiske skader som følge av utenlandstjeneste.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet fortsetter utover kl. 16.00 til dagens kart er ferdigbehandlet.

Sak nr. 1 [10:02:48]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Lars Haltbrekken, Arne Nævra, Gina Knutson Barstad, Åsmund Aukrust, Ruth Grung og Per Espen Stoknes om vern av Øystesevassdraget (Innst. 205 S (2017–2018), jf. Dokument 8:90 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Stefan Heggelund (H) [10:03:45] (ordfører for saken): Øystesevassdraget ligger vakkert til i Hardanger, i et område der de aller fleste elver allerede er bygd ut. Derfor er dette en viktig sak, og jeg har lyst til å takke komiteen for et godt samarbeid om denne saken.

Som landskapselement i et område preget av villmark er Øystesevassdraget viktig. I tilknytning til vassdraget er det bl.a. flere rødlistede arter som trenger beskyttelse.

Den 28. august 2017 avslo Olje- og energidepartementet en søknad om tillatelse til å bygge Øystese kraftverk i nedre del av Øystesevassdraget. I tillegg avviste departementet en søknad om tillatelse til å overføre vann fra Vossadalsvatnet i øvre del av Øystesevassdraget til

Svartevatn reguleringsmagasin i Samnangervassdraget. Da skrev departementet:

«Øystesevassdraget har særskilte kvaliteter knyttet til landskap og friluftsliv. Dette er verdier det er viktig å bevare. Etter en helhetlig vurdering har vi kommet til at begge søknadene avslås av hensyn til friluftsliv, landskap og biologisk mangfold».

Det var en klok vurdering.

I forbindelse med utarbeidelse av regjeringsplattform for den utvidede regjeringen ble det slått fast at Øystesevassdraget skal vernes, og i svar til komiteen har statsråden også bekreftet at dette er et arbeid som prioriteres. Vi er glade for det. Dette er en stor dag. Øystesevassdraget skal vernes.

Åsmund Aukrust (A) [10:05:57]: Jeg slutter meg til det meste av det som saksordføreren sa i sitt innlegg, for selv om vi stemmer forskjellig når vi skal votere i saken i ettermiddag, er det i realiteten små forskjeller mellom partiene i dagens behandling.

I det hele tatt er dette en veldig positiv sak. Øysteses særskilte kvaliteter skal vernes for alltid. Dette er et av de få gjenlevende vassdragene som går fra fjell til fjord. Det er nettopp denne unike kombinasjonen som gjør at det ikke holder å verne bare deler av vassdraget, men at vi trenger å verne det hele. Det er, som saksordføreren sa i sitt innlegg, mange rødlistearter i området, og vassdraget er viktig for friluftslivet, spesielt for dem som bor der.

Derfor var vi i Arbeiderpartiet veldig glade for at regjeringen i august sa nei til kraftutbygging, men vi mente dette ikke var nok. Man måtte få Øystese inn i verneplanen, slik at vassdraget kunne vernes en gang for all tid, og for at framtidige generasjoner kan få samme nytte av vassdraget som man har i dag.

Derfor fremmet vi, sammen med SV og Miljøpartiet De Grønne, et representantforslag om å få Øystese inn i verneplanen. Det er et forslag vi skjønner de har skjelet til i regjeringsforhandlingene, for det har kommet inn i regjeringserklæringen, og dermed er det et veldig stort flertall bak det vedtaket som på et eller annet tidspunkt skal gjøres om å få Øystese inn i verneplanen.

Med dette tar jeg opp forslaget Arbeiderpartiet har sammen med SV og Miljøpartiet De Grønne.

Presidenten: Representanten Åsmund Aukrust har tatt opp det forslaget han refererte til.

Ole André Myhrvold (Sp) [10:07:56]: Senterpartiet er enig med flertallet i at Øystesevassdraget har særskilte kvaliteter knyttet til landskap og friluftsliv, og det faktum at Øystesevassdraget er ett av få uberørte vassdrag i Hordaland.

Senterpartiets utgangspunkt har vært å veie naturverninteressene opp mot lokale hensyn, interesser og

ønsker. Lokalt er det støtte til utbygging av nedre del av vassdraget, men sterk motstand mot å bygge ut øvre del. Det er der de største verneverdiene ligger, og en utbygging i øvre del vil kunne virke negativt inn på mulighetene for utbygging i nedre del av vassdraget.

Historikken knyttet til vassdraget viser også at det i forbindelse med supplering av verneplanen i 2009 var svært ulike hensyn når det gjaldt både vern og utbygging. I Senterpartiets avveining mellom interessene står vi fast på vårt tidligere standpunkt om at det beste er vern av vassdragets øvre del, men ikke det nedre – altså delt vern – slik at den delen av vassdraget med reelt sett store verneinteresser ivaretas, mens den delen av vassdraget som går gjennom et kulturlandskap, ikke har de samme verneinteressene og dermed ikke bør tas inn i verneplanen for vassdrag.

Dette er godt i tråd med de vedtak som er gjort både i Kvam kommune og i Hordaland fylkeskommune, som begge peker på øvre del av vassdraget og dets særlig store verdi for friluftinteressene. Det er et område som gir grunnlag for rekreasjon og friluftaktiviteter for hele regionen. Nærmere 400 000 mennesker har i dag Bergsdalen og Kvamsfjella som sitt aller nærmeste friluftsområde.

Vi vet også at Hordaland har avstått mange vassdrag til kraftproduksjon, og de allmenne interessene for at ikke hele Øystesevassdraget skal bygges ut, er etter vår mening sterke og må balanseres opp mot kraftutbygging. Derfor vil vi gjennom dagens behandling foreslå og støtte at den øvre delen av vassdraget blir vernet og supplert inn i verneplanen.

Jeg tar med dette opp Senterpartiets forslag.

Presidenten: Representanten Ole André Myhrvold har tatt opp det forslaget han refererte til.

Lars Haltbrekken (SV) [10:10:31]: Fra fjellene i Hardanger renner en elv ut i Hardangerfjorden, fra fjell til fjord. I tiår etter tiår har naturvernere kjempet for at elva skal få renne fritt til glede for naturen og kommende generasjoner. Snart kan de slippe jubelen løs og feire – feire at deres kamp er kronet med seier.

Den norske vassdragsnaturen er vår regnskog. Etter mange år med hardhendt kraftutbygging har vi et stort ansvar i å ta vare på mye av det vi har igjen. To tredjedeler av vassdragsnaturen er utbygd, men heldigvis har vi klart å verne nesten 400 vassdrag. Det er en av de største og viktigste naturvernseirene i dette landet.

Norsk miljøkamp har vært tett knyttet til pulsårene i landskapet – elvene som forbandt bygd og by, livsnerve i landet. Etter hvert som konfliktene ble større, vokste også erkjennelsen av viktigheten av å ta vare på noen av disse skattene framover.

I spørsmålet om vern av Øystese har nå alle partiene på Stortinget vært for vern i en eller annen form. Problemet er at vi ikke har vært det samtidig. Selv om vi ikke får flertall for vårt forslag om vern av Øystese her i dag, får vi egentlig det, for etter at vi la fram vårt forslag om vern av Øystese, har regjeringen slått fast at elva skal vernes.

Jeg skal ikke gjøre det til en vane – det er det ingen grunn til – men i dag synes jeg det er på sin plass å gratulere regjeringen med beslutningen om å verne hele Øystesevassdraget. Og jeg lover å spandere kaker og kaffe, kokt på vann fra Øysteseelva, på mine kollegaer i energi- og miljøkomiteen den dagen vi endelig slår fast at kraftutbyggerne bare kan gi opp tanken på utbygging i Øystesevassdraget.

– Så gratulerer til alle som har stått på for elva, for naturen i alle disse årene. De kan nå forberede den endelige seieren. Og gratulerer også til regjeringen, som nå forbereder det endelige vernevedtaket.

Tore Storehaug (KrF) [10:13:09]: Eg vil få begynne med å takke saksordføreren – og ikkje minst takke representanten Haltbrekken for ein triveleg invitasjon til kaffi. Det ser eg fram til.

Eg ser òg fram til at vi skal få denne saka til behandling til hausten. Dette har jo ei forhistorie som går mange år tilbake, og der Kristeleg Folkeparti ved fleire høve har støtta forslag om å gå imot utbygging av dette vassdraget, men òg å pushe på for å få eit vern.

Nokre gonger taper ein saker i stortingssalen, men vinn dei seinare. I dag kjem forslaget som Kristeleg Folkeparti står bak i lag med store delar av opposisjonen, til å bli stemt ned, men statsråden har sagt at ein ønskjer å kome tilbake til Stortinget, og at dette er eit arbeid som er prioritert. Det ser eg fram til, for det er viktig for dei distrikta det handlar om, det er viktig for turinteressene i dette området, det er viktig fordi det er eit vassdrag som har nokre unike kvalitetar i eit distrikt der det er veldig få av vassdraga som renn heilt frå fjell og til fjord, utan å vere regulert.

Eg ser fram til at denne saka skal kome igjen, og eg er glad for at sjølv om Kristeleg Folkeparti blir stemt ned i salen i dag, har vi vunne saka på lengre sikt. Det er jo det som er det viktige.

Per Espen Stoknes (MDG) [10:14:43]: For miljøbevegelsen og for flere partier, inkludert Miljøpartiet De Grønne, har vern av Øystesevassdraget vært en viktig sak i mange år. Sjelden har jeg i min korte stortingstid hørt så mange glade innlegg etter hverandre som jeg nå nettopp har hørt. Jeg må bare slutte meg til dette med å rose regjeringen for at de har avslått søknadene om utbygging, og at det nå er slått fast i regjeringserklæringen at verneplanen for vassdrag skal suppleres med Øystesevassdraget.

Dette er en hardt vunnet seier for natur og friluftsliv. Det å sikre denne bevaringen av de unike naturverdiene betyr at dette viktige naturområdet i Bergens- og Hardangerregionen nå forblir uten tunge tekniske inngrep. Så til både statsråd Søviknes og også Venstre, som helt sikkert har vært en sterk pådriver her: Stor takk!

Men det har vært en lang kamp. Vassdraget har vært truet i lang tid. Saken var oppe under den rød-grønne regjeringen, og den var oppe i den forrige stortingsperioden, da min partikollega Rasmus Hansson var saksordfører i samme sak og forsøkte å få til et flertall, i samarbeid med SV og Venstre.

De siste årene har vi sett at interessen for store vannkraftutbygginger har økt. Felles for ganske mange av elvene som fortsatt renner fritt, er at det er relativt lite kraft å hente, samtidig som verneverdiene er store. Øystesevassdraget er en av de viktigste og mest verdifulle elvene som hittil ikke har fått vern, og det er et strålende eksempel på en elv der en utbygging ville smakt lite, men kostet mye. En utbygging ville produsert strøm som tilsvarer bare ca. 4 100 husstander. Til sammenligning vil Statoils nye havvindprosjekt i Østersjøen produsere strøm til 400 000 husstander, altså hundre ganger så mange.

Som medforslagsstiller i denne saken vil jeg understreke at Miljøpartiet De Grønne gjerne skulle fått på plass et stortingsvedtak om vern av Øystese her og nå. Selv om regjeringen har vedtatt at de planlegger å verne vassdraget, er vi – i likhet med de andre forslagsstillerne her – utålmodige etter å få vernet på plass. Så når forslaget likevel blir nedstemt her i dag, stoler vi på at saken uansett vil bli raskt fulgt opp av regjeringen, og at vi snart kan anse denne lange kampen om Øystesevassdraget som avsluttet – med et lykkelig utfall.

Statsråd Terje Søviknes [10:17:33]: Det er gledelig å høre samstemtheten i denne sal i dag. Vi har hatt mange runder knyttet til vern av vassdrag. Vi har fire verneplaner som har vært behandlet i årene 1973–1993, og vi har hatt suppleringer i 2005 og 2009. Disse omtales som en samlet verneplan for vassdrag. Totalt er det 389 vassdrag og vassdragsavsnitt, som utgjør et representativt utsnitt av norsk vassdragsnatur.

Som referert av saksordføreren av slo jeg 28. august i fjor utbygging av både øvre og nedre del av Øystesevassdraget. I regjeringens plattform, som referert, framgår det at man nå vil supplere verneplanen for vassdrag med Øystesevassdraget.

Jeg har satt i gang arbeidet med sikte på å supplere verneplanen for vassdrag med Øystesevassdraget og i første omgang bedt NVE om en oppdatert vurdering av vernegrunnlaget for vassdraget, bl.a. i lys av ny informasjon som kom fram i forbindelse med konsesjonsbe-

handling av vannkraftanleggene som var omsøkt i vassdraget. Vi skal ha en skikkelig saksbehandling av et verneforslag, og jeg legger opp til at proposisjonen om vern av Øystesevassdraget blir fremmet så snart som mulig for Stortinget. Dette vil være en prioritert oppgave høsten 2018.

Senterpartiet ønsker kun å verne øvre del, og jeg vil i den forbindelse peke på at det er verdier også i nedre del av vassdraget som kvalifiserer for innlemmelse i verneplanen for vassdrag. Begrunnelsen for å avslå søknaden om utbygging av nedre del var knyttet til fossesprøytsjonen og bekkeløften i Ørredalsfossen, som har stor verdi, og at en utbygging vil kunne medføre fare for at noen av de mest fuktavhengige og sårbare artene der vil bli redusert eller kunne forsvinne. Vi argumenterte også med at selve vannstrengen anses som urørt fra fjell til fjord, og dette ble tillagt vekt i avslaget.

Jeg ser fram til å komme tilbake til Stortinget med en proposisjon så snart som mulig knyttet til vern av Øystesevassdraget, og tar gjerne del i både kaffe og kaker fra representanten Lars Haltbrekken når vi måtte være i mål.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lars Haltbrekken (SV) [10:20:30]: Dette trodde jeg aldri jeg skulle komme til å si, men i dag snakker statsråd Søviknes som en skikkelig naturverner. Takk for det! Invitasjonen til kake og kaffe, kokt på vann fra Øystesevassdraget, gjelder selvsagt også statsråden.

Jeg har likevel ett spørsmål. Jeg hadde et spørsmål i spørretimen i går til statsråden om de naturundersøkelsene som er gjort av utbyggere i Øystesevassdraget, men også andre vassdragssaker som vi har sett har vært for mangelfulle, og der man har vært avhengig av at frivillige organisasjoner har gått inn. Jeg synes de svarene jeg fikk i går, var litt vage. Derfor ønsker jeg å høre litt mer fra statsråden om hva han tenker å gjøre for å sikre at disse naturkartleggingene blir så gode som mulig før beslutningen tas.

Statsråd Terje Søviknes [10:21:33]: Det er klare krav til utredninger, ikke minst konsekvensutredninger og kartlegging av biologisk mangfold, når man søker om utbygging av norske vassdrag.

Det er viktig samtidig å ha et perspektiv på at kostnadene knyttet til utredningsplikt, konsesjonssøknader, må stå i forhold til det tiltaket som skal iverksettes. Det har vært diskusjon om dette, og det er viktig fra vår side at NVE i sitt arbeid med de ulike miljøene, selskapene som gjør denne type kartlegginger, bidrar til økt kunnskap. Så er det til slutt tiltakshaveren, søkeren, som er ansvarlig for å oppfylle utredningsplikten og bidra til at vi har et godt nok beslutningsgrunnlag, som kan brukes

både av NVE og til slutt av Olje- og energidepartementet i de sakene som blir påklagd til oss.

Lars Haltbrekken (SV) [10:22:35]: Jeg takker for svaret og vil bare si at jeg ser fram til kaffe og kake også med statsråden og det endelige vernevedtaket for Øystese. Tusen takk!

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Presidenten vil si at selv om en nesten kan bli kaffe-tørst av å høre på debatten i sak nr. 1, går vi nå videre til sak nr. 2. (Munterhet i salen.)

Sak nr. 2 [10:22:58]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om kraftkabler til utlandet (Innst. 200 S (2017–2018), jf. Dokument 8:107 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Liv Kari Eskeland (H) [10:23:52] (ordfører for saka): Me skal no drøfta Dokument 8:107 S, som er eit framlegg frå Raudt om kraftkabler til utlandet. Som saksordfører for denne saka vil eg først få lov til å takka komiteen for ei smidig og grei handsaming av saka, ei sak som òg er belyst gjennom debatten kring EUs tredje energi-marknadspakke.

Det saka gjeld, og som framlegget i korte trekk går ut på, er «å stille behandlinga av konsesjonen for NorthConnect i bero» inntil ein har greidd ut fleire forhold rundt konsekvensane av ein slik kabel. Det gjeld effekt-køyring i norske kraftverk og sumverknader det vil få for norsk vassdragsnatur, endringar i straupris og eventuell påverknad på kraftkrevjande industri og effekt av NorthConnect sett i samanheng med NordLink og NSN Link.

For å eiga og driva utanlandsforbindelsar for strauvert det stilt krav om anleggskonsesjon og utanlands-konsesjon etter energilova. Når NorthConnect no har søkt om konsesjon for ein forbindelse mellom Noreg og Storbritannia, har Olje- og energidepartementet bede

NVE om å gje si vurdering av saka. NVE har deretter sendt saka ut på høyring, med høyringsfrist 15. april 2018. Me har allereie gjennom media fått kjennskap til ein del av dei høyringsuttalane som har kome. Deretter vil NVE levera si vurdering til Olje- og energidepartementet, som i sin tur gjer vedtak i saka.

Rammene for ei slik konsesjonshandsaming er gjevne av Stortinget. Her skal m.a. konsekvensar av ein eventuell prisauke for kraftkrevjande industri vurderast og effektkøyring av vassmiljø greiast ut, og konsekvensar av at utvekslingskapasiteten mot landa rundt oss vert tettare knytt til den norske kraftmarknaden, skal òg belysast. I tillegg skal miljøverknadene i norske vassdrag konsekvensutgreiast, slik det vart gjort i konsesjonshandsaminga av Statnett sine planlagde utanlandsforbindelsar til Tyskland og Storbritannia. Av dette kan ein slutta at eit eventuelt vedtak om konsesjon for å etablera nye utanlandsforbindelsar må innehalda ei vurdering av miljø- og prisverknader i tillegg til konsekvensar for drifta av kraftsystemet, forsyningsikkerheita, inntekter og utgifter og andre verknader som følgjer av dei rammene Stortinget har sett for konsesjonshandsaminga.

Ut frå det som er gjort greie for her, vil nettopp det som forslagsstillaren har drege opp, verta belyst gjennom konsesjonshandsaminga, og eit fleirtal i komiteen vil difor rå til at framlegget vert avvist.

Runar Sjøstad (A) [10:27:09]: Takk til saksordføreren for en god redegjørelse.

I forbindelse med EUs tredje energimarkedspakke inngikk Arbeiderpartiet og Miljøpartiet De Grønne en avtale med regjeringspartiene. Det er en avtale i mange punkter, og innholdet har vært grundig debattert i offentligheten, for å si det mildt, så innholdet er godt kjent. Jeg ønsker likevel å ta opp noen av de punktene.

Det går på at beslutninger om eventuelle nye utenlandskabler fortsatt skal være en suveren beslutning fattet av norske myndigheter. Eventuelle nye kabler skal være samfunnsøkonomisk lønnsomme, og det skal høstes erfaringer og gjøres grundige analyser før nye forbindelser kan etableres. Hvilken betydning dette får for eventuelle nye konsesjonssøknader, må vurderes som ledd i behandling av disse søknadene. Statnett skal eie og drive alle framtidige mellomlandsforbindelser, og det skal tas inn i energiloven.

Så når vi behandler dette Dokument 8-forslaget i dag: Jeg mener at den avtalen Miljøpartiet De Grønne og Arbeiderpartiet har inngått med regjeringspartiene, er en bedre måte å behandle disse spørsmålene på enn gjennom løsrevne Dokument 8-forslag. Arbeiderpartiet kommer derfor ikke til å støtte forslaget fra Rødt og Moxnes.

Terje Halleland (FrP) [10:28:56]: Å handle med utlandet er noe Norge har gjort i mange hundre år. Å handle kraft med våre naboland har vi gjort siden 1960-tallet. Det er noe som både Norge som nasjon, kraftselskaper og ikke minst forbrukerne har tjent på.

Et av de viktigste argumentene for forbindelser til utlandet er at den styrker forsyningsikkerheten for norske forbrukere og næringslivet. Det kan være vanskelig for en vestlending å tro at det er muligheter for at det skal slutte å regne, men det er nok en åpenhet for det. Vi får solgt vår overskuddskraft. Vi kjøper inn når vi har behov for det, eller når kraften er billig. Det er også greit å ta med seg i denne debatten at inntektene fra utenlandsforbindelsene har de siste fem årene vært på 2,8 mrd. kr, og av disse har 674 mill. kr gått til redusert nettleie for strømkundene. Etter dagens konsesjonsregime skal det ved nye søknader legges vekt på prosjektets samfunnsøkonomiske lønnsomhet i tillegg til pris og miljøvirkninger, konsekvenser for driften av kraftsystemet, forsyningsikkerheten og prosjektets inntekter og utgifter.

Det som er avgjørende, er at det blir sikret en god balanse mellom utbygging av ny kraftproduksjon og nye overføringsforbindelser for strøm til utlandet. Uten den tilstrekkelige balansen blir grunnlaget for investeringer i kraftforsyningen svekket. Jeg tror at dagens regelverk er mer enn godt nok til å gjøre en god og rett vurdering av søknaden til NorthConnect.

Ole André Myhrvold (Sp) [10:31:06]: Det er som kjent ikke første gang denne forsamlingen debatterer kraftkabler, heller ikke i år. Det gjorde Stortinget som en del av ACER-debatten, der det var et forlik mellom regjeringspartiene og Arbeiderpartiet der det sies at Statnett skal eie og drifte alle framtidige mellomlandsforbindelser. Hvordan dette skal foregå, all den tid NorthConnect ligger til konsesjonsbehandling, hersker det noe usikkerhet om.

Senterpartiets standpunkt har vært og er at utenlandsforbindelsene de facto er en del av sentralnettet, det såkalte transmisjonsnettet, og således skal bygges, eies og driftes av Statnett. I motsatt fall kan konsekvensene bli at alle har sitt prosjekt, og at ingen tar det helhetlige ansvaret.

Man kan saktens lure på hvor ansvarligheten er når vi allerede har to kabler under utbygging som vil øke utenlandskapasiteten til rundt 30 pst. Med NorthConnect vil den øke til ytterligere 35 pst. EUs mål for utvekslingskapasitet er som kjent 10 pst.

Det hevdes at kablene er samfunnsøkonomisk lønnsomme. Lønnsomme for hvem? Neppe norske strømkunder og neppe kraftkrevende industri, og det er vel kanskje derfor Hydro nå har kommet på banen og advarer mot prosjektet, fordi det vil ha negativ effekt for

Hydros fabrikker på Vestlandet og i Midt-Norge om kraftprisene økes og forsynings sikkerheten svekkes.

Da Stortinget behandlet endringer i energiloven høsten 2016, sto Arbeiderpartiet sammen med Senterpartiet og SV om merknader som krevde erfaring og grundige analyser før ny utvekslingskapasitet kom på tale. Nå nøyer man seg tilsynelatende med konsesjonsbehandlingen og de kravene den stiller.

Vi sto også sammen med Arbeiderpartiet om merknader hvor vi pekte på at nye forbindelser i de samme markedene hvor en allerede har etablerte utenlandsforbindelser, svekker lønnsomheten og verdiene i eksisterende forbindelser. Disse realitetene er ikke endret.

Jeg registrerer at Lyse-sjef Eimund Nygaard, som er en av eierne i prosjektet, til nyhetsbrevet Montel sier at de ikke kommer til å droppe prosjektet, på tross av det forliket Arbeiderpartiet har inngått med regjeringspartiene. Der i gården forutsetter man nemlig at konsesjonsbehandlingen går som planlagt, og at lover ikke får tilbakevirkende kraft.

Det er ingen tvil om at den allerede vedtatte økningen i utvekslingskapasitet vil ha innvirkning på driften av det norske kraftsystemet og for norske kraftkunder, som vi tidligere har sagt at vi skal høste erfaring med. Det minste Stortinget derfor bør gjøre i en sånn uavklart situasjon, er å stille konsesjonsbehandlingen i bero inntil vi har erfaring med de kablene som allerede er under bygging.

Jeg vil med dette ta opp forslagene fra Senterpartiet og SV.

Presidenten: Representanten Ole André Myhrvold har tatt opp de forslagene han refererte til.

Lars Haltbrekken (SV) [10:34:11]: Det blir kanskje ikke like mye kaffe i denne debatten.

Siden 1960-tallet har vi hatt strømførbindelser med andre land. De eksisterende mellomlandsforbindelsene til kontinentet, samt de to som er under bygging, er viktige av hensyn til forsynings sikkerhet og miljø.

Fram til nå har de viktigste argumentene for å bygge mellomlandsforbindelser for bedre kraftutveksling vært å sikre stabil strømforsyning. Norge har vært sårbar, noe f.eks. strømkrisen i 2003 viste. Den gang ga dårlig kraftutveksling oss de svært dyre og sterkt forurensende mobile gasskraftverkene.

Uten mellomlandsforbindelsene vi har i dag, ville vi i Norge også fått større press på naturverdier ved bygging av flere kraftverk og flere større dammer med flerårsmagasin. Det at vi har kunnet eksportere i overskuddsår og importere i år med underskudd, har tjent vår økonomi og vår natur.

I dag er vi imidlertid i en litt annen situasjon. Vi har stor utvekslingskapasitet med utlandet. Statnett konkluderer i sin nettutviklingsplan fra 2017 med at det ikke er grunnlag for nye mellomlandsforbindelser nå. Derfor vil jeg også vise til merknaden som Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV sto sammen om i forbindelse med Prop. 98 L for 2015–2016:

«Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er enig i regjeringens betraktning slik den fremkommer i Meld. St. 25 (2015–2016), Kraft til endring. Energipolitikken mot 2030, om at «det er behov for å høste erfaringer og gjøre grundige analyser før utvekslingskapasiteten økes ytterligere».»

I tillegg til dette må nye kabelprosjekter veies opp mot norsk industriutvikling, arbeidsplasser og muligheter for utfasing av fossil energi i Norge. Jeg har denne uken besøkt to av bedriftene som er avhengige av stabile kraftleveranser til forutsigbare priser, Hydro Aluminium på Karmøy og TiZir i Odda. Begge er bedrifter som har satset tøft på miljø de siste årene. Vi må sørge for en kraftpolitikk som sikrer disse bedriftenes overlevelse og mulighet til fortsatt satsing. Derfor mener vi at behandlingen av konsesjonssøknaden fra NorthConnect må stilles i bero inntil vi har høstet erfaringer fra mellomlandsforbindelsene som er under bygging.

Tore Storehaug (KrF) [10:37:10]: Det er nokre ting som det er viktig å minne om i denne saka. For det fyrste er det viktig å minne om at alle kablar skal konsesjonsbehandlast, og ein skal greie ut konsekvensar av ein eventuell prisauke for kraftkrevjande industri, konsekvensar for effektkøyring for vassmiljøet og konsekvensar for utvekslingskapasiteten mot landa rundt oss når vi blir tettare knytte til den norske kraftmarknaden. Dette pågår no.

Kraftselskapa som leverer straum til kablane, har kraftproduksjon der m.a. omsynet til miljøet blir vurdert, og det pågår no vilkårsrevisjonar av alle norske kraftverk som skal vere ferdige i 2022. Den viktigaste avgrensinga av effektkøyring vil vere kraftverket og løyva, ikkje kablane.

Så er det viktig å hugse på – eigentleg minne Stortinget om – at det viktigaste fortrinnet til vasskrafta er at ho kan regulerast. Regulering kan ikkje vere eit problem i seg sjølv. Dette er eit fortrinn som vi må bruke, og som er til beste for oss og for dei distrikta der kraftproduksjonen i dag skjer. I den komande tida vil det vere meir kraft i nettet som ikkje kan regulerast, og då er det nødvendig å supplere med regulerbar fornybar kraft.

Eg vil òg nytte høvet til å minne om ein siste ting: Noreg er i dag tett integreert med dei andre nordiske landa i det kraftsamarbeidet vi har, bl.a. gjennom Nord Pool.

Det har stor kapasitet, noko som betyr at vi i dag har eit stort overføringsnett, bl.a. til Danmark, som held på med sine utgreiingar av kablar, f.eks. til Storbritannia. Det er òg eit viktig moment å ha i bakhovudet når desse sakene blir debatterte.

Kristeleg Folkeparti kjem ikkje til å støtte nokon av forslaga i denne saka.

Per Espen Stoknes (MDG) [10:39:21]: Miljøpartiet De Grønne sier nei til formålsløs ødeleggelse av norsk natur. Vi skal ikke bygge ned mer norsk natur for å øke eksporten vår ytterligere. Derfor fremmer Miljøpartiet De Grønne et forslag som direkte sikrer at kabler ikke blir en driver for naturødeleggelser bare for å få økt krafteksport. Det skjer nemlig i dag en stor utbygging av ny både vind- og vannkraft, som bare øker det norske kraftoverskuddet. Denne naturødeleggelsen drives aktivt fram av regjeringspartiene, men også med støtte fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet i perioder.

Miljøpartiet De Grønne har fremmet en rekke forslag som vil gi norsk natur reell beskyttelse mot videre unødvendig ødeleggelse. Norge kan helt fint få en bærekraftig fornybar framtid hvis vi effektiviserer og bruker energien vår smartere og produserer ny fornybar energi uten å ødelegge mer natur. Vindkraft til havs og solenergi er nå de store mulighetene framover for Europa, som også Norge systematisk må satse på.

Miljøpartiet De Grønne er opptatt av at naturhensyn skal veie tyngst når framtidige beslutninger om både kabler og kraftproduksjon skal fattes. Dugnaden for å gjøre Europa til et lavutslippssamfunn faller også på oss, men vi trenger heldigvis ikke bygge ut mer kraftproduksjon for at dette skal lykkes oss. Vi har allerede i dag et overskudd i kraftmarkedet. I tillegg har vi et kjempepotensial for energieffektivisering på om lag 10–30 TWh, og vi kan hente ut ytterligere 7–20 TWh gjennom oppgradering av eksisterende vannkraftverk. Dette kraftoverskuddet kan vi bruke for å hjelpe Europa med deres omstilling.

Det er noe med høna og egget her. Miljøpartiet De Grønne ønsker ikke at vi skal teppelegge havbunnen med kabler til kontinentet og tørrlegge alle elver for å fylle disse kablene. Situasjonen er at Europa er i gang med en gedigen energiomstilling, og Norge har et kraftoverskudd som kan bli enda større. Da kan det være rasjonelt å bygge flere kabler, men det er ikke kablene som bør være bestemmende for beslutningene om ytterligere produksjon. Men i dag, da vi altså har et kraftoverskudd, vil vi understreke at kablene ikke skal bygges for deretter å presse igjennom nye utbygginger.

Tap av naturtyper, arter og mangfold må stoppes. Vi må basere beslutningene på samfunnsøkonomisk lønnsomhet og innenfor rammen av en helhetlig, økosys-

tembasert forvaltning. Slik kan vi utnytte de fornybare energiresursene våre på en måte som skaper størst mulig verdi for samfunnet, til en lavest mulig kostnad – uten at det går på bekostning av naturen eller framtidige generasjoner.

Med dette tar jeg opp vårt forslag.

Presidenten: Representanten Per Espen Stoknes har tatt opp det forslaget han refererte til.

Bjørnar Moxnes (R) [10:42:42]: Norges kraftkrevende industri eksporterer for 118 mrd. kr i året, skaper tusenvis av arbeidsplasser, er det industrielle grunnlaget for innovasjon og næringsutvikling i framtidsrettede bransjer og sikrer sysselsetting og bosetting langs kysten vår. Hvis NorthConnect-kabelen bygges, vil den støvsuge Vestlandet for kraft. Hydro skriver i sin uttalelse at kabelen vil ha en negativ effekt for Hydros fabrikker på Vestlandet og i Midt-Norge fordi kraftprisen kan øke og forsyningssikkerheten svekkes. Hydro sier i tillegg at erfaringene fra Statnetts kabler til England og Tyskland som nå bygges, bør gjennomgås før NorthConnect-prosjektet eventuelt startes. Det samme mener Statnett, det samme mener LO, det samme har Arbeiderpartiet vedtatt, og det er dette Rødt foreslår – ikke å analysere virkningene før vi har fått bygd kablene til England og Tyskland, men vente til effekten av dem kommer, og deretter ta en vurdering av om NorthConnect skal eller ikke skal bygges.

I søknaden skriver NorthConnect selv at kabelen vil gi en prisøkning på 1,7 øre per kWh. For industrien betyr det 600 mill. kr mer i utgifter per år. I tillegg kommer effekten av kablene til England og Tyskland på 4 øre per kWh.

Økt kraftutveksling til utlandet fører også til større press på naturen. Arealendringer er hovedtrusselen mot 80 pst. av de rødlistede artene i Norge. Det skjer fortsatt store utbygginger for kraftproduksjon i Norge som gir omfattende og negative inngrep i norsk natur.

I avtalen som Arbeiderpartiet og Miljøpartiet De Grønne har inngått med regjeringspartiene, står det om ACER at det er nødvendig å høste erfaringer og gjøre grundige analyser før utvekslingskapasiteten økes ytterligere. I dag har Arbeiderpartiet muligheten til å holde løftet sitt om at NorthConnect ikke skal bygges før vi kan høste erfaringer med de to kablene som ennå ikke er bygd. Det gjør de ikke. Jeg tror mange velgere forventer et klart svar på hvorfor de svikter løftet sitt.

Rødt ønsker en forutsigbar og lav strømpris, å sikre norske industriarbeidsplasser og å sikre en levende natur. Jeg ber de andre partiene i salen om å lytte. Det er ingen skam å snu. Stem for mindretallsforslagene som fremmes i komiteen. Dem stiller vi oss bak – de er fornuftige.

Ketil Kjenseth (V) [10:45:57] (komiteens leder): Det er to perspektiver i de foregående talernes innlegg som er viktige. Representanten Stoknes fra Miljøpartiet De Grønne snakket om natur, og vi har store naturverdier som vi skal ta vare på i Norge. Vi har jo før i dag snakket om Øystesevassdraget, som er et eksempel på at vi også gjør det – tar vare på natur. Framover skjer det en stor teknologiutvikling som gjør det mulig å produsere mye fornybar energi uten at vi nødvendigvis må gjøre så store naturinngrep som vi har gjort de siste tiårene.

Representanten Moxnes fra Rødt, som er forslagsstiller, snakker om industri, og det synes jeg er veldig bra. Industri i Norge er viktig. Det utgjør mange arbeidsplasser, men det er også viktig for å drive fram innovasjon, skape ny teknologi som vi har behov for. Aluminium har kommet for å bli i byggesektoren i verden, bl.a., og hvordan vi produserer den, er viktig. Og vi står foran nye muligheter til å ta i bruk andre energibærere, andre energikilder for å produsere bl.a. det viktige aluminiumet. Men vi har også industriproduksjon i Norge der vi må importere mye materialer, som vi med vår kraftkrevende industri kunne produsert grønnere og bedre i Norge. At det er store muligheter, er et stikkord her. Men vi ser ikke en altfor offensiv industri stå og banke på våre dører og si at de vil produsere det og det, så her er det en oppgave i fellesskap å utvikle grønnere industri.

Apropos strømpriser: Industrien har ikke noen utfordring i dag med å inngå langsiktige avtaler til gunstige priser i industrisektoren med kraftleverandørene, så vi står oss godt i Norge.

Når det gjelder det regionale samarbeidet, er det den rene energien vi skal utvikle mer av i et Europa som har for mye fossil produksjon. Det er her Norge kan bidra, enten det er med noe fornybar strøm, det er en del av det, med – særlig – teknologi eller med vår måte å forvalte på. Det er nettopp den regionale forvaltningen i Norden som Europa nå ønsker å gjenskape og ta i bruk. Derfor er det veldig viktig å fortsette det regionale samarbeidet i Norden, ha stø kurs på det regionale samarbeidet og ta del i og bidra til det. Elsertifikatordningen som ble utviklet mellom Norge og Sverige, er et eksempel på at en ikke trenger bare nasjonale virkemidler, som blir proteksjonistiske. Skal vi få fram den fornybare og rene energien, må vi tenke mer samarbeid, og det er det dette handler om.

Statsråd Terje Søviknes [10:49:20]: NorthConnect har søkt om konsesjon for en forbindelse mellom Norge og Storbritannia med en kapasitet på 1 400 MW. Representantforslaget som er til behandling her i dag, viser til mulige samfunnsmessige konsekvenser av at NorthConnect bygges, og at disse må utredes før konsesjonsbehandling. Det pekes særlig på konsekvensene

av økte priser for kraftkrevende industri og miljøkonsekvenser av mer effektkjøring.

Dette er nettopp spørsmål som vurderes gjennom den ordinære konsesjonsbehandlingen. En eventuell beslutning om konsesjoner til å etablere nye utenlandsforbindelser skal inneholde en vurdering av både pris og miljøvirkninger, i tillegg til konsekvenser for driften av kraftsystemet, forsyningsikkerhet, prosjektets inntekter og utgifter og andre virkninger.

Regjeringen er opptatt av balanse mellom utbygging av ny fornybar kraftproduksjon og utenlandskabler, herunder også hensynet til pris, kraftpris, for både privatkunder, næringslivet og særskilt kraftkrevende industri. La meg minne om et hovedpunkt i energimeldingen fra regjeringen i 2016. Det var å ta kraften i bruk.

Norge er i en særstilling når det kommer til fornybar kraftproduksjon. Vi har et overskudd av fornybar kraft. Det gir oss et konkurransefortrinn i forhold til – i realiteten – resten av verden. Spesielt kommer det kraftkrevende industri til gode, slik som vi kjenner den historisk i Norge, men det gir også muligheter for nye næringer med kraftintensiv drift, f.eks. datasentre.

I konsesjonsbehandlinger stiller man krav til en grundig gjennomgang av alle samfunnsmessige nyttevirkinger og kostnader ved prosjektet, og en endelig avgjørelse om en eventuell konsesjon må gjøres på bakgrunn av dette. Kun prosjekt som er samfunnsøkonomisk lønnsomme, skal tildeles konsesjon.

Konsesjonssøknadene blir også sendt på høring, og det blir avholdt høringsmøter der de som blir berørt, kan fremme sine synspunkt. Den prosessen er man inne i nå. Når det gjelder NorthConnect, var høringsfristen 15. april men jeg er kjent med at også Statnett har bedt om en forlenget høringsfrist med to måneder, nettopp for å gå grundig inn i virkningene for hele kraftsystemet vårt når vi er i den fasen vi er i nå, med mye ny kraftutbygging i Norge og to utenlandskabler under bygging.

Jeg har også etter debatten om tredje energimarkedspakke for litt siden vært tydelig overfor NVE på at de må gjøre en veldig omfattende og grundig vurdering av betydningen NorthConnect får for vårt kraftsystem som helhet. Jeg er opptatt av at det skal foreligge et grundig og godt beslutningsgrunnlag før departementet tar stilling til om NorthConnect skal få konsesjon eller ikke. Hensikten med en konsesjonsbehandling er nettopp å framskaffe dette brede beslutningsgrunnlaget. Det er med på å sikre en kontrollert utvikling av infrastruktur mellom Norge og utlandet. Ordningen er samtidig en åpen prosess, som gir alle som berøres av tiltaket, anledning til å komme med sine uttalelser og innspill.

Konsesjonssøknaden fra NorthConnect er under behandling og har vært ute på høring, men høringsfristen er altså forlenget for noen aktører. Det er viktig at vi i sli-

ke saker opptrer ryddig overfor aktørene, og det er viktig at det er forutsigbarhet, og at vi nå behandler NorthConnect i tråd med gjeldende lovverk og øvrige rammer.

Ved behandling av tredje energimarkedspakke la et flertall i komiteen til grunn at departementet skulle ferdigbehandle søknaden fra NorthConnect før det fremmes en lovendringssak, videre at det i framtiden skal være Statnett som eier og driver samtlige norske utenlandsforbindelser. Regjeringen vil følge opp Stortingets vedtak og behandler NorthConnects søknad i tråd med regelverket og disse føringene fra Stortinget.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tore Storehaug (KrF) [10:54:21]: Statsråden viser til dei omsyna som blir tekne når ein skal sjå på konsesjonar og forskjellig anna. Det er veldig bra.

Eg har lyst til å utfordre han litt på historia til ein del liknande prosjekt som vi har hatt, og då spesielt prosjektet NorGer – som òg blei utvikla av aktørar i kraftbransjen i Sør-Noreg, som var ein kraftkabel mellom Noreg og utlandet som blei greidd ut, og som blei selt til Statnett då dei fekk ein majoritet, men som seinare ikkje er blitt realisert. Dette var eit sal som skjedde i 2011, og prisen – som eg ikkje kjenner til – var blitt lagd over på dei som finansierer Statnett, og då til sjuande og sist på dei som betaler nettleige.

Kva tenkjer statsråden vi kan lære av den prosessen i den situasjonen som vi står i no?

Statsråd Terje Søviknes [10:55:15]: Det er viktig å understreke at vi har et kraftmarked, og at vi har et regulert marked i Norge. Det innebærer at man har hatt perioder der det har vært muligheter for ulike aktører til å søke om utenlandsforbindelser, i tillegg til Statnett. Nå har Stortinget vært tydelig, gjennom behandlingen av tredje energimarkedspakke, på at det er Statnett som for framtiden skal ha denne rollen, som eier av transmissjonsnettet i Norge.

Hvilke vurderinger som har vært lagt til grunn i Statnett eksakt knyttet til NorGer, kan jeg ikke her og nå gi noe direkte svar på. Men det er jo også lønnsomhetsvurderinger Statnett gjør når de sitter og vurderer spesielt utenlandsforbindelser, samtidig som de tar hensyn til helheten i det norske kraftsystemet – nettopp for å sikre at vi har god forsyningsikkerhet, og at vi kan få eksportert det overskuddet vi har av fornybar kraft som nå er under utvikling.

Ole André Myhrvold (Sp) [10:56:31]: Statsråden sier at konsesjonsbehandlingen skal gå etter gjeldende regelverk, og det er bra. Så sier han også at man i saken om EUs tredje energimarkedspakke er enig om at ener-

giloven kommer til å fastslå at transmissjonsnettet skal eies av Statnett. Dette er for så vidt Senterpartiet enig i. Men hva tenker statsråden rundt at man nå kanskje velger å gi konsesjon til en privat aktør, og hva gjør man da? Vil denne lovendringen få tilbakevirkende kraft, slik Lyse-direktøren mener at den ikke bør få?

Statsråd Terje Søviknes [10:57:10]: I denne forbindelse er det viktig å understreke tydelig fra min side at vi nå behandler NorthConnects søknad etter det regelverket som gjaldt da de søkte, og som fortsatt gjelder.

Når det gjelder spørsmålet om framtid, vil det kunne være ulike prosesser som vil pågå mellom eierne av NorthConnect og Statnett. Jeg vil ikke gå inn i det nå. Det blir opp til NorthConnect å ta stilling til videre aktivitet den dagen vi har avgjort deres konsesjonssøknader. Det kan tenkes at de får konsesjon, det kan tenkes at de ikke får konsesjon. Den saken må vi komme tilbake til når vi har ferdigbehandlet konsesjonssøknadene, og de skal behandles etter alle de kriterier som nå har vært referert til i debatten, både fra saksordføreren og fra undertegnede.

Ole André Myhrvold (Sp) [10:58:13]: Det er litt uvanlig fra Fremskrittspartiets side å si at man skal åpne for å overta privat virksomhet, eiendom eller infrastruktur, slik man her kanskje legger opp til hvis konsesjonsbehandlingen ender positivt.

Spørsmålet er: Hvis konsesjonsbehandlingen ender positivt, har statsråden, departementet og regjeringen gjort seg noen tanker om hvordan man skal overta denne infrastrukturen, og til hvilken pris?

Statsråd Terje Søviknes [10:58:46]: Nå har vi en konsesjonssøknad – eller i realiteten to, både anleggssøknad og søknad om utenlandskonsesjon – til behandling. Det er det som er fokuset nå, og så vil vi kunne diskutere det representanten her tar opp, når vi har fått avklart konsesjonssøknadene. Dette er fra min side ikke tid og sted til å gå inn i det spørsmålet som nå ble reist her, og som er av forretningsmessig karakter. Det egner seg ikke for en diskusjon i åpen sal i Stortinget på dette tidspunktet i saksbehandlingen.

Lars Haltbrekken (SV) [10:59:35]: Jeg har lyst til å utfordre olje- og energiministeren på det som står i regjeringens egen stortingsmelding, Kraft til endring, som er den siste stortingsmeldingen på feltet som ser dette i en helhet. Der skriver regjeringen at

«det er behov for å høste erfaringer og gjøre grundige analyser før utvekslingskapasiteten økes ytterligere.»

Så vet vi at de to kablene som er under bygging, ikke er ferdige før i 2021. På hvilken måte vil statsråden sørge for at vi får erfaringer med driften av disse kablene før en

beslutning tas, når det ligger an til at beslutningen tas i løpet av et halvt til kanskje ett år?

Statsråd Terje Søviknes [11:00:27]: Tidsrammen for behandling av NorthConnect-søknadene vil være avhengig av hvordan grunnlaget etter hvert blir vurdert fra NVEs side i oppdraget vi har gitt dem foreløpig. Nå har de hatt saken på høring, og så vil høringssvarene gi svar på om det er behov for ytterligere utgreiinger, eller om NVE har nok kunnskap til å kunne gi en tilråding til Olje- og energidepartementet i saken.

Det vi skal sikre, er at man både høster erfaringer og gjør analyser av det samlede kraftsystemet og påvirkningen av dette fra en eventuell NorthConnect-kabel, så vi har et bredt og godt beslutningsgrunnlag for å ta stilling til konsesjonssøknadene fra NorthConnect. Det er det som ligger i rammeverket som Stortinget har sluttet seg til i tidligere saker og gjennom behandlingen av tredje energimarkedspakke.

Per Espen Stoknes (MDG) [11:01:36]: Vekslede regjeringer har tillatt en gradvis nedbygging av norsk natur gjennom mange tiår. Disse inngrepsfrie områdene utgjør i dag bare 5 pst. av Sør-Norge. Samtidig har verdifulle våtmarksområder og særlig unik vassdragsnatur forsvunnet i stor skala. Derfor fremmer Miljøpartiet De Grønne i dag et eget forslag der vi ber regjeringen innføre kostnader knyttet til naturinngrep som et avgjørende kriterium ved vurdering av hvorvidt NorthConnect bør gis konsesjon til utbygging av en kabel til Skottland.

Jeg legger merke til at statsråden gjentatte ganger her i salen nevner samfunnsøkonomisk lønnsomhet som kriterium. Men hva med naturhensyn? Hva vil statsråden gjøre for å løfte naturhensyn i behandlingen av konsesjonene?

Statsråd Terje Søviknes [11:02:21]: La meg starte med å understreke at når representanten uttrykker det slik at man har tillatt nedbygging av norsk natur, vil jeg mene at det man har gjort, gjennom vekslende regjeringer og stortingsflertall, er å legge til grunn en fornuftig forvaltning av norske naturressurser, som har bidratt til at vi har kunnet utvikle det norske samfunnet gjennom mer enn hundre år, fra vannkraftutbyggingen begynte på 1890-tallet. Det har tjent Norge godt.

Det å forvalte naturressurser er et av de store fortrinn Norge har, fordi vi har rikt med naturressurser, og vi har en solid forvaltning som tar hensyn til både vekst og økonomisk utvikling og miljøverdier knyttet til naturen vår. Det gjøres også fortsatt i enhver sak knyttet til energiloven, enten det gjelder utbygging av vannkraft, utbygging av vindkraft eller det gjelder utbygging av selve nettet, som legger grunnlag for at vi kan knytte ulik forny-

bar produksjon opp til strømmettet vårt og mot utlandet.

Bjørnar Moxnes (R) [11:03:39]: NorthConnect vil veldig gjerne ha inn staten på eiersiden, det er jo åpne armer. Da ville det bli lettere å finansiere kabelen, for da kan Statnett budsjettere med framtidig økt nettleie. Så de er veldig klar for dette, mens Hydro er veldig skeptisk. De peker på at kabelen kan eksportere nær en tidel av Norges totale strømproduksjon rett ut av landet, solgt til Skottland til høy pris, til skade for norsk industri langs hele kysten vår. Det hjelper lite med to måneders ekstra høringsfrist når vi først om tre år kan høste erfaringer med englandskabelen og tysklandskabelen.

Spørsmålet er: Vil regjeringen vente til vi kan høste erfaringer fra tysklands- og englandskabelen før man vurderer om man skal gi konsesjon eller ikke til NorthConnect? Først da, i 2021 tidligst, kan vi høste erfaringer. Så – vil det høstes, eller vil det tas beslutning før de kablene er i drift?

Statsråd Terje Søviknes [11:04:39]: Den videre konsesjonsbehandlingen av NorthConnects søknad vil avklare tidsløpet for prosessen. Det vi skal ha på bordet før vi fatter en beslutning, er et godt, bredt beslutningsgrunnlag som ivaretar de hensyn som Stortinget tidligere har listet opp skal ivaretas ved behandling av utenlandskabler, i tillegg til de perspektivene som er understreket, om samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Det kommer ikke til å bli gitt noe eksakt tidspunkt for sluttbehandling av NorthConnect-søknaden fra min side i denne debatten fordi vi rett og slett ikke vet når man har dette brede og gode beslutningsgrunnlaget tilgjengelig. Nå er det NVE som har fått et oppdrag om å utrede saken og komme med en innstilling til oss. Jeg avventer den innstillingen før jeg vil gi svar på videre saksprosess.

Presidenten: Replikordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [11:05:45]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Fredrik Grøvan, Trude Brosvik, Geir Jørgen Bekkevold og Torhild Bransdal om statlig kompensasjon ved flom og naturskade (Innst. 206 S (2017–2018), jf. Dokument 8:114 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Sandra Borch (Sp) [11:06:47] (ordfører for saken): Først må jeg få takke komiteen for et godt samarbeid i denne saken.

Vi lever i en tid hvor vi opplever stadig mer ekstremvær, mer nedbør, mer flom og flere ødeleggelser. Både enkeltpersoner, lokalsamfunn og næringsliv har store utfordringer og økonomiske tap knyttet til ras- og flomskader hvert år.

Komiteen er enig i behovet for økt satsing på flomsikringstiltak med vekt på langsiktig og nasjonalt arbeid med flom- og skredforebygging, og at dette har økende økonomiske konsekvenser for storsamfunnet. Innbyggernes sikkerhet i denne sammenheng er et offentlig ansvar, og staten må som følge av dette ta et større økonomisk ansvar når flom, ras og naturskade rammer lokalsamfunn.

Det er også enighet om at staten må bistå lokale og regionale myndigheter ved større naturskadehendelser, og at vi må være forberedt på mer ekstremvær framover. NVE bistår i dag kommunene og samfunnet for øvrig med å håndtere utfordringene knyttet til flom og skred. Det er derfor gledelig at en enstemmig komité fremmer forslag om at Stortinget ber regjeringen gjennom NVE videreføre kartleggingen av utsatte bebygde områder for å styrke kunnskapsgrunnlaget.

Jeg er fornøyd med det vi har fått til i komiteen.

Jeg vil ta opp de forslagene som Senterpartiet har sammen med andre partier i denne saken.

Presidenten: Representanten Sandra Borch har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Runar Sjøstad (A) [11:08:34]: Vi ser at klimaendringene fører til mer nedbør, kraftigere nedbør og ekstremvær. Vi må derfor være forberedt på at flom og skred vil skje hyppigere. NVE har en viktig oppgave med å kartlegge risiko og å forebygge og begrense skader som følge av flom og skred, som er en konsekvens av bl.a. klimaendringene. Det er viktig at NVE Anlegg har medarbeidere med rett erfaring og kompetanse til å gi råd til kommuner og entreprenører og til å bistå i planlegging. Mange kommuner har ikke utført faresonekartlegging og kan dra nytte av NVE i arealplanlegging som skal sikre mot risiko knyttet til skred og flom i vassdrag.

NVE leverte i desember 2016 en rapport som slo fast at dagens bevilgningsnivå gjør at mange sikringsprosjekter ikke kan gjennomføres nå. Videre viser NVE til at økte bevilgninger ville kunne ført til reduserte kostnader for samfunnet ved flom- og skredhendelser, både i form av direkte kostnader til reparasjon av bygninger og infrastruktur og følgekostnader etter brudd i infrastruktur og i form av reduserte kostnader for samfunnet som følge av færre tap av liv ved skredhendelser.

Dette er hovedårsaken til at Arbeiderpartiet i sitt alternative statsbudsjett, som dessverre ikke fikk flertall, foreslo en økt bevilgning på 158,9 mill. kr til nettopp dette. Det er færre konsekvenser ved å forebygge, og det er billigere sammenliknet med å reparere i ettertid.

Hvor viktig NVEs jobb er, kan vi lese om i dagens Dagbladet, hvor de har sjekket flomvernet langs Glomma. De fant skader, mangler, vedlikeholdsetterslep og pumper som ikke virker. Dette er dessverre ikke unikt for Glomma. Det er mange som er i den situasjonen.

I denne saken er det et mindretallsforslag om å etablere et ekstra fond. Det forslaget går Arbeiderpartiet ikke inn for. Vi mener at årlige budsjettvedtak, der en setter av skjønnskudd for å dekke kostnader til naturskader og andre ekstraordinære hendelser, og at Stortinget har mulighet til, ved spesielt store hendelser, å bevilge ekstra midler, er en god ordning.

Igen: Jeg håper at vi neste gang får støtte også til å gå inn med midler for å treffe tiltak som reduserer flom- og skredfaren, og at vi ikke bare diskuterer virkningene av dem.

Liv Kari Eskeland (H) [11:11:35]: Naturen har i alle generasjoner utfordra oss, og me har i aukande grad utfordra naturen. Me utfordrar ved å byggja hus på stader der forfedrane våre aldri kunne tenkja seg å busetja seg, og me byggjer bruer og vegar der teknologi og maskiner no gjev oss moglegheit til å sprengja oss fram og spennja konstruksjonar over.

Samstundes utfordrar me naturen gjennom menneskeskapte klimaendringar. Det er våtare og villare, og det vert meir utfordrande vèr, noko som igjen fører til ras og skred og naturøydeleggingar som påverkar lokalsamfunna våre. Slik sett er framlegget frå Kristeleg Folkeparti relevant, i den forstand at me må via desse utfordringane merksemd.

Ei kunnskapsbasert tilnærming til naturkreftene som omgjev oss, kjem framover til å vera naudsynt, og me må i større grad akseptera at det ikkje er sikkert at me kan byggja og bu overalt her i landet. Difor er det viktig at NVE held fram si kartlegging av utsette område med busetnad for å få betre oversikt over trongen for flom- og rassikringstiltak. Me må halda fram med å følgja opp desse med konkrete tiltak.

Me må i framtida òg syta for at me tileignar oss kunnskap om kvar me kan busetja oss, og kvar me ikkje bør etablera busetnad, og ha gode analysar når infrastruktur skal etablerast. Målet må vera at for nye tiltak er desse forholda sjekka ut, slik at ekstraordinære reparasjonar etter øydeleggingar ikkje i like stor grad vert ein realitet.

Det viktigaste vil likevel vera kva me gjer langs dei store linjene, der me tek klimaendringane på alvor. Dette får me rikeleg tid til å drøfta og setja vårt preg på når klimameldinga skal leggjast fram i Stortinget om ikkje altfor lenge. Då vert temaet i større grad korleis me kan førebyggja, og ikkje kor mykje pengar me skal bruka på å reparera.

Likevel – det er det me gjennom dette Dokument 8- framlegget er inviterte til å ta stilling til i dag, og eg er glad for at det er ein samla komité som ser at det er eit felles ansvar me må ta, når både ras, flom og skred rammar innbyggjarane våre og infrastrukturen vår.

Gisle Meininger Saudland (FrP) [11:14:19]: Jeg er glad for at Stortinget setter søkelys på flom og skred. Det er hevet over enhver tvil at vi kommer til å oppleve mer ekstremvær, flom, nedbør og påfølgende ødeleggelser i framtiden. Derfor er det viktig at politikere har en proaktiv rolle når det kommer til dette spørsmålet – ikke bare på Stortinget, men i alle ledd av forvaltningen.

Jeg er glad for at så mange kommuner og fylkeskommuner tar dette ansvaret sammen med statlige myndigheter. Jeg vil minne om at kommunene har et ansvar i sin arealplanlegging når de skal anlegge boligområder, infrastruktur, næringsområder og annet som kan påvirkes av ekstremvær.

I mitt eget hjemfylke, Vest-Agder, har vi ved flere anledninger blitt rammet av ekstremvær de siste årene. Det mest kjente var akkurat da den nye stortingsperioden startet, da det var storflom på Sørlandet. Før det trenger vi ikke gå lenger tilbake enn til 2015, da grensekommunene mellom Vest-Agder og Rogaland ble hardt rammet. I Flekkefjord og Kvinesdal raste to broer sammen. Vi så bilder av en eldre kvinne som ble hentet ut av huset sitt i en traktorskuffe som var hevet over vannet. Derfor er jeg veldig glad for at regjeringen har en offensiv flom- og skredpolitikk. Det har blitt bevilget dobbelt så mye penger til flom- og skredsikring i perioden 2014–2017 som det ble i perioden 2010–2013. Det betyr ikke nødvendigvis at vi er i mål. Mye har blitt gjort, og man har kommet langt, og selv om bevilgningene har blitt doblet, er det alltid behov for å fokusere mer på dette området.

På denne bakgrunn er jeg glad for at vi nå ber regjeringen gjennomgå regelverket for kompensasjon ved flom, ras og naturskade til fylkeskommunene. En prakt-

isk konsekvens av det kan være at staten tar et større økonomisk ansvar når sånne naturskader rammer fylkeskommunene uforholdsmessig hardt.

Jeg lover i hvert fall at jeg kommer til å følge dette nøye, og jeg ser fram til resultatet av gjennomgangen av regelverket. Så får vi ta en diskusjon om veien videre når gjennomgangen er gjort.

Lars Haltbrekken (SV) [11:16:51]: Siden den første rapporten fra FNs klimapanel kom i 1990, har vi vært godt kjent med de konsekvensene våre utslipp av klimagasser har. Vi har visst at våre utslipp destabiliserer klimaet. Vi har visst at vi må handle, at utlippene må kuttes. Men for lenge har vi tillatt oss å komme med unnskyldninger. For lenge har vi tillatt oss å vente på nye teknologier. For lenge har vi forventet at noen andre en annen gang et annet sted skal ta ansvar og kutte utlippene.

Klimameldingen, som regjeringen la fram før sommeren i fjor, og som vi skal behandle i starten av mai, er historisk. Det er den første klimameldingen hvor en regjering ikke kommer med et eneste nytt forslag til hvordan vi skal kutte utslipp av våre egne klimagasser – ikke ett forslag! Det er en lite ærerik måte å bli historisk på.

Regjeringen kan ikke unnskyldes seg med at den ikke visste, for den vet bedre enn noen andre før dem. De har langt flere forskningsrapporter å lene seg på, og de trenger ikke lenger å forholde seg kun til framtidige konsekvenser. Hadde regjeringen løftet blikket, ville den sett at verden er i forandring. Den ville sett at klimaet har endret seg, at vi har fått tøffere regnskyl, at faren for jordras og skred har økt.

Det holder ikke lenger, dessverre, bare å kutte utslipp, vi må også lære oss å leve med noen klimaendringer. Da trengs det mer enn fagre ord og løfter på Dagsrevyen – som da regjeringsmedlemmer traff flomofre i starten av oktober i fjor – løfter som elegant ble brutt da statsbudsjettet ble lagt fram noen dager etterpå. Det trengs handling, og det trengs penger for å kunne leve med og håndtere de klimaendringene som vi har vært så sent ute med å avverge.

Denne tilpasningen kan vi ikke forvente at andre gjør for oss. Vi må gjøre den selv, og da er det sterkt beklagelig at flertallet i denne sal ikke vil ta det ansvaret vi har gjennom å bruke mer penger, slik at vi kan redusere skadene av klimaendringene som allerede er i gang.

Ketil Kjenseth (V) [11:19:34] (komiteens leder): Diskusjonen om klima er viktig, og den står vi midt oppi. Vi er nå i innspurten av forhandlingene om den såkalte klimameldingen, eller klimastrategien, som det faktisk er. Fram til 2030 er det stor enighet i denne sal om at vi skal gjøre store kutt innenlands i Norge, men også i samarbeid med landene rundt oss i Europa. Dette er en

stor dugnad som alle i hele verden har ansvar for, og som vi er nødt til å samarbeide om. Det er ikke riktig, som representanten Haltbrekken sier, at vi i denne sal ikke tar inn over oss Alvoret og ikke vil handle.

Klimatilpasning er en del av klimautfordringen. Det har vært satt i gang en offentlig utredning om bl.a. overvannshåndtering og klimatilpasning. Den står det bl.a. om i den nye regjeringserklæringen, Jeløya-erklæringen, og så langt jeg har forstått, er både olje- og energiministeren og klima- og miljøministeren i gang med å forberede et lovarbeid som skal til Stortinget i løpet av et års tid. Det er viktig for nettopp å gi kommunene et bedre lovverk og en tydeligere del av det ansvaret de har for å forebygge og møte de klimautfordringene vi står overfor, men også for å håndtere de mer regelmessige flommer og skred som er mer uavhengig av klimautfordringene i Norge.

Kunnskapsgrunnlaget er derfor særlig viktig, og vi har over flere år bevilget mer penger til å utvikle det, og Norges vassdrags- og energidirektorat gjør en formidabel jobb for å utvikle verktøy for kommunene. Mange har fulgt med i både spenning og litt mer utålmodighet på hva som skjer med Mannen i Møre og Romsdal – eller som noen sier: Seigmannen – som sliter med å slippe taket, og rundt det er det satt inn masse ressurser for å hjelpe kommunen og fylkeskommunen med utfordringen. Så forebygging, kompetanse, sikringsprosjekter og stedsutvikling er viktig, og da er det viktig å bevilge penger – og vi har fylt på.

Når det gjelder den statlige kompensasjonen, er det også slik at vi ikke har rigget oss med en forsikringsordning i Norge. Vi må ta utfordringene når de kommer. Det er viktig at kommunene ikke lar være å gjøre noe for så å sende regningen til staten. Den byrdefordelingen er viktig. Det kan være at det dukker opp muligheter for å sette av til fond og annet, men per i dag må vi sørge for å kunne ta regningen når det skjer noe. Vi må forebygge i større grad, og vi må sette av mer penger til innovasjon i den offentlige sektoren.

Tore Storehaug (KrF) [11:22:59]: Eg vil begynne med å takke saksordføreren, komiteen og stortingsfleirtalet. Eg vil òg takke for at det ikkje blir kaffikalas på det overflatevatnet vi her diskuterer.

Eg er veldig glad for at det er eit samla storting og ein samla komité som anerkjenner at det er nokre utfordringar – i ei tid då vi veit at vi må drive med meir klimatilpassing, då vi veit at det blir meir regn og meir ekstremvær, og at regnet som kjem, kjem til å kome tettare der det kjem, og at vi har nokre utfordringar opp mot kommunar og fylkeskommunar som vi er nøyddde til å kome tilbake til og utbetre, for vi er nøyddde til å få til byrdefordeling på ein betre måte. Det er eg veldig glad for.

Det er to forslag i dag som ein samla komité står bak. Det eine handlar om korleis NVE skal kartleggje og følgje opp. Det er eit viktig framlegg fordi det er eit stort etterslep, og vi veit at det er viktig for kommunane å ha med denne viktige fagetaten i det arbeidet som dei står i for å tilpasse sine område. Det andre forslaget handlar om korleis vi betre kan trå til når fylke blir ramma uforholdsmessig hardt.

Det trur eg òg har blitt aktualisert det siste året. Vi har hatt hendingane i Agder, som fleire representantar har referert til i debatten. Det har òg vore hendingar i mitt heimfylke denne sommaren, i Utvik. Matjord som var opparbeidd gjennom tusen år, blei skylt på sjøen i enormt omfang, det blei gjort stor skade på infrastrukturen til både kommunen og fylket, og ungane i bygda mista den einaste skikkelege samlingsplassen, nemleg fotballbanen. Eg trur ikkje det er siste gongen vi ser dette, og vi er nøyddde til å ha gode prosessar for korleis vi kan klare å løyse desse utfordringane betre i framtida.

Eg er veldig glad for at ein samla komité klarer å kome fram til gode framlegg, og eg er veldig spent på det som kjem til å skje når vi skal sjå nærmare på regelverket. Eg kan varsle at Kristeleg Folkeparti kjem til å følgje det vidare, for dette er eit område eg ikkje trur vi er ferdigsnakka om.

Per Espen Stoknes (MDG) [11:25:36]: Politikere over hele verden har dessverre en tendens til å ignorere kostnader og problemer som ligger langt fram i tid. Horisonten blir typisk tre–fire år. Hensynet til velgernes komfortsone prioriteres ofte høyere enn behovene som er vitale for framtidige generasjoner, som f.eks. behovet for et stabilt klima eller intakte matjordarealer. Nettopp flom og skred gir oss en smakebit på hva som venter oss hvis ikke vi tar grep i klimakampen nå.

Forslagsstillerne har helt rett i at det er behov for nye tiltak og økte bevilgninger til flom- og skredforebygging, så vi i De Grønne støtter initiativet og forslaget. Samtidig er det liten tvil om at omfanget av dette problemet vil bli langt større i framtiden enn det dette forslaget overskuer. Temperaturstigningen vi er i ferd med å utløse, har bare så vidt begynt. Likevel merkes konsekvensene allerede over hele Norge i form av hyppigere flommer, flere skred, økte kostnader og mer usikkerhet for mennesker som reiser til jobb og skole gjennom skredutsatte områder. Mange har bygd huset sitt på en tomt som ble ansett som trygg for 15 år siden, men de som bor der, opplever plutselig at huset deres er truet av naturkatastrofer i et klima som har blitt uforutsigbart og farlig.

Flom- og skredforebygging er et eksempel på et felt der det åpenbart er lurere å forebygge enn hele tiden å drive og reparere etter at skaden har skjedd. Derfor er det et paradoks at det viktigste forebyggingstiltaket av

alle ikke har vært tema verken i innstillingen eller spesielt i debatten her i dag. Hvis vi virkelig skulle gått til roten av problemet, burde vi egentlig behandlet dagens sak om flom- og skredforebygging sammen med Miljøpartiet De Grønnes forslag om å stanse oljeleting, som ble debattert her i vinter. Som en av verdens største eksportører av klimagassutslipp er Norge også en av verdens største eksportører av flom- og rasødeleggelses over hele verden, inkludert vårt eget land. Det kunne derfor vært vesentlig mer ryddig å debattere norske bidrag til å utløse flom og ras sammen med våre nye løsninger og forsøk på å stanse dem. Jeg er redd Norge har kommet ut som netto bidragsyter til katastrofene, ikke netto forebygger.

Vi i Miljøpartiet De Grønne får ikke flertall for en tydelig og tallfestet økning i de kommende årenes satsing på flom- og skredforebygging, slik vi foreslår sammen med Senterpartiet. Vedtakene som gjøres her i dag, og innstillingen fra komiteen er tross alt et framskritt, og disse merknadene og vedtakene bør da gjøre det totalt uaktuelt for regjeringen å forsøke å kutte i bevilgningene til ras- og skredforebygging enda en gang, slik de gjorde i forslaget til statsbudsjett for 2018.

Statsråd Terje Søviknes [11:28:08]: Det kunne vært fristende å gå inn i noen av koblingene fra representanten Stoknes' siste innlegg. Det skal jeg la ligge. Det får vi ta i en annen debatt.

Jeg er enig i at staten må bistå lokale og regionale myndigheter ved større naturskadehendelser, og at vi må være forberedt på mer ekstremvær framover. NVE bistår i dag kommunene på flere områder gjennom kartlegging, arealplanlegging, sikringstiltak, overvåking og varsling samt bistand ved hendelser. I 2018 er det satt av 354 mill. kr til forebygging av flom- og skredskader over NVEs budsjett. Samlet sett har bevilgningene til forebygging økt under denne regjeringen, delvis på grunn av tiltakspakkene etter oljeprisfallet og delvis også basert på budsjettforlik her i Stortinget, senest i desember for 2018-budsjettet.

NVE skal prioritere sin bistand til kommunene slik at samfunnet får mest mulig igjen i form av redusert risiko for flom- og skredskader. Jeg er enig i at NVE skal videreføre kartleggingen av de mest utsatte, allerede bebygde områdene. NVEs arbeid er høyt verdsatt ute i kommunene. Kompetansen er viktig for kommunene. Kartlegging av fare er ekstremt viktig for arealplanlegging, slik at vi ikke bygger oss inn i nye utsatte områder, og kartlegging er viktig for prioritering av sikringstiltak. Basert på kartlagte faresoner, hendelser og søknader fra kommunene utarbeider NVE oversikter over aktuelle sikringstiltak over hele landet. Det arbeidet vil fortsette. Mye kartlegging er heldigvis allerede gjort. Flomsone er

kartlagt i 129 kommuner, og kvikkleiresoner er kartlagt i 90 kommuner. Det er også kartlagt ulike typer skred i om lag 50 kommuner.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med en gjennomgang av retningslinjene for kompensasjon etter naturskade til fylkeskommunene. Vi har en ordning med skjønnsmidler, og det er en mulighet for Stortinget til å gi ekstrabevilgninger i forbindelse med særskilt store naturskader.

Jeg noterer meg at flertallet i komiteen ikke ser behov for å etablere et ekstra fond. Det er jeg enig i. Rammefinansiering er hovedprinsippet for finansiering av kommunesektoren, og dette mener jeg er – i sum – en effektiv bruk av offentlige ressurser.

Avslutningsvis vil jeg understreke at vi kan stå foran en krevende vår når snøsmeltingen i fjellet for alvor kommer i gang. Mye snø, spesielt i Sør-Norge, i kombinasjon med rask temperaturøkning og – i verste fall – nedbør i samme periode vil kunne gi oss en særdeles utfordrende vår knyttet til flomfare, spesielt på Østlandet. Derfor har jeg gjennom den siste måneden vært i løpende dialog med NVE om risikonivået og blir også i tiden som kommer, holdt oppdatert fortløpende.

Samtidig er det viktig å understreke at kommunene nå er godt forberedt, spesielt langs de store flomutsatte vassdragene på Østlandet, i tråd med de beredskapsplaner som de har utarbeidet. Vi krysser fingrene for at det ikke skjer, men vi har opplevd tilsvarende situasjoner som dette tidligere med til dels store skader knyttet til vårflokker. Vi håper at vi ikke kommer dit i vår, men vi må være forberedt, og det gjelder spesielt dem som har ansvaret for beredskapen lokalt, det vil si kommunene. Og så skal NVE og vi fra nasjonale myndigheter bistå i arbeidet som eventuelt må iverksettes.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Sandra Borch (Sp) [11:33:31]: Statsråden var litt inne på det avslutningsvis: I år er det mye snø i fjellet, og med 20 grader og regn kan dette bli et veldig utfordrende år. Hvilke konkrete tiltak er satt inn for å forebygge flom og redusere konsekvensene av flom i år?

Statsråd Terje Søviknes [11:34:03]: Det følger de samme linjer som tidligere. I NVE følger man utviklingen nøye, gjør sine vurderinger og har tilgjengelig risikobilde, og dette blir formidlet, i tråd med vanlig praksis, både til fylkesmenn og til de berørte kommuner, slik at man kan være best mulig forberedt. I tillegg har NVE vært tydelig på at kommunene nå må være så godt som mulig forberedt på en eventuell flomsituasjon, og at man gjør de tiltak man kan gjøre – se over de bered-

skapslagre man har, ta fram de beredskapsplaner som er utarbeidet for denne type situasjoner – og er godt forberedt hvis vi kommer i en situasjon der tiltak må iverksettes. Det er ikke muligheter på så kort sikt som en vinter, med mye snø, til å gjennomføre nye fysiske sikringstiltak. Her dreier det seg om å ha beredskapen i orden.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta. Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [11:35:14]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Åslaug Sem-Jacobsen, Ivar Odnes og Geir Adelsten Iversen om å be regjeringen fremme en stortingsmelding om psykisk helsevern og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Kjerkol, Tore Hagebakken, Tuva Moflag, Tellef Inge Mørland og Siv Henriette Jacobsen om lavterskel psykisk helsehjelp i kommunene (Innst. 193 S (2017–2018), jf. Dokument 8:105 S (2017–2018) og Dokument 8:113 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til replikkordskifte på inntil fire replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Torill Eidsheim (H) [11:36:26] (ordførar for saka): Forslagsstillarane peikar på viktige område i utviklinga av eit godt psykisk helsevern.

Merksemda rundt psykisk helse har auka dei seinare åra, noko som er svært positivt og òg nødvendig for å kunne møte dei samfunnsutfordringane som følgjer av psykiske plager og lidingar. Det ser ut til å kunne utgjere den vesentlegaste årsaka til sjukdomsbelastninga i vestlege land fram mot 2020, og difor er styrkt innsats med psykisk helsehjelp svært viktig.

Det er viktig å understreke at den psykiske helsehjelpa bør sjåast på som ein del av ei integrert heilskapleg helseteneste. Fleirtalet i denne saka går inn for at psykisk helsevern skal behandlast som ein del av dei meldingane og planane som gjeld for spesialisthelsetenesta og primærhelsetenesta, og meiner at ei eiga stortingsmelding ikkje vil fremje, men snarare kanskje bidra til å

fragmentere den heilskaplege helsetenesta og tilbodet til psykisk sjuke.

Gjeninnføringa av «den gylne regel», der veksten i behandling innanfor rus og psykiatri kvar for seg skal vere større enn veksten i somatiske sjukdomar, er eit viktig tiltak, i tillegg til Opptappingsplanen for rusfeltet, som skal ha ei brei tilnærming for tidleg innsats, riktig behandling og god oppfølging, som òg skal bidra til å sikre kvalitet og tilgjengelegheit i dei kommunale tenestene. Kommunane er nettopp heilt sentrale for at vi skal kunne lykkast med det arbeidet vi gjer innanfor psykisk helse og rusfeltet.

God kunnskap og evne til tverrfagleg og tverrsektoriell tenking og handling hos tilsette er heilt avgjerande for at tenestene skal bli gode, samanhengande og forsvarlege. Pakkeforløp for psykisk helse og rus er òg eit tiltak for å oppfylle «den gylne regel».

Psykisk helsehjelp bør sjåast som ein del av ei integrert heilskapleg helseteneste. Difor ønskjer vi at psykisk helsevern skal behandlast som ein del av meldingane og planane som gjeld for spesialisthelsetenesta og primærhelsetenesta, og vi støtter difor ikkje forslaga i denne saka.

Tellef Inge Mørland (A) [11:39:34]: Hvert år begår mellom 500 og 600 selvmord i Norge, og ifølge Folkehelseinstituttet er det vanlig å anta at det er ti ganger flere selvmordsforsøk enn selvmord. 60 pst. av alle selvmordene skjer i aldersgruppen under 50 år, og det er om lag dobbelt så mange menn som kvinner som tar sitt eget liv.

Selvmord må kunne sies å være det mest dramatiske utfallet av psykiske lidelser i befolkningen. Men bare en liten del av dem som har psykiske lidelser, ender opp med å ta sitt eget liv – heldigvis.

Samtidig er det svært mange som har det vanskelig på grunn av psykisk uheld. Det er alvorlig for den som rammes, og for de pårørende, men det er også en stor utfordring for samfunnet, som vi politikere har et ansvar for å ta tak i. Psykiske lidelser medfører redusert livskvalitet og færre leveår og holder folk borte fra arbeidslivet og andre aktiviteter som de fleste kan ta som en selvfølge å delta i.

Arbeiderpartiet har tro på tidlig innsats også på dette feltet. Derfor har vi fremmet representantforslaget om lavterskel psykisk helsehjelp i kommunene. Dersom en får hjelp raskt og i en tidlig fase, mener vi det vil kunne begrense utviklingen av de psykiske lidelsene hos mange, og vi tror samtidig at vi som samfunn vil se at tidlig innsats lønner seg også innen psykisk helse.

For mange føles dessverre terskelen for å søke hjelp for høy. Andre opplever å ikke få den hjelpen en trenger, når en trenger den. Arbeiderpartiet fremmer og støtter

derfor flere forslag i denne saken for å gjøre noe med dette. Vi ber regjeringen sørge for at det etableres lavterskel psykisk helsetilbud til barn, unge og familier i alle kommuner. En skal ha rett til et godt tilbud uavhengig av hvor en bor, og det må være lett tilgjengelig. Terskelen for å søke hjelp om en sliter psykisk, bør ikke være høyere enn om en har brukket et bein.

Vi sier også tydelig fra om at det ikke skal kreves inn egenandeler for behandling av barn og unge i psykisk helsevern. Egen og familiens økonomi må ikke komme i veien for at barn og unge skal få den beste behandlingen. Det vil i så fall kunne vise seg å bli kostbart både for den enkelte og for samfunnet på sikt.

For meg er det litt overraskende at verken regjeringspartiene eller Kristelig Folkeparti har ønsket å stå sammen med oss om disse forslagene. Jeg håper iallfall ikke det er et uttrykk for at disse partiene mener at dagens situasjon er god nok, for etter Arbeiderpartiets syn gjenstår det mye arbeid på dette feltet.

Tidligere denne uken kunne NRK fortelle at ett menneske annenhver dag tar sitt eget liv mens de er i kontakt med psykisk helsevern. Det er et vanvittig høyt tall. Det er et tall Arbeiderpartiet mener vi må gjøre noe med før det går så langt. Det meste starter i en kommune, og grunnlaget for god eller dårlig psykisk helse legges gjerne i barndoms- og ungdomsårene. Derfor er det også der vi starter med våre forslag i denne saken.

På den bakgrunn tar jeg opp forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV, og forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Presidenten: Representanten Tellef Inge Mørland har teke opp dei forslaga han refererte til.

Nicholas Wilkinson (SV) [11:42:35]: Stadig flere får det vondt, og jeg tror vi alle har vært truffet ganske hardt av selvmordstallene NRK har løftet, om at 1 910 mennesker mellom 2008 og 2015 har begått selvmord i eller rett etter psykisk helsevern.

Espen mistet søsteren sin da hun var på utvidet permisjon, og spør selv i media om han kunne gjort mer, om han kunne ha forandret situasjonen. Jeg vil gjerne si fra denne talerstolen at dette skal ikke Espen bebreide seg selv for. Når vi snakker om selvmord, kan det lett høres ut som om ethvert selvmord kunne vært unngått, og det kan det hvis vi starter tidlig, men det kan ikke alltid det når det har gått for langt.

Situasjonen er alvorlig. Hver femte ungdom sliter med psykiske plager. Anoreksi har blitt den tredje vanligste dødsårsaken blant unge jenter i Europa, og det dør flere unge gutter av selvmord enn i trafikken.

Behandlingstilbudet må opp, men vi i SV mener at vi også må tenke over hvordan vi bygger samfunnet vårt. Økende prestasjonspress i skolen, kraftig økning i stress-

plager blant unge, reklame for puppeforstørrelser og Restylane-tilbud til russ gir et kroppspress vi heldigvis slapp unna.

Tilbudet til dem som lider tungt, er for dårlig. Jeg hadde selv en kompis som prøvde å ta sitt eget liv. Han fikk beskjed om at han skulle få akutt plass, og måtte vente i to uker på å få den såkalte akutt plassen. Men for å stoppe disse problemene er noe av det aller viktigste vi kan gjøre, å sikre god forebyggende hjelp og hjelp som er lett å komme til når man begynner å få det vondt, istedenfor å måtte vente til det har gått så altfor, altfor galt.

Derfor foreslår SV sammen med Senterpartiet en femårig opptrappingsplan for psykisk helsearbeid i kommunene, derfor foreslår SV sammen med Arbeiderpartiet lavterskeltiltak i alle kommuner i hele Norge, og derfor står de rød-grønne sammen om å foreslå oppsøkende team som kan hjelpe dem som sliter, istedenfor at de bare blir sittende alene. Men det aller viktigste forslaget tror jeg er forslaget om en stortingsmelding om psykisk helsevern.

Om situasjonen i det siste har vist oss én ting, så er det at vi trenger å se på situasjonen på nytt, tørre å se oss selv i kortene og tørre å undersøke. Derfor er jeg svært skuffet over at regjeringspartiene ikke engang vil lage en stortingsmelding for å vokse og lære av den situasjonen som nå har kommet fram.

Jeg tar opp forslagene nr. 4 og 5, som SV er med på.

Presidenten: Representanten Nicholas Wilkinson har teke opp dei forslaga han refererte til.

Olaug V. Bollestad (KrF) [11:45:35] (komiteens leder): Stortinget behandler nå to saker, et Dokument 8-forslag fra Senterpartiet, som jeg vil takke Senterpartiet for, om å fremme forslag om en stortingsmelding, og et annet Dokument 8-forslag, fra Arbeiderpartiet, om lavterskeltilbud innenfor psykisk helse.

Når Kristelig Folkeparti er opptatt av å få en stortingsmelding, er det fordi vi tror at med en stortingsmelding der Stortinget i helhet må si noe om psykisk helse, får en et forhold til dette på en annen måte – og er villig til å prioritere det. Jeg er dypt uenig når en fra denne talerstolen sier at det ikke vil fremme, men snarere fragmentere, en slik tjeneste. Jeg tror nettopp en stortingsmelding kan bidra til at en ser helhetlig på dette feltet, et felt der vi stadig ser et stigende antall syke. At flere og flere blir syke, henger sammen med både somatiske lidelser og andre sider ved samfunnet. Derfor har Kristelig Folkeparti sagt at vi tror Stortinget skal ha et eierskap. Vi så hvor viktig dette var da Dagfinn Høybråten i sin tid gjennomførte en opptrappingsplan for psykisk helse, og hva det hadde å si at Stortinget selv hadde et eierskap til det. Derfor støtter Kristelig Folkeparti forslag om det.

Når det gjelder lavterskeltilbud innanfor psykisk helse i kommunene, spesielt for barn og unge, er Kristelig Folkeparti hjertens enig i intensjonen. Men Kristelig Folkeparti fikk altså i forrige periode gjennomslag for at det skal komme en opptrappingsplan for psykisk helse for barn og unge til Stortinget, en forpliktende opptrappingsplan, og jeg håper at hele Stortinget velger å prioritere penger som jeg tror kommer til å gå til mange av de gode forslagene som kommer for dagen i representantforslaget som kommer fra Arbeiderpartiet. Men grunnen til at vi stemmer nei, er at vi venter på – og vi har stor forventning til – en tverrsektoriell opptrappingsplan innanfor psykisk helse, for vi tror at dette helsefeltet henger sammen med andre felt.

Så har vi også sett i media den siste tiden hvor stor andel av befolkningen som begår selvmord, eller som tenker på å ta sitt eget liv. Jeg tror vi bare aner konturene av smerten som ikke bare den som gjør det, har, men som en hel familie og vennekrets kjenner på etterpå.

Sylvi Listhaug (FrP) [11:49:03]: De fleste har vel hørt om Florence Nightingale, men få har kanskje hørt om hennes menneskesyn. Hun sto for det vi kaller et holistisk menneskesyn, et menneskesyn som tar utgangspunkt i hele mennesket. Hva betyr egentlig det i praksis? Det betyr at man ikke bare vil forsøke å behandle de fysiske symptomene på en sykdom eller tilstand, men vil vurdere totaliteten til den personen som blir behandlet – mentale, emosjonelle, åndelige, sosiale, kulturelle og rasjonelle aspekt. Selvfølgelig, tenker jeg, alt henger sammen med alt. Forskning har vist at psykisk sykdom kan gi fysiske, kroppslige plager, og at mangel på tilhørighet, både åndelig og sosialt, kan gi psykisk sykdom.

Men hvorfor er det fortsatt slik at å fortelle omverdenen at en har en psykisk lidelse, for mange fortsatt er forbundet med skam? Hvorfor skal det være forskjellig fra hvordan folk med vondt i hjertet møtes og følges opp? Har en fysiske symptom, eksempelvis i form av en blodpropp, står verden klar til å ta imot en, men faller verden rundt en sammen i form av en alvorlig depresjon, skal dette helst ikke snakkes om.

I senere tid har fagfolk og vi politikere prøvd å bidra til at det bygges opp en helsetjeneste basert på prinsippet om å se hele mennesket. Vi ønsker en helhetlig tjeneste. Vi har prøvd å bryte ned tabubarrierene innan psykisk helse gjennom å spre informasjon og kunnskap om psykiske lidelser, gjennom å opprette den gylne regel og gjennom å knytte psykisk helse og folkehelse sammen. Vi har i flere år styrket helsestasjonene og skolehelsetjenesten med både helsesøstre og psykologer nettopp for å kunne møte barn og unge der de er. Vi bygger pasientenes helsetjeneste og satte i gang en stor

holdningsendring blant ansatte i helse- og omsorgstjenestene – en holdningsendring helt på lavterskelnivå som tar utgangspunkt i pasientenes behov og ønsker med ordene: Hva er viktig for deg? – også i psykisk helse-tjeneste.

Vi synes det er spesielt viktig å innlemme psykisk helse i planer og meldinger for spesialisthelsetjeneste og kommunehelsetjeneste og ikke som en egen melding. Det er fordi vi ønsker å se mennesket i et helhetlig perspektiv, ikke fragmentert og delt. Med dette som utgangspunkt kan vi i dag ikke se behovet for en ny stortingsmelding og mener at vi allerede har lagt godt til rette for god psykisk helsehjelp for barn og unge, med tilgang til viktige og nødvendige fagpersoner, selv om det alltid trengs mer. At det psykiske helsetilbudet til unge og gamle alltid kan bli bedre, er det ingen tvil om, og Fremskrittspartiet vil jobbe kontinuerlig for at psykisk helse settes på dagsordenen.

Regjeringspartiene vil støtte det løse forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt.

Kjersti Toppe (Sp) [11:52:01]: Senterpartiet meiner det er behov for ei ny stortingsmelding om psykisk helsevern. Eg opplever at statsråden er til dels enig, i og med at han har varsla at dette kjem til å verta ein stor del av den neste nasjonale helse- og sjukehusplanen. Vi meiner det er veldig mykje som har skjedd innan psykisk helsevern, som beviser at det no er på tide å få ei samla melding om kva vi vil, og korleis vi skal klara å styrkja psykisk helsevern på ein god måte. Eg vil visa til fleire område som viser behovet for det.

Vi veit at det er ei utvikling med nedbygging av sengeplassar, og at distriktpsikiatriske senter fungerer veldig forskjellig rundt omkring i landet. Vi veit det er store protestar mot den typen finansiering som er innført. Vi veit at det vert kritikk av det tilbodet som dei med psykisk sjukdom får i fengsel. Vi har fått kritikk frå FN's menneskerettskommisjon om elektroshokkbehandlinga vår. Det er også store utfordringar i alderspsykiatrien. Det har vore veldig mange avsløringar i pressa om bruk av tvang og om tilbodet til dei som er alvorleg psykisk sjuke. Vi har hatt ein nasjonal helse- og sjukehusplan som ikkje tok dette på alvor. Vi har fått ein strategi for god psykisk helse frå regjeringa, som ikkje tar dette på alvor, og det har vore ein gyllen regel som seier at psykiatrien skal styrkjast meir enn dei andre områda. Det har ikkje fungert. Vi veit at psykisk sjuke ikkje vert diagnostiserte, og 30 pst. vert avviste av spesialisthelsetenesta når dei vert viste dit.

Totalt er det mange indisium på at psykisk helsevern treng ein ny plan. Den førre var frå 2008, men den førre

opptrappingsplanen verkar. No treng vi ein samla plan for psykisk helsevern.

Vi har lagt fram eit forslag som vi har fått heile opposisjonen med på, om å få ein ny handlingsplan for forebygging av sjølv-mord og sjølvskading, inkludert forebygging av sjølv-mord blant pasientar som er innlagde i eller som nyleg har vore innlagde i psykisk helsevern, og at ein vurderer ein nullvisjon for dette arbeidet. Dette er eit ekstremt viktig område. Eg har vore opptatt av denne problematikken fleire gonger før, også i førre periode. Eg trur vi no må setja ein nullvisjon – ikkje fordi det ikkje kjem til å verta nokon sjølv-mord, men for å visa alvor og det vi forventar at tenestene må gjera. Det skal vera slik at er ein pasient innlagd i psykisk helsevern, skal pårørende vera trygge på at sjølv-mord ikkje skjer.

Med dette vil eg ta opp det forslaget som vi har vore med på å fremja.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har teke opp det forslaget ho refererte til.

Carl-Erik Grimstad (V) [11:55:21]: Vi blir aldri ferdig med å debattere psykisk helsevern og behovet for å forbedre tilbudet til dem som sliter aller mest i samfunnet. Det er gjort framskritt på dette området, både terapeutisk og medikamentelt. Regjeringen har satt inn betydelige ressurser på dette feltet.

Likevel fortsetter vi å motta meldingar om uventede selvmord, der de som skjer blant unge menneske, berører oss aller sterkest. Tallene er nedslående. På åtte år har nesten 2 000 pasienter i psykisk helsevern begått selvmord. Det tilsvarer mer enn én pasient annan hver dag.

Altfor mange menneske bærer på uhandterbar emosjonell smerte uten å fortelle det til noen. Selvmordsproblematikken er åpenbart et område som trenger betydelig mer oppmerksomhet, men som for mange er vanskelig å snakke om. Det er på tide med en høylytt protest fra oss alle. Det offentlige ordskiftet har et ansvar her, selv om det ikke påligger denne salen å ha noen mening om dette i reguleringsammenheng. Helt siden 1936 har pressens Vær-varsom-plakat hatt temaet på sin tabuliste. Selvmord skulle aldri omtales – av frykt for at det kunne ha en smitteeffekt. For noen år siden ble dette punktet myket opp, og det spørres om tiden ikke nå er moden for en ny omgang diskusjon i pressens organisasjoner for om mulig å vurdere hvorvidt mye av det presse-etiske tabubelagte fortsatt forhindrer oss fra en fri og åpen diskusjon om dette tragiske feltet, med sikte på å gi hjelp og veiledning både til de psykisk belastede og til deres pårørende, samtidig som vi forhindrer smitteeffekten.

Vi snakker så fint om å skulle løfte psykisk helse, og at det er noe av det viktigste vi kan gjøre. Likevel er det liten bedring. Dette er komplekse problemer, og kanskje

nettopp derfor lykkes vi ikke. Er vi som samfunn villig til å legge til rette for mange av dem som sliter tungt, på en måte som sikrer dem lang og god behandling? Vold, overgrep og omsorgssvikt kan være noen av årsakene til at menneske velger å avslutte sitt liv. Vi vet at dette setter livslange og negative spor i menneske og deres familie. Vi sier så fint at en god barndom varer hele livet, men det gjør ofte også en dårlig en.

Det bringer oss naturlig over til det andre forslaget som vi debatterer samlet nå, om lavterskeltilbud innen psykisk helse. Sammen med Kristelig Folkeparti fikk Venstre den forrige regjeringen med på å fremme en økonomisk forpliktende opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse i 2018. Det er en plan Venstre har høye forventninger til.

Jeg er glad for at det nå ligger an til å bli enstemmig om forslaget fra Senterpartiet. Jeg er for egen del skeptisk til bruk av ordet «nullvisjon» i denne sammenheng, fordi jeg ikke er villig til å sette likhetstegn mellom psykisk helse og suicid. Men det er et spørsmål vi kan komme tilbake til, og det er ingen forpliktende mening om dette i dette forslaget. Det er jeg glad for.

Statsråd Bent Høie [11:58:33]: Det er viktig å fortsette arbeidet med å styrke tilbudet innenfor psykisk helse og ikke minst forsterke det som ble satt i gang med forrige folkehelsemelding, nemlig å se psykisk helse som en likestilt del i folkehelsearbeidet.

Forslagsstillerne peker på viktige områder som fortsatt trenger oppmerksomhet framover – samhandling, prioritering og ikke minst behovet for å bygge opp lavterskeltilbud i kommunene. Vi skal legge fram en opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse og en ny nasjonal helse- og sykehusplan, der psykisk helse vil være et av hovedtemaene. Når regjeringen vil legge fram disse to dokumentene for Stortinget, er det vanskelig å se behovet for en egen stortingsmelding om psykisk helsevern i tillegg.

Forholdene rundt psykisk helsevern vil bli grundig behandlet i de dokumentene. I opptrappingsplanen vil man se på etablering av lavterskel psykisk helsetilbud til barn, unge og familier. Gode tverrfaglige lavterskeltilbud er viktig for å gi best mulig forebygging og behandling. Helsestasjons- og skolehelsetjenestetilbudet er svært viktig, og her har en også økt kapasiteten og kompetansen betydelig de siste årene.

Økningen i antall årsverk innen psykisk helse og rusarbeid i kommunene rettet mot barn og unge har vært på 7,9 pst. Det betyr at den nedbyggingen av dette tilbudet som foregikk under forrige regjering, er snudd til en kraftig styrking. Det er viktig å videreutvikle eksisterende tjenester og ikke minst øke kompetansen i kommunene. Derfor har det de siste fem årene vært en

økning i antall psykologer i kommunene, fra 130 psykologer i 2013 til 440 psykologer nå. Mens det var 95 kommuner som hadde psykologkompetanse i 2013, er det nå 285. Men det er fortsatt behov for å styrke disse tjenestene. Derfor er dette også viktig i opptrappingsplanen.

Representantenes forslag om styrking av barne- og ungdomspsykiatrien er mange. Disse forslagene er i de løpene som jeg har snakket om. Antallet barn og unge som får hjelp i barne- og ungdomspsykiatrien, er nærmest tredoblet siden 1998, og en har en lang tradisjon for samarbeid om tjenester. Antallet døgnplasser har vært ganske stabilt, på om lag 300 plasser.

Vi er også i startgropen med å innføre pakkeforløp innenfor både psykisk helse og rus. Dette vil gi gode, helhetlige pasientforløp. I strategien «Mestre hele livet» er det foreslått tiltak som nettopp skal bedre samordningen. Det er fortsatt viktig også å styrke arbeidet med bekjempelse og forebygging av selvmord.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Tellef Inge Mørland (A) [12:01:48]: Arbeiderpartiet mener vi ikke gjør nok innen psykisk helse, og at vi må starte tidlig. Derfor fremmer vi – sammen med Sosialistisk Venstreparti – forslag om at det må etableres lavterskel psykisk helsetilbud til barn, unge og familier i alle kommuner. Vi mener tiltakene må realiseres gjennom etablering av Familiens hus eller andre lett tilgjengelige tjenester, og at tjenestene må være flerfaglige og tverretatlige, slik at en sikrer barn, unge og familier gode og helhetlige tjenester. Dette forslaget støtter dessverre ikke Høyre og de andre regjeringspartiene. Hvorfor er det sånn at statsråden mener at en ikke trenger å gjøre det enklere for barn, unge og familier som har behov for lett tilgjengelige og kvalitetsmessige gode tilbud innen psykisk helse?

Statsråden sa i sitt innlegg at man vil se på det lavterskeltilbudet som vi nå har foreslått. Men om han er enig i forslaget, hvorfor kan ikke da regjeringspartiene bare stemme for det forslaget? Og hvis han viser til opptrappingsplanen for barn og unge – kan han i så fall garantere at det forslaget Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti nå fremmer, vil komme til å bli innfridd der?

Statsråd Bent Høie [12:02:50]: Jeg er helt enig i at det er behov for å bygge opp lavterskeltilbud for barn og unge innenfor psykisk helse i kommunene. Derfor har jeg som helseminister gjort det de siste fem årene, og vi har ikke behov for Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstrepartis forslag og å vedta det i Stortinget for å gjøre det som vi allerede er i gang med.

Som jeg sa, vi overtok i en situasjon der kapasiteten i kommunene overfor barn og unge innenfor psykisk hel-

se hadde blitt svekket da Arbeiderpartiet satt med ansvaret. Nå er det blitt kraftig styrket – 7,9 pst. vekst i årsverkene rettet mot barn og unge. I tillegg har vi fått en betydelig økning når det gjelder psykologer i kommunene. Dette fortsetter, samtidig som vi jobber med en opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse, der vi selvfølgelig også vil komme med nye tiltak, og det er viktig. Derfor er forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti unødvendig.

Tellef Inge Mørland (A) [12:03:48]: Jeg hører at regjeringen ikke har behov for gode forslag fra Arbeiderpartiet, men det er likevel sånn at vi får flere innspill om at vi langt ifra er i mål når det gjelder psykisk helse. Jeg synes derfor det er beklagelig at alle krefter som ønsker å gjøre noe med det, ikke tas på alvor når det gjelder de innspillene som kommer.

Et annet forslag i saken vi behandler i dag, som regjeringspartiene nå ønsker å si nei til, er at vi skal være tydelige på at vi ikke vil ha egenandeler for barn og unge som er i behandling innenfor psykisk helsevern.

Er det slik at regjeringen mener det bør være egenandeler for barn og unge innen psykisk helsevern, ettersom de ikke vil støtte forslaget som bl.a. Arbeiderpartiet står bak?

Statsråd Bent Høie [12:04:31]: Når det gjelder det første, mener vi at vi nå er i en opptrapping, og vi skal legge fram en opptrappingsplan på dette området, der det også blir en rekke gode tiltak. Hadde vi ment at situasjonen var god nok, hadde vi ikke gjort det.

Hadde dette vært en regjering som ikke prioriterte barn og unges psykiske helse, verken økonomisk eller politisk, hadde vi vært enig i kritikken, men den er jo ikke riktig. Dette blir prioritert, og vi gjør det. Det gjør at forslaget er unødvendig.

Når det gjelder egenandeler for barn og unge innenfor psykisk helse, er det ikke tilfellet. Det som er situasjonen, er at de samme egenandelsreglene som har gjeldt siden tidlig på 1980- eller 1990-tallet – hvis jeg ikke husker feil – også gjelder i dag. Som jeg har sagt, er jeg villig til å se på overgangsordningen for barn og unge som går over til voksenpsykiatrien, men det er noe vi må komme tilbake til.

Kjersti Toppe (Sp) [12:05:45]: Som samfunn har vi eit stort ansvar for å bidra til å førebyggja og redusera omfanget av sjølvskading og sjølv mord. Når så mange sjølv mord skjer hos pasientar som er innlagde eller nyleg utskrivne frå psykisk helsevern, er det ikkje berre alvorleg, men det er ein systemfeil som eg meiner rokkar ved tilliten til psykisk helsevern. Det er ikkje berre urett for den det skjer med, og for dei pårørande, men òg for dei tilsette.

No vert det fleirtal for ein ny handlingsplan. Eg veit at statsråden sjølv var opptatt av dette da han var i opposisjon. Ein handlingsplan er jo ikkje det viktige, det er handlinga i han som er viktig. Vi ber òg no om at det skal vurderast ein nullvisjon.

Spørsmålet mitt er kva statsråden ser for seg at han vil bidra med sjølv i det nye arbeidet som skjer, korleis han vurderer ein nullvisjon, og korleis han kan sikra tiltak som verkeleg vil verka ute i tenestene.

Statsråd Bent Høie [12:06:46]: Jeg er helt enig i at vi har for mange selvmord i Norge. Derfor var jeg også, som representanten viste til, en pådriver for dagens handlingsplan, som gikk ut ved årsskiftet. Men handlingene i den handlingsplanen gikk ikke ut ved årsskiftet, de er videreført. Hvis Stortinget i dag vedtar at vi skal lage en ny handlingsplan, skal jeg selvfølgelig gjøre det og bidra til at den nye handlingsplanen blir god.

Jeg er også helt enig i at vi er nødt til å bli enda flinkere til å forebygge selvmord hos dem som oppsøker tjenesten. Det positive i undersøkelsen er at veldig mange av dem som har selvmordsrisiko, faktisk er i kontakt med helsetjenesten. Det gir oss en mulighet. Et av tiltakene i handlingsplanen som blir innført fra 15. mai i år, er at det nå blir systematisk kartlegging i tjenesten i etterkant av selvmord, sånn at en i tjenesten i større grad kan lære og å se på hva en kunne gjort annerledes for å hindre at det skjer igjen.

Nicholas Wilkinson (SV) [12:07:58]: Jeg er sikker på at tallene for selvmord innen psykisk helsevern gjør sterkt inntrykk på statsråden, akkurat slik de har gjort på oss i SV.

SV foreslår nå sammen med mange andre partier flere forslag for å styrke psykisk helsevern, for vi mener at det regjeringen har gjort til nå, ikke er godt nok. Jeg er veldig glad for at regjeringspartiene varsler at de vil stemme for forslaget som SV også er med på å fremme, om en handlingsplan.

Men vi blir kontaktet av veldig mange nå som sier at det ikke er godt nok innen psykisk helsevern, og at de tiltakene regjeringen har varslet og satt i gang, ikke er nok i seg selv. Så da vil jeg gjerne spørre statsråden om han nå kan fortelle alle de pasientene som kontakter oss, hvilke nye tiltak han vil sette i gang for å bedre psykisk helsevern – på bakgrunn av de ganske forferdelige historiene og den informasjonen vi nå har fått.

Statsråd Bent Høie [12:08:52]: For det første er jeg helt enig i at tilbudet innenfor psykisk helse i Norge ikke er godt nok. Hadde jeg ment at det var godt nok, hadde jeg ikke jobbet så mye for stadig å forbedre det. Vi skal som sagt legge fram en opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse. Psykisk helse blir det fag-

lige hovedtemaet i den nye nasjonale helse- og sykehusplanen. Jeg håper det blir like mye engasjement rundt dette faglige hovedtemaet som det var rundt det forrige faglige hovedtemaet, nemlig kirurgi og akuttkirurgi. Det blir spennende å se, men jeg håper det blir et like stort engasjement.

Det er selvfølgelig ikke sånn at vi venter på dette. Vi har også tiltak nå. Som jeg har vært inne på, bygger vi opp tilbud i kommunene. Fra i år av begynner vi også å innføre de første pakkeforløpene innenfor psykisk helse og rus. Der håper vi å oppnå de samme resultatene som vi har gjort innenfor bl.a. kreftområdet, der pasientene opplever bedre, raskere og mer sammenhengende hjelp.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [12:10:00]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Kjersti Toppe, Jenny Klinge, Ivar Odnnes og Per Olaf Lundteigen om tiltak for å forbetre og forenkla pasientreiseordninga og sikre forsvarleg drosjetransport for pasientar i regi av helseføretaka (Innst. 196 S (2017–2018), jf. Dokument 8:98 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til replikkordskifte på inntil fire replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Siv Henriette Jacobsen (A) [12:11:02] (ordfører for saken): Stortinget foretok i 2015 endringer i pasient- og brukerretektighetsloven når det gjaldt regelverket for dekning av utgifter til pasientreiser. Hensikten er at refusjonene skal bli de samme, uansett hvilken transportmåte pasienten velger. Målet var å forbedre og forenkla ordningen til beste for pasienten. For mange har endringen virket etter hensikten, men langt fra for alle.

I altfor mange tilfeller venter pasienten altfor lenge før drosjen kommer, eller før de får fly hjem. På bakgrunn av denne erfaringen må de regionale helseføretakene se nærmere på hvordan de planlegger, inngår og følger opp avtaler om pasienttransport. Avtalene må sikre at pasienttransporttilbudet ivaretas på en forsvar-

lig måte, bl.a. når det gjelder ventetid. Videre må avtalen inneholde virkemidlar for å sikre at transportørane utfører sitt oppdrag i henhold til avtale. I tillegg ser vi at geografiske forhold og den spredte bosettingen vi har her i landet, gir særskilte utfordringar for de regionale helseføretakene. Dette krevjer lokalt tilpassede løsnings-er.

På bakgrunn av dette viser flertallet i komiteen til at det er god grunn til å foreta en bred gjennomgang av både helseføretakenes anbudspraksis og organiseringen av pasientreiser for å få til en ordning som fungerer bedre for pasientene.

Arbeidet med denne saken har vært som å skrelle en løk: Det har kommet fram lag på lag med hjerteskjærende historier som er til å gråte av. I altfor mange tilfeller svikter rutinene også utover selve pasientreisen ved at pårørende eller institusjonen ikke blir varslet når pasienten sendes hjem, gjerne – i tillegg til å være syk – tynnkledd, forvirret og til rare tider av døgnnet. Én forteller at mannen hennes ble sendt hjem uten at hun fikk beskjed, og uten at han hadde nøkkel. Han satt utenfor huset i flere timer i minusgrader og døde kort tid senere. Sånn kan vi ikke ha det. Vi kan heller ikke ha det slik at pasienttransporten i seg selv rutinemessig skal være helseskadelig og en helsebelastning for den syke, ved at man må vente lenge på en drosje som ikke kommer, og på siste fly fordi det er billigere enn neste fly.

Vi har også fått høre om pasienter som i et lengre forløp gang på gang stanger hodet mot et system som ikke anerkjenner lokale forhold. Når de etter mye om og men får overbevist en saksbehandler om at det er billigere å kjøre rundt fjorden enn å ta hurtigbåt og taxi, må de starte på ny med neste saksbehandler.

Jeg vil med det anbefale komiteens tilråding til I, som opposisjonen, Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, står bak, og komiteens tilråding til II og III, som hele komiteen står bak.

Kjersti Toppe (Sp) [12:14:37]: Vi foreslår at det må gjerast ein brei gjennomgang av regelverket for pasientreiser, og at det vert fremja sak til Stortinget med nødvendige tiltak for å forenkla og forbetra ordninga. Eg er glad for at vi får fleirtal for dette forslaget i dag.

Det er òg fleirtal for eit forslag om å starta evalueringprosessen av pasientreiseføreskrifta i august 2019. No vil det skje noko på dette området.

Det er eit overordna mål for helsetenesta å skapa gode og likeverdige helsetenester for alle, uavhengig av kvar ein bur. Da er det òg slik at nødvendig pasienttransport, som ein skal få dekt av det offentlege på grunn av at ein er i ein slik helsetilstand at ein skal få det dekt, må

ein sjå på som ein utvida del av behandlaransvaret. Da er det ikkje likegyldig korleis den transporten skjer.

Vi har m.a. gjennom avsløringer i media sett at det er store svakheiter i dagens system. Sjeldan har eg fått så mange tilbakemeldingar frå folk ute – mange frå pårørande, som er bekymra for korleis ein behandlar foreldra deira i helsevesenet, men òg frå dei som køyrer pasientar, altså drosjesjåførar og frå pasientane sjølve. Dette er noko som mange har negative erfaringar med der ute, og som det er nødvendig at vi gjer noko med.

Det er òg kome negative tilbakemeldingar om korleis ein skal få tilbake pengar. Det er ei byråkratisk ordning. Og dette gjeld ikkje berre lang ventetid på drosje. Dette er ikkje eit storbyfenomen, det er òg ein stor frustrasjon ute i distrikta. Spesielt i Nord-Noreg er det lange ventetider fordi dei må venta på det billigaste flyet om kvelden, og dei har hatt ei svært lang reise før.

I debatten har nokon skulda på at dette er taxiselskapa sitt ansvar, men det er ikkje så enkelt, for det er helseføretaka som har ansvaret for pasientreiseordninga. Da er det deira ansvar å sjå til at dette skjer på ein god måte.

Helseføretaka har vorte kritiserte for sosial dumping fordi dei sette anboda så lågt. Så har også helseføretaka og Pasientreiser eit ansvar, for dei legg opp til kjeding av turar, samkøyring, som òg gjer at reisetida vert ekstremt mykje lengre. Dette er snakk om sjuke pasientar, som mange har stor bekymring for – som dei pårørande.

Eg er glad for at vi får fleirtal for ein gjennomgang. Eg vil anbefala tilrådinga frå komiteen.

Nicholas Wilkinson (SV) [12:17:45]: Norge er et langstrakt land, og for å sikre likeverdige tjenester må vi sikre transport. Vi kan aldri vedta oss vekk fra geografien som finnes, men vi kan gjøre vårt for å hjelpe til fra Stortinget.

Jeg er så heldig at jeg har vokst opp med mange sykehus kort reisevei fra der jeg bor, enkelt å nå med kollektivtransport. Men historiene viser at også i storbyområdene er pasienttransporten nå et problem. I Oslo var det en mann på 70 år med parkinson som måtte vente i to timer på taxien som skulle kjøre ham hjem. Det er uakseptabelt og skal ikke skje i Norge.

Jeg har nylig kommet hjem fra besøk i både Tromsø og Hammerfest, og det gjør inntrykk å snakke med folk som kanskje må reise i dagevis for å få behandlingen de har krav på. Irene fra Finnmark måtte reise i fem dager for å få en legetime i Tromsø. Hvis vi har organisert pasientreisene våre sånn at noen må reise i fem dager, er det systemet det er noe galt med, ikke pasientene.

For dem som kan betale selv, er det sjelden et problem. De som har penger, kan kjøpe billett til tidligere fly, de kan betale for egen taxi. Men hva med alle dem som ikke kan det? Forskjellene i Norge øker dramatisk

med den sittende regjeringen. Da er det ekstra viktig at det er et godt offentlig og gratis tilbud til alle, som hjelper dem hjem til en rimelig tid.

Derfor er SV stolt av at vi er medforlagsstiller til alle de tre viktige forslagene som blir vedtatt i dag: bred gjennomgang av regelverket for pasientreiser, evaluering av pasientreiseforskriften og at helseforetakene skal gå gjennom organiseringen.

Sveinung Stensland (H) [12:19:55]: Først av alt er jeg enig i den kritikken som har fremkommet i de sakene vi så om drosjetransport. Det er kommet frem en del helt uholdbare tilfeller der. Da er det grunn til å minne om at her er det noen som har sagt de skal gjennomføre en tjeneste, som ikke gjør det. Det opplever jeg nå er tatt tak i. Og jeg tror hele Stortinget er enig i at det ikke er akseptabelt, sånn som det har blitt gjort.

Dette er jo en diskusjon som også gjaldt i saken om sykehusstruktur i Finnmark. Da snakket vi også om pasienttransport. Jeg har ved flere anledninger tatt til orde nettopp for at en spesielt må se på rutinene rundt dette med flybestillinger, for det er ikke så bra hvis en må vente helt til det siste flyet, hvis en f.eks. har hatt dagkirurgi tidlig på dagen. Så det har vi også beskrevet tidligere.

Så synes jeg det som vi nå har blitt enige om, forslagene til vedtak II og III, er en god fortsettelse på dette. Jeg er kjent med at dette allerede har vært et tema, og at dette kommer til å komme inn i oppdragsdokumentene til helseforetakene. Alt i alt kan jeg betrygge hele Stortinget med at her jobbes det for å få på plass bedre løsninger.

Samtidig må vi huske på at jo mer penger en bruker på pasienttransport, jo mindre penger blir det til pasientbehandling. I sørge-for-ansvaret til helseforetakene ligger det jo å sørge for gode helsetjenester for alle og å få det beste ut av de ressursene som er tilgjengelig. Det er også viktig å ha med seg i denne diskusjonen.

Statsråd Bent Høie [12:21:43]: Regjeringen er opp-tatt av at vi skal ha en god og velfungerende pasientreiseordning. Ordningen er regulert gjennom en rekke krav i lov og forskrift. Min oppfatning er at helseregionene tar denne delen av sitt ansvar på alvor, men at det er kontinuerlig rom for forbedringer. Det har helseregionene også fått innspill om, ikke minst fra brukerne og deres organisasjoner, men også fra Riksrevisjonen.

Helseregionene må samtidig forholde seg til regelverk for offentlige anskaffelser. Det medfører et kontinuerlig arbeid både med gjennomføringen av anskaffelser og ikke minst med oppfølgingen av inngåtte avtaler om å levere disse tjenestene til helseforetakene.

Nytt regelverk for pasientreiser trådte i kraft den 1. oktober 2016. Formålet med å endre regelverket var å forenkle ordningen for brukerne, tilpasse regelverket til digitale prosesser og legge til rette for en enklere og mer

effektiv saksgang. Pasientreiser opplyser at åtte av ti som søker refusjon elektronisk, er fornøyd. Rettighetene og nivået på godtgjørelsen som er fastsatt for pasienter ved deres reiser til og fra behandling, kan selvfølgelig alltid diskuteres, men etter min mening ligger disse nå på et nivå som sikrer at alle som trenger det, får nødvendig behandling.

Reisetid og ventetid er viktig for pasientene til og fra behandling. Regelverket lager ingen spesifikke føringer for hvor lang ventetid og reisetid pasientene må regne med, f.eks. ved flyreiser. Her har behandleren et viktig ansvar gjennom å gi nødvendig informasjon om behovet for tilrettelagt transport når det rekvireres reise. Det har vært flere tilfeller der pasienter har måttet vente lenge før drosje har kommet og hentet dem til behandling eller etter behandling. Dette er veldig beklagelig, og det er nødt til å håndteres av helseforetakene mot dem de har inngått avtale med.

Høsten 2017 ble det gjennomført en nasjonal brukerundersøkelse om reise både med og uten rekvisisjon. Overordnet viser resultatene at brukerne er fornøyd med dagens pasientreisetilbud, og brukernes tilbakemelding vil selvfølgelig være en viktig del av den gjennomgangen som Stortinget ønsker at man skal gjøre på dette området.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Siv Henriette Jacobsen (A) [12:24:38]: Jeg er veldig overrasket over at statsråden, med de historiene som har kommet fram her, og med de opplysningene som er kommet fram i saken, sier at det ikke er nødvendig med en gjennomgang av regelverket. Derfor vil jeg spørre helt konkret: Hva vil statsråden gjøre for at spesialisthelsetjenesten etablerer rutiner for å varsle pårørende eller institusjon om at pasienten kommer hjem? Hva vil statsråden gjøre for at godkjent reisemåte som er etablert, skal bli godkjent reisemåte neste gang man bruker spesialisthelsetjenesten?

Statsråd Bent Høie [12:25:18]: Stortinget kommer i dag trolig til å vedta at vi skal ha en gjennomgang av dette området. Det kommer jeg selvfølgelig til å følge opp.

Mitt inntrykk av mange av de enkeltsakene som har vært oppe, er at det ikke nødvendigvis er regelverket det er noe galt med, men at håndteringen av dette og manglende individuell tilpasning har vært problemet. Så er noe av det også knyttet til konsekvensene av at man har et regelverk for offentlige innkjøp, som gjør at det er noen kriterier for hvilke leverandører man kan velge, og hvilke prosesser som skal være for det. Så dette er nok et område der vi må ha kontinuerlig forbedringsarbeid.

Tilbakemeldingene fra brukere gjennom jevnlege brukerundersøkelser er også veldig viktig i det arbeidet.

Kjersti Toppe (Sp) [12:26:23]: Eg forstår statsråden slik at han nærmast bagatelliserer denne saka ved å framstillta det som enkeltsaker, og at ei brukarundersøking viser at dette er bra. Det har kome tilbakemeldingar i årevis om at dette har vore eit kjempeproblem i byar, slik som i Bergen og i Oslo. Det er ikkje berre eitt år, men det har vore slik i år etter år. Det er mange som tar fri frå jobben for å unngå at foreldra deira skal oppleve uverdigeita som ein veit er ein risiko i dette systemet. No seier statsråden at Stortinget gjer eit vedtak, men er det vilje hos statsråden til å gå inn og sjå på dette? Er det forståing for at dette faktisk er eit problem, og at det krev ei systemendring for å sikra at alle pasientar kan vera trygge på at den transporten dei får, er forsvarleg?

Statsråd Bent Høie [12:27:22]: Det er mange problemstillinger i denne saken, og jeg mener på ingen som helst måte å bagatellisere dem. Det er også viktig å rydde litt mellom hva som er de ulike problemstillingene. Det er helt riktig at i de store byene har det, ikke minst i forbindelse med nye anbud på pasientreiser fra taxiselskapene, vært problemer i oppstartsfasen. Jeg er veldig tydelig på at det er det et ansvar for de to avtalepartene å rydde opp i. Jeg mener det ikke er akseptabelt når det er inngått avtaler med leverandører fra taxiselskapenes side, at de avtalene ikke blir fulgt opp, at sjåførene og de ulike løyvehaverne åpenbart ikke deltar i det som det er inngått kontrakter om, og at det går ut over pasientene. Men erfaringene er at dette ofte går seg til over tid, når partene får muligheten til å jobbe sammen.

Kjersti Toppe (Sp) [12:28:21]: Det er heilt rett at dette går seg til, heilt til det kjem eit nytt anbud, og så er det på 'an igjen. Det har eg registrert ved Haukeland sjukehus. Det kjem regelmessig når det kjem eit nytt anbud. Då vert det igjen eit kjempeproblem, og så kan det gå seg til. Men dette held jo ikkje. Det er ikkje slik ein kan forventta at pasientreiseordninga skal fungera for skrøpelege pasientar, som er heilt avhengige av at det skjer på ein ordentleg måte.

Så er det også eit poeng her at det er enkelte frå taxinæringa som nektar å levera inn anbud. Ein vert skulda for sosial dumping fordi ein berre får lov til å leggja inn anbud under eit bestemt prisnivå som helseføretaket set for å spara pengar. Vil statsråden gå inn i og sjå på korleis anboda vert gjennomførte, om det er noko i den kritikken? Vil han sjå på dette med samkøyring, altså at helseføretaka sjølve forlengjer pasientreisene? Vil det verta tatt opp i f.eks. oppdragsdokumenta?

Statsråd Bent Høie [12:29:26]: Dette henger sammen med det arbeidet som gjeres i Samferdselsdepartementet knyttet til hele systemet rundt taxinæringa. Dette er også en del av det som regulerer hvilke muligheter helseføretakene har for f.eks. å gi egne tjenester der de mener det er nødvendig.

Så synes jeg at det som er litt spesielt i disse sakene, er at en opplever at det er inngått avtaler med taxiselskaper, og når de ikke leverer i tråd med avtalen, rettes kritikken mot Pasientreiser. Ikke minst har representanten Toppe vært på banen der og kritisert Pasientreiser. Men jeg mener vi må være veldig tydelig på at når en inngår den typen avtaler, må vi forvente at de følges opp. Det er ikke akseptabelt å la det gå ut over pasientene.

Olaug V. Bollestad (KrF) [12:30:39]: Å bli fraktet til og fra behandling blir nesten som en del av helheten for å oppleve god behandling, ikke minst når flere og flere behandlinger foregår på dagtid og en får færre og færre innleggelse til behandling. Noen pasientgrupper reiser også veldig mye fordi de har hyppige behandlingsformer.

Tilbakemeldingene som en får, er at noen pasientgrupper som har hyppige reiser, får store utgifter de skal legge ut for den reisen de skal på. I tillegg er skjemaene som de skal få refusjon gjennom, så kompliserte at de faktisk sliter med å få pengene de egentlig har krav på.

Hva tenker statsråden om at vi har gjort det så utilgjengelig, når de på en måte egentlig legger ut for staten når de skal ha sin egen behandling?

Statsråd Bent Høie [12:31:44]: Dette er noe av det som den nye ordningen virkelig har ført til en betydelig forbedring av. Nå er det sånn at de aller fleste opererer innenfor en tillitsbasert ordning, der en melder inn sitt krav og raskt får refusjon, uten at en må samle på kvitteringer og sende brev, som igjen sendes med trailere, som igjen skal behandles av en saksbehandler, osv., og det går veldig lang tid før en får pengene tilbake igjen.

Noen kommer ikke inn under denne forenkla ordningen fordi de har spesielle behov som må dekkes. Det gjeres et kontinuerlig arbeid for å forbetre også de løsningene der, som fortsatt oppleves som kompliserte.

Hovedbildet er at dette er blitt betydelig forbedret gjennom den digitaliseringen og tillitsbaserte ordningen som vi har i dag, men jeg er helt enig i at det fortsatt er behov for forbedringer for dem som er i unntaksordningen.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har også ei taletid på inntil 3 minutt.

Carl-Erik Grimstad (V) [12:33:00]: Jeg takker for denne debatten. Det var egentlig på høy tid at Stortinget behandlet pasientreiseordningen. Som det har blitt nevnt, ble et nytt regelverk satt i kraft 1. oktober 2016. Regelverket har fokus på forenkling, digitalisering og effektivisering – og det må jo være et gode!

Jeg er glad for statsrådens presisering av at dette er gjenstand for kontinuerlig overvåkning fra departementets side. Det synes jeg er veldig bra, men det nye regelverket har ikke fått virke tilstrekkelig. Man må bruke litt tid på å vurdere om dette har hatt utilsiktede konsekvenser. Alle ordninger bør evalueres etter en viss tid, men ett år er litt for liten tid til å vurdere virkningene i det omfanget som representantforslaget legger opp til. Man må selvfølgelig forsikre seg om at leverandører leverer på det kvalitetsnivået man har etterspurt.

Så har jeg lyst til å si et par ord om Finnmark. I tiden rundt regjeringdannelsen hadde Venstre et pågående arbeid, sammen med den daværende regjeringen, om spørsmålet om Finnmark og spesielt om reiser fra Alta til Tromsø. Det førte til en veldig god prosess som har forbedret pasientreiseordningen mellom Alta og Tromsø i stor grad. Slik jeg nå forstår det, fungerer det bra, men det synes i enkelte tilfeller å være slik at ordet «forbedringspotensial» er et litt for mildt uttrykk. Så jeg håper fortsatt statsråden følger med på forholdene i Finnmark, og spesielt Alta.

Helt på tampen har jeg lyst til å be representanten Wilkinson om en dokumentasjon på hvordan det er mulig å bruke fem dager fra noe sted i Norge til Tromsø. Det kan da umulig være regjeringens problem at noen velger å bruke så lang tid, eller blir tvunget til å bruke så lang tid, for så vidt jeg forstår, kan ikke dette være mulig.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [12:35:13]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken og Nicholas Wilkinson om å prioritere ideelle foran kommersielle aktører når helseforetakene kjøper institusjonsplasser (Innst. 194 S (2017–2018), jf. Dokument 8:104 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til replikkordskifte på inntil fire replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista

utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Erlend Larsen (H) [12:35:58] (ordfører for saken): Dette er et representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken og Nicholas Wilkinson fra SV om å prioritere ideelle foran kommersielle aktører når helseforetakene kjøper institusjonsplasser.

Helse- og omsorgskomiteen er av den oppfatning at ideelle private organisasjoner og stiftelser særpreges ved at de har et tydelig verdigrunnlag og samfunnsnyttig formål. Mange ideelle organisasjoner nyter en særlig stor tillit i befolkningen, og de ideelle aktørene har en svært viktig rolle i å tilby behandling, hjelp og støtte i institusjonene. En stabilitet blant tjenesteaktørene er med på å gi rom for god omsorg. De ansatte og deres kvaliteter vil alltid være det viktigste leddet for å tilby omsorg med høy kvalitet og godt innhold.

Komiteen mener at anbudssystemet skal sikre et godt tilbud til en fornuftig pris. Statsråden skriver i sin uttalelse til saken at regjeringen allerede har instruert helseforetakene om at de ved kjøp av institusjonsplasser skal prioritere ideelle aktører framfor kommersielle aktører.

Helse- og omsorgskomiteen mener staten som sykehuseier må endre anbudspraksis i favør av skjermede konkurranser for ideelle og sette tydelige mål for helseforetakene. Komiteen ber derfor regjeringen om å presisere i oppdragsdokumentet til helseforetakene at de ved kjøp av private institusjonsplasser skal prioritere ideelle aktører framfor kommersielle aktører. Komiteen står samlet bak tilrådingen om å prioritere ideelle foran kommersielle aktører når helseforetakene kjøper institusjonsplasser.

Tore Hagebakken (A) [12:38:02]: Det skal sies at statsråden har tatt et skritt i riktig retning, men vi mener her i Stortinget at det er behov for å tydeliggjøre enda klarere hvor viktig dette er overfor dem som kjøper tjenester, slik at vi er helt sikre på at vi får de resultatene vi ønsker.

Vi har hatt en god dialog om dette i komiteen, noe som også saksordfører Erlend Larsen har bidratt til. Vi er enstemmig om det som Larsen nettopp refererte til, og som jeg også vil understreke: Vi – en samlet komité – mener at staten som sykehuseier må endre anbudspraksisen i favør av skjermede konkurranser for ideelle og sette tydelige mål for helseforetakene, og videre presisere dette i oppdragsdokumentene.

Det er ulike måter å kunne gå videre med dette, sånn helt konkret. Og dette sier flertallet i komiteen noe om, f.eks. at en kan sette et prosentvis mål for vekst når det gjelder kjøp av tjenester fra ideelle, eller at helseforetak-

ene kan pålegges å åpne nye tjenester for skjermede konkurranser for ideelle. Vi står sammen om noe som er viktig, som gir et godt grunnlag for en offensiv oppfølging fra statsråden, og så er det noe vi ikke er helt enige om, heller ikke i denne innstillingen, men som det sikkert også er verdt for statsråden å merke seg.

Så vil jeg varsle allerede nå at jeg i runden hvor det er mulighet for å stille spørsmål til statsråden, vil komme tilbake til noe av det jeg nå kaller for «presisering».

Nicholas Wilkinson (SV) [12:40:16]: Det er ikke hver dag SV får et enstemmig storting i ryggen for våre representantforslag. Det får vi i dag, og det er vi glade for. Ideelle skal prioriteres foran kommersielle tilbydere når helseforetak kjøper institusjonsplasser.

Kommersielle aktører og privatisering truer helsevesenet vårt i dag. Stadig flere nordmenn frykter en todeling av helsevesenet, der de rikeste får bedre hjelp. En helt fersk undersøkelse fra Kantar TNS viser at 58 pst. av nordmenn mener at vi allerede har et todelt helsevesen. Av disse mener 70 pst. at forskjellene i Norge nå øker, og det gir også SSB og fakta dem helt rett i.

Vi i SV frykter at kommersielle tilbydere undergraver et helhetlig helsevesen med sømløse overganger. De tar mindre forskningsansvar og har færre utdanningsstillinger. Selvsagt er målet å tjene, profitt. Det er ansvaret de har overfor sine aksjonærer. Dermed har de også alltid et ønske om å ta inn betalingspasienter i tillegg, som på sikt flytter leger og sykepleiere over til å behandle betalingspasienter istedenfor offentlige gratispasienter.

Det er ikke sånn at det ikke har noe å si hvordan vi organiserer helsevesenet vårt. Det har noe å si om velferdsprofitorer får lov til å ta over enda større deler av sykehusdriften, men det er et enstemmig storting enig med SV i at vi skal stoppe.

På den andre siden har vi ideelle aktører som ikke tar profitt fra pasientene, men lar pengene bli i tjenestene og bruker dem på bedre behandling, som LHL-klinikkene Røros. Det var i fjor sommer det ble klart at LHL-klinikkene Røros kun var tildelt 44 døgnplasser innen spesialisert rehabilitering, som resultat av en anbudsprosess i det offentlige helsevesenet. Det var 16 færre plasser enn i den daværende avtalen. En reduksjon betød slutten for tilbudet til sykelig overvektige ved LHL-klinikkene Røros. Fagforbundet og Røros SV tok initiativ sammen med SV på Stortinget, og Lars Haltbrekken har sammen med meg fremmet dette forslaget. Det viser at lokale kamper og lokalt engasjement kan vinne fram og få en ideologisk viktig seier på plass i Det norske storting – nå skal ideelle prioriteres foran kommersielle tilbydere.

Dette er en god dag for SV, og vi gleder oss til flere gjennomslag i tiden som kommer.

Olaug V. Bollestad (KrF) [12:43:04] (komiteens leder): Kristelig Folkeparti mener at det er et mål at det skal være vekst i ideell sektor. For å oppnå det må det aller først finnes en god løsning på de historiske pensjonskostnadene, og det vil vi komme tilbake til. Så må vi finne en måte å inngå avtaler med de ideelle på som gir dem forutsigbarhet og gode rammevilkår.

Det er bra at regjeringen allerede har instruert helseforetakene om at de ved kjøp av institusjonsplasser skal prioritere ideelle aktører framfor kommersielle – det er bra. Det er også bra at veilederen som klargjør vilkårene for å reservere kontrakter for ideelle organisasjoner, er på plass. Det er også bra at helseministeren har bedt helseforetakene om – så langt det er mulig – å reservere nye konkurranser for ideelle. Det er også bra at et samlet storting sier at staten som sykehuseier må endre anbudspraksis i favør av ideelle ved å skjerme konkurranser og sette tydelige mål for helseforetakene.

Komiteen ber regjeringen presisere i oppdragsdokument til helseforetakene at de ved kjøp av private institusjonsplasser skal prioritere ideelle aktører framfor kommersielle. Stortingets hensikt er at bruken av ideelle tilbydere skal øke. Vi vil ikke ha videreføring av etablert praksis. Stortingets vedtak og signaler må føre til endret praksis, for i dag taper ideelle aktører anbudskonkurranser i helseforetakene. I dag opplever mange ideelle at de skaltes og valtes med. De tilbyr gode tjenester, og svaret er: Nei takk, vi vil heller bygge opp et eget offentlig tilbud. Eller de får svaret: Nei takk, det er altfor dyrt.

Vi ser samtidig at kommersielle selskaper henvender seg til mindre aktører med forespørsel om oppkjøp. Vi trenger ikke anbudskonkurranser som fører til at viktige behandlingstilbud legges ned på tross av god kvalitet. Kristelig Folkeparti tror at samarbeid, framfor disse konkurransene, er en bedre måte å jobbe på.

Stortingets føringer, lov om offentlige anskaffelser og forskriftene og veilederne til denne loven, samt regjeringens instruksjon til helseforetakene om å prioritere ideelle aktører framfor kommersielle aktører, er en svært riktig og viktig del. Dette følges i altfor liten grad opp i praksis, mener Kristelig Folkeparti. Vårt mål er vekst for ideell sektor. Det krever klare politiske beskjeder og oppfølging i det praktiske arbeidet ute i Helse-Norge.

Statsråd Bent Høie [12:46:17]: Både Stortinget og regjeringen er opptatt av å beholde og styrke ideelle leverandører i helse- og omsorgstjenesten. I foretaksmøtet 16. januar i år påla jeg helseregionene å prioritere ideelle foran kommersielle. Dette er et av flere virkemidler for å nå målsettingen om vekst i andelen tjenesteleveranser fra ideelle.

Det rettslige handlingsrommet gir den ytre rammen for hva jeg kan instruere helseregionene om. Pålegg om

reservasjon må derfor gis med forbehold om at helseregionene anser at de rettslige vilkårene er oppfylt. Når store deler av et tjenesteområde i dag leveres av kommersielle, er det en risiko for at reservasjoner av hele tjenesteområdet for ideelle kan gå ut over både kapasitet, kvalitet og pris. Det vil kunne gi pasientene et dårligere tilbud. For eksempel er om lag 40 pst. av tilbyderne innen spesialisert rehabilitering kommersielle. I Helse Nord RHF har en kommersiell aktør lokalisert i regionen et omfattende tilbud på rusfeltet. Ingen ønsker at pasientene skal bli lidende ved en for rask omlegging, og jeg legger til grunn at det er dette en samlet komité sikter til med uttalelsen om at

«anbudssystemet skal sikre et godt tilbud til en fornuftig pris».

Jeg har derfor bedt alle regionale helseforetak om å utrede reservasjon for ideelle innen rehabilitering og psykisk helsevern, først i de volumene som i dag leveres, og deretter muligheten for å øke volumet. Helse Nord skal også utrede dette for TSB, tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Regjeringen har med dette gitt helseregionene et tydelig politisk signal om at de skal gjøre sitt ytterste for å reservere konkurransene for ideelle, også i framtiden.

Jeg har merket meg at komiteens flertall ikke anser pålegget fra foretaksmøtene i januar som tilstrekkelig. Jeg vil derfor selvfølgelig vurdere hvordan jeg best kan konkretisere oppdraget til helseregionene for å ivareta det som er et klart uttrykt ønske, både fra Stortinget og fra regjeringen.

Vi i regjeringen er opptatt av å styrke de ideelle virksomhetene, men det er også viktig at vi hele veien gjør dette på en måte som ikke fører til et dårligere pasienttilbud. En økning i bruken av ideelle må derfor foretas gradvis, men selvfølgelig også innenfor de rammene som Stortingets vedtatte lover har gitt oss. Jeg har gitt tydelig beskjed til helseregionene om å øke bruken av ideelle, og jeg vil også følge dette opp i tiden framover.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Tore Hagebakken (A) [12:49:28]: Jeg sa i innlegget mitt at dette går i riktig retning, men vi er opptatt av å gå litt nærmere inn på veien videre. Jeg vil også presisere at det er en samlet komité som sier at vi vil at det som er gjort så langt – og gjerne en ytterligere tydeliggjøring – skal inngå i oppdragsdokumentet.

Da blir mitt spørsmål: Hvordan skal vi styrke de ideelle aktørene? Og som flertallet i Stortinget peker på i innstillingen: Kan et prosentvis mål for vekst for ideelle tilbydere være en vei å gå, eller kan en pålegge helseforetakene å åpne nye tjenester for skjermet konkurranse for ideelle? Jeg viser i den sammenheng til volumøkning

gen som statsråden selv var innom – om det også kan være en del av det hele.

Statsråd Bent Høie [12:50:29]: Dette er noe av det jeg selvfølgelig skal se på, men det er ganske store utfordringer med f.eks. å stille et likt volummessig krav til de fire helseregionene, for sammensetningen i de fire helseregionene på leverandørsiden er veldig forskjellig.

En må også huske at det å definere hva som er en ideell virksomhet, ikke bare handler om å stille spørsmålet: Hvem er eier? Det er ikke bare det som definerer hva som er en ideell virksomhet. Det handler også om hvilken annen type virksomhet en driver, og hvordan en selv opptrer i markedet. Hvis en på andre områder opptrer som en kommersiell aktør, vil en juridisk sett også være en kommersiell aktør, selv om en f.eks. eies av en ideell stiftelse. Det er en rekke aktører som de fleste nok tror er ideelle, som i realiteten ville blitt avskåret fra å kunne gi tilbud hvis et anbud var reservert for ideelle.

Tore Hagebakken (A) [12:51:33]: Statsråden sier at det er store forskjeller rundt omkring i Norge når det gjelder hva slags tilbydere en bruker. Da synes jeg det er nærliggende å spørre: I hvilken grad påvirker det kvaliteten på tilbudet som gis? Er det store variasjoner, eller får en et noenlunde like godt tilbud uansett hvor i landet en er?

Statsråd Bent Høie [12:51:59]: Kvalitetskravene i forbindelse med anbud er like i de ulike helseregionene, men det er ingen tvil om at det også på dette området er variasjon. Den største variasjonen i helsetjenestene finner en mellom ulike offentlige tilbud, og ikke mellom offentlige og private eller mellom private og ideelle. Men variasjon i kvalitet er det.

Nå er det sånn at en har behov for å få etablert enda flere kvalitetsregistre nettopp for å få bedre oversikt over kvalitetsvariasjonen. Det er nå et godt arbeid på gang for å få etablert kvalitetsregistre innenfor f.eks. rusbehandling. Det vil kunne gi oss mer kunnskap om det representanten spør om.

Olaug V. Bollestad (KrF) [12:52:54]: I spørretimen i går svarte statsministeren undertegnede at staten selv ikke bør bygge ut og opp tjenester som konkurrerer med ideelle aktører, hvis ideelle aktører har god kvalitet og en tilfredsstillende pris.

Mener statsråden det samme?

Statsråd Bent Høie [12:53:18]: Svaret på det er ja.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta. Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [12:53:30]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Emilie Enger Mehl, Steinar Ness og Siv Mossleth om en demokrati- og ledelsesreform i offentlige sykehus med innføring av tillitsbasert, stedlig ledelse (Innst. 212 S (2017–2018), jf. Dokument 8:121 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar gruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til replikkordskifte på inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa.

Vidare vert det føreslått at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Sveinung Stensland (H) [12:54:20] (ordfører for saken): Denne saken er blitt fremmet med ønske om en reform av sykehusvesenet. Det ser ikke flertallet i komiteen behov for, men vi har likevel hatt en nyttig runde om dette. Skillelinjene mellom partiene i komiteen går mellom dem som støtter dagens styringsmodell, og dem som ikke støtter den. Slik sett følger denne saken et ganske forutsigbart spor.

Men det komiteen er enig om, stadfester det vi også vedtok i behandlingen av Nasjonal helse- og sykehusplan: at stedlig ledelse skal være hovedregelen i norske sykehus. Samtidig er også innstillingen fra komiteen helt enstemmig om at det er avgjørende viktig med god ledelse for å få enda bedre helsetjenester i Norge. Betydningen av god ledelse er undervurdert, både på golvet, på mellomledernivå og lenger opp, og derfor er det nyttig at Stortinget tar tak i denne typen spørsmål.

Når det da ikke er flertall for en tillitsbasert ledelsesreform i helsetjenesten, betyr ikke det at komiteen ikke er opptatt av stedlig ledelse. Vi mener også at gode arbeidsforhold og god ledelse skal ligge til grunn for hvordan en driver sykehuset, slik at ansatte ønsker å jobbe i helsetjenestene våre. Dette krever en mer systematisk satsing på utvikling av gode ledere, og jeg er glad for at alle partiene på Stortinget anerkjenner det.

Samtidig er jeg av den oppfatning at det er mest effektivt å fatte beslutninger nærmest mulig der hvor arbeidet blir gjort. Det sparer både tid og byråkrati, og det gjør også at en får bedre lokal tilpasning og gir større smidighet og omstillingsvilje.

Slik sett er Stortinget enig om det meste, men ikke om den overordnede organiseringen av helsetjenesten. Det

er også en litt forskjellig oppfatning av i hvor stor grad statsråden har fulgt opp dette med stedlig ledelse, og der er det et stort flertall i komiteen som stiller seg bak regjeringens vurdering av at dette er fulgt opp i tråd med det Stortinget vedtok i Nasjonal helse- og sykehusplan.

Ingen av forslagene som er fremmet i Dokument 8-forslaget, blir i dag vedtatt.

Ingvild Kjerkol (A) [12:56:57]: Sykehusene våre er til for pasientene. Der skal pasientene bli møtt på en god måte og få god behandling. Alle vi som er helsepolitikere, vet at engasjementet i og rundt våre sykehus er stort over hele landet. Noen steder er det vel stort for blodpumpas del. For eksempel i min egen region er det stadig høylytte diskusjoner og ofte også konflikter.

Det er klart at å ha en stedlig ledelse kan løse dette, men det er ikke alltid slik. Under behandlingen av Nasjonal helse- og sykehusplan var det et enstemmig storting som var opptatt av at stedlig ledelse måtte være hovedregelen. Arbeiderpartiet mener at det var, og at det fortsatt er, gode argumenter for det. Jeg skal være helt ærlig: Stedlig ledelse i seg selv vil ikke bidra til at alle problemene løser seg over natten. Vi må være forberedt på og forvente at sykehusene hele tiden omstiller seg, og at det er stort engasjement omkring det. Denne omstillingen bør etter mitt syn bygge på et likeverdig samarbeid, hvor man utfordrer hverandre – ledelse, ansatte og andre organisasjoner som hører til i det demokratiet som utgjør et sykehus – hvor man lytter til hverandre, samarbeider og mot slutten av dagen, når beslutningene er tatt, stiller opp for hverandre.

For å få til det påligger det de regionale helseforetakene et betydelig ansvar. I foretak med flere sykehus under samme organisasjon kan det også fungere godt. Arbeiderpartiet mener det ikke bør være Stortingets oppgave å pålegge sykehus en annen måte å drive på, ved å kreve ny struktur der organisasjonsdemokratiet fungerer. Endringer for endringens skyld har aldri vært godt mottatt i store og komplekse organisasjoner som sykehusene våre, der hvor ledelsen, de ansatte og pasientene skal ha tillit til hverandre for å drive godt og samvirke godt.

Kjersti Toppe (Sp) [12:59:37]: Senterpartiet er opptatt av leining av norske sjukehus. Vi meiner at norske sjukehus treng ei demokrati- og leiingsreform, og vi har levert inn fleire forslag om dette òg tidlegare. For å få til ei slik demokrati- og leiingsreform i norske sjukehus krevst det endring i både leining, organisering og finansiering. Vi meiner at ei slik reform må starta med innføring av stadleg leining. Det er veldig enkelt, og det har eigentleg Stortinget gjort, men det er ikkje gjennomført ute i tenestene.

I dag er det stor variasjon med omsyn til i kva grad stadleg leiing er innført, og kva ansvar ein stadleg leiar på sjukehuset har. Vi har fått Stortingets utgreiingsseksjon til å gjennomgå dette, og dette er lagt ved representantforslaget vårt og viser at det er stor variasjon. Vi kan ikkje seia at stadleg leiing er hovudregelen når heile regionale helseforetak lèt vera å innføra stadleg leiing på sjukehusa sine og lagar ein slags ny variant der dei seier at klinikkleiinga òg har eit plassansvar. Det var ikkje dette Stortinget vedtok ved behandlinga av Nasjonal helse- og sjukehusplan, det var ikkje dette som dei politiske talspersonane for partia sa i media skulle koma som eit krav då Stortinget behandla Nasjonal helse- og sjukehusplan.

Senterpartiet har eit klart forslag om kva stadleg leiing skal bety. Vi meiner at ein stadleg leiar skal ha ansvar for drifta av heile sjukehuset. Voss sjukehus, som vert dratt fram av helseministeren som eit sjukehus som ein kan læra mykje av, har ein stadleg leiar, som er Senterpartiets modell, som har ansvar for heile sjukehusdrifta, og dei har gode resultat. Det er òg grunnen til at dei står fram som eit robust lokalsjukehus.

Ein stadleg leiar er synleg i sjukehusmiljøet, er tilgjengeleg for dei tilsette, har ansvar for dagleg drift og er den som legg til rette for tillitsbaserte og sterke faglege fellesskap og leiarskap, det som elles er honnørord frå denne talarstolen.

Stadleg leiing er altså ikkje hovudregelen, trass i Stortingets vedtak, så vi vil ha ein omkamp om det. Vi føreslår ikkje at det absolutt skal vera Senterpartiets modell, men det skal vera ein stadleg leiar, slik ein del andre helseforetak, f.eks. Vestre Viken, har innført. Difor føreslår vi dette igjen.

Med dette tek eg opp forslaga vi er med på.

Magne Rømmetveit hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Nicholas Wilkinson (SV) [13:02:56]: Målet med helsevesenet er et best mulig tilbud til pasientene våre. Skal det bli bra, må man ha gode ansatte, og for at gode ansatte skal kunne gjøre sitt, trenger de god ledelse.

Jeg er glad for at hele komiteen har sagt seg enig i at det mest effektive er å fatte beslutninger nærmest mulig der arbeidet gjøres. Da kan man se de lokale behovene, man kan lytte til folk, og det blir raske og smidige beslutninger som er til det beste for behandlingstilbudet og til det beste for sykehuset.

Det vil også stoppe mye av den veldig viktige frustrasjonen som kommer fram i dag. Vi i SV blir kontaktet av helsefagarbeidere – spesielt sykepleiere, men også noen

leger – som er veldig frustrert over at de, når de ønsker små endringer som kan gi store forbedringer på avdelinger, må gjennom ledd på ledd på ledd på ledd for å komme opp til en ledelse som kan fatte et vedtak.

Vi var på et sykehus der alt de ønsket, var å få på plass noen bordlamper. Det var én leder på den ene avdelingen som bare brøt regelverket og bestemte det selv. Han gjennomførte stedlig ledelse mot det som egentlig var reglene på sykehuset. De andre som fulgte reglene, søkte, og nesten ett år senere har det ennå ikke skjedd noe på disse avdelingene.

På mandag var jeg på UNN i Tromsø. Der har de gjennomført denne stedlige ledelsen som flertallet i dag skryter av, og som Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og SV ikke er enig i at oppfyller kravet. På UNN forteller tillitsvalgte oss at ja, det er ledere på lokale avdelinger, men de har ingen myndighet. De kan ikke vedta noe eller gjøre noe – det er ikke beslutninger som tas nærmest mulig pasientene og der arbeidet gjøres. De er nærmest å forstå som nikkedukker, selv om det i hvert fall er godt at de har bedre relasjoner med sine ansatte og kan bidra til å styre det.

Men det er store mangler ved situasjonen slik den er i dag. Hvis vi ønsker omstillingsvilje og smidighet i sykehusene våre, må beslutningene tas nærmest mulig der arbeidet gjøres. Det er det Fagforbundet, Sykepleierforbundet og andre viktige som gjør jobben i helsevesenet, ber om.

Derfor er jeg stolt over at SV, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti står sammen om et mer effektivt helsevesen som tar beslutninger der de skal tas. Vi ønsker å gjennomføre virkelig stedlig ledelse ved våre sykehus.

Statsråd Bent Høie [13:05:45]: Ledelse, arbeidsmiljø, åpenhet og tillit har stor betydning både for den enkeltes arbeidssituasjon og – ikke minst når det er snakk om helsetjenesten – for kvaliteten på pasientbehandlingen. Dette er et viktig område for meg, og jeg har som helseminister ved flere anledninger bedt om en forsterket innsats fra helseforetakene når det gjelder både arbeidsmiljø og tiltak for å bedre pasientsikkerheten. Det er min vurdering at stedlig ledelse er ett av flere tiltak i arbeidet med å forbedre arbeidsmiljøet og øke pasientsikkerheten. Så er det sånn at god ledelse kan ikke vedtas, det må utvikles og arbeides med over tid.

Jeg vil vise til stortingsbehandlingen av Nasjonal helse- og sykehusplan for 2016–2019, hvor følgende forslag ble vedtatt:

«Stortinget ber regjeringen gjennom foretaksmøtet og/eller styringsdokumenter sørge for at stedlig ledelse blir hovedregelen ved norske sykehus.»

Anmodningsvedtaket ble fulgt opp i foretaksmøtet til de regionale helseforetakene 4. mai 2016. I foretaks-

møtet understreket jeg at vedtaket tilrettela for fleksibilitet i helseforetakene til å etablere ledelsesmodeller tilpasset de lokale behovene. Kravet om stedlig ledelse er f.eks. ikke til hinder for bruk av tverrgående klinikker, men forutsetter at det er ledere på de ulike geografiske lokasjonene med fullmakt til å utøve stedlig ledelse. Dette er også i tråd med merknaden fra flertallet i forbindelse med det som Stortinget vedtok.

Jeg har vært tydelig på at helseforetakene må sikre en organisering som oppfyller lovens krav til enhetlig ledelse. Dette innebærer bl.a. at alle ansatte i sykehuset skal vite hvem som er deres nærmeste leder. Dette er viktig, spesielt i omstillingsprosesser. Endring av strukturer skal skje i samarbeid og i god dialog med ansatte og deres organisasjoner. Et av de viktige målene med stedlig ledelse er å bidra til god kommunikasjon og samhandling innad i sykehuset og mellom sykehus i et område og kommunene og andre som har interesser mot sykehuset.

Jeg vil avslutningsvis avkrefte det som påstås av dem som fremmet forslaget, at vedtaket om stedlig ledelse ikke er fulgt opp. I årlig melding for 2016 rapporterte de regionale helseforetakene om at alle helseforetakene har fulgt opp Stortingets anmodningsvedtak. Rapporteringen viser også hvordan helseforetakene har etablert stedlig ledelse i sine sykehus. Dette gjelder også for Helse Møre og Romsdal helseforetak.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Kjersti Toppe (Sp) [13:08:32]: Ifølgje Medbestemmelsesbarometeret, som undersøker trepartssamarbeidet i norsk arbeidsliv, for dei to siste åra kjem det fram at eit fleirtal meiner at norsk arbeidsliv bevegar seg i autoritær retning, at ein har mindre å seia på arbeidsplassen sin. Dei som rapporterer om dette aller mest, er tilsette i staten. Dei meiner dette sterkare enn dei på arbeidsplassar med utanlandske arbeidsgjevarar. I staten er sjukehusa.

Er desse tilbakemeldingane om at arbeidslivet vert opplevd som meir autoritært i staten, på norske sjukehus, noko som statsråden er opptatt av, òg med tanke på den sjukehusstreiken som vi hadde for to år sidan?

Statsråd Bent Høie [13:09:49]: Jeg er veldig opptatt av at en skal ha åpenhet og god dialog i sykehusene våre, ikke minst mellom ledelsen og de tillitsvalgte. Dette er derfor et tema som jeg jevnlig tar opp med både styrene og lederne i foretakene. Vi har også tatt initiativ til det som gjennomføres nå: en samlet undersøkelse av disse forholdene i alle sykehusene. Det vil gi oss en mye bedre oversikt over hva som faktisk er situasjonen, og som også er mye mer sammenlignbart over tid, nettopp som et utgangspunkt og en oppfølging etter noen av de

oppdragene som jeg har gitt på dette området til helse-regionene. Jeg er også veldig tydelig overfor ledere på alle nivå på at det å legge til rette for at de tillitsvalgte får gode arbeidsforhold, og at det å være tillitsvalgt blir sett på noe som fremmer karriere, og ikke hindrer karriere, er helt avgjørende for at vi skal ivareta og videreutvikle den gode ledelsesmodellen som vi har i Norge.

Kjersti Toppe (Sp) [13:10:56]: Det var jo gjort vedtak i Nasjonal helse- og sjukehusplan om at stadleg leiing skal vera hovudregelen. Så er vi ueinige i om vedtaket er fulgt opp. Eg meiner det ikkje er fulgt opp, slik eg oppfattar det som Stortinget uttaler om det, mens statsråden og regjeringspartia meiner at dette er fulgt opp.

Kva konsekvensar har vedtaket fått? Er det nokon sjukehus som helst som har innført stadleg leiing etter Stortingets vedtak? Vi veit at Helse Møre og Romsdal gjorde vedtak same dag som vi vedtok det, med at dei skulle ha ei klinikkleiing med ein eller annan slags plassfunksjon. Men det er jo ikkje etter mitt syn det som Stortinget vedtok. Men er det nokon sjukehus som dette vedtaket har fått konsekvensar for? Venstre sa til og med at det var deira krav for å gå med på den einigheita som ein fekk om Nasjonal helse- og sjukehusplan. Da bør det jo ha ført til nokre endringar der ute. Kor er dei?

Statsråd Bent Høie [13:11:51]: Ja, det er en rekke sykehus som har fått dette etter det vedtaket som representanten viste til, f.eks. Volda sjukehus og Molde sjukehus i Helse Møre og Romsdal. Så er det slik at vi kan fortsette denne diskusjonen, den har vi hatt flere ganger, men jeg må igjen minne representanten om at Senterpartiets forslag om stedlig ledelse i forbindelse med Nasjonal helse- og sykehusplan ble nedstemt. Det forslaget som ble vedtatt, var et forslag som er helt i tråd med det som jeg redegjorte for i min innledning, og som jeg også hørte at representanten Kjerkol fra Arbeiderpartiet gjenga på en god måte, nemlig at dette prinsippet skal håndteres også med en fleksibilitet lokalt, slik at en får lokale tilpasninger. Det var også det som stortingsflertallet ga føringer for, og som Senterpartiet var uenig i den gangen. Men Senterpartiet ble den gangen nedstemt, og de ser ut til å bli nedstemt også i dag.

Kjersti Toppe (Sp) [13:12:50]: Eg skal ikkje plaga med fleire replikkar, men eg er klar over at forslaget vårt vart nedstemt – det er ikkje det vi tar opp igjen no, i forslag nr. 1. No gjeld det stadleg leiing, som òg Stortinget vedtok den gongen.

Eg spurde om det er nokon sjukehus som har fått stadleg leiing etter stortingsvedtaket om Nasjonal helse- og sjukehusplan. Da må eg berre spørja igjen: Svarar statsråden at Volda sjukehus har fått stadleg leiing, og at Molde sjukehus har fått stadleg leiing? Er det dei to sju-

kehusa som har fått stadleg leing etter at Stortinget fatta sitt vedtak?

Statsråd Bent Høie [13:13:22]: Nei, det er flere, men jeg kan ikke på stående fot ramse dem opp, men siden representanten er veldig opptatt av om denne problemstillingen gjelder spesielt for Møre og Romsdal, syntes jeg det var naturlig å nevne de to som eksempler.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.
Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [13:13:45]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Kjerkol, Olaug V. Bollestad, Nicholas Wilkinson og Kjersti Toppe om å endre akuttmedisinfor skriftens krav til bakvakt i legevakt (Innst. 218 S (2017–2018), jf. Dokument 8:129 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten foreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til replikkordskifte på inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Bård Hoksrud (FrP) [13:14:58] (ordfører for saken): Legevakten er en svært viktig tjeneste, og det handler mye om tryggheten til innbyggerne. Den akuttmedisinske beredskapen er grunnleggende i folks helsetjeneste. Den skal gi trygghet for akutt helsehjelp til alle i hele landet når de trenger det.

Forskrift om akuttmedisin, der legevakt er et av de sentrale elementene, ble fastsatt i 2015 med det formål å bidra til at befolkningen ved behov for øyeblikkelig hjelp mottar forsvarlige og koordinerte akuttmedisinske tjenester utenfor sykehus, og med nærhet til der man bor. Derfor er det viktig å jobbe for å styrke disse tjenestene, for å sikre at pasientene som trenger akutt hjelp ved legevakten, skal få best mulig hjelp og behandling.

I forbindelse med representantforslaget foreslår flertallet at man ber regjeringen endre akuttmedisinfor skriften § 7 slik at det ikke settes et generelt krav til bakvakt med utrykningsplikt. Videre foreslår man at man skal sikre at alle legevakter skal ha en ordning der bakvakt med lokalkunnskap og selvstendig vaktkompe-

tanse er tilgjengelig på telefon for leger uten selvstendig vaktkompetanse.

Jeg regner med at forslagsstillerne vil redegjøre for hvorfor de ikke ønsker å innføre kravene det legges opp til i forskriften § 7, i det hele tatt. Vi ser at mange kommuner har store utfordringer med å oppfylle forskriften § 7. Derfor har også statsråden gitt beskjed om at man skal utsette innføring av kravene i forskriften § 7, slik at kommunene får bedre tid til å få dette på plass. Det er vi enige om er det riktige å gjøre.

Men konsekvensene av flertallets forslag til vedtak om å endre forskriften, som skal behandles i denne saken i dag, vil bidra til at kravet til kvalitet hos dem som skal jobbe på legevaktene rundt omkring i landet, vil være lavere enn det nivået som regjeringspartiene, Høyre, Venstre og Fremskrittspartiet, har ønsket at man skal ha i framtiden. Vi har ønsket å styrke de lokale legevaktene ved at det stilles krav om at bare leger som er spesialisert i allmennmedisin, og godkjente allmennleger med definert vaktkompetanse og kurs i vold og overgrepshåndtering kan arbeide selvstendig legevakt. Kommunene plikter å etablere bakvaksordninger for leger i vakt som ikke oppfyller kompetansekravene. Dette er noe vi har ønsket å gjøre for å sikre at når man trenger akutt hjelp på legevakten, skal man møte leger som har de beste forutsetninger for å kunne gi pasienten best mulig hjelp, og som har den nødvendige kompetansen til å gi den beste behandlingen.

Ingvild Kjerkol (A) [13:17:46]: Landet opplever en utfordring med å rekruttere til den viktigste delen av helsetjenesten, nemlig fastlegene, og med innføringen av denne forskriften, akuttmedisinfor skriften, opplever flere legevakter at utfordringene forverres. Det var bakgrunnen for at Arbeiderpartiet sammen med de andre partiene var med på å fremme dette forslaget.

Så har statsråden i mellomtiden utsatt denne fristen. Vi mener det fortsatt er viktig å ha fokus på en legevaktstjeneste som er nær nok og god nok, og derfor står vi på det alternative forslaget i innstillingen. Vi husker jo alle eksemplet fra Helgeland hvor den ene allmennlegespesialisten måtte gå vakt hver dag, 365 dager i året, hvis man skulle oppfylle dette kravet. Så her trenger man å utvikle faget sammen med myndighetene, slik at vi ikke opplever en enda større sentralisering av legevaktene, for nærhet er også viktig i denne tjenesten.

Kjersti Toppe (Sp) [13:19:32]: Vi har fremja forslag om å endra forskrift om akuttmedisin § 7 slik at det ikkje vert sett eit generelt krav til bakvakt med utrykningsplikt, og eit forslag om å sikra at alle legevakter har ei ordning der bakvakt med lokalkunnskap og sjølvstendig vaktkompetanse er tilgjengeleg på telefon for

legar utan sjølvstendig vaktkompetanse. Desse forslaga vert det fleirtal for i dag, og det meiner eg er heilt rett.

Det er ikkje slik at vi dermed senkar kvalitetskrava til legevakt. Dei kvalitetskrava som har vore i forskrifter, om at ei bakvakt skal ha uttrykkingsplikt, har ikkje fungert der ute. Det det fører til, ser vi no enkelte plassar i landet, er at legevaktene vert sentraliserte. Så kan vi spørja om det er greitt å ha sentraliserte legevakter med den rette kompetansen, der pasientar må reisa over ein time for å få hjelp. Kva slags kvalitet er det i det tilbodet? Difor har vi sett oss nøydd til å fremja forslag om dette. Alternativet er ei sentralisering av legevakta i enkelte distriktskommunar fordi ein vil få ei urimeleg vaktbelastning på dei legane som er igjen.

Eg vil minna om at ordlyden i forslaget ikkje er tilfeldig. Det står at det ikkje skal setjast eit generelt krav til bakvakt med uttrykkingsplikt. Vi går ikkje inn og detaljstyrer om det skal vera ei differensiering her, om det skal vera slik som enkelte i høyringa har kome med innspel om, at ein kan laga ei dispensasjonsordning for dei kommunane som kan dokumentera at dei har rekrutteringsproblem, og som kan bevisa at dei har avbøtande tiltak. Det er opp til regjeringa å seia noko om det. Men vi kan ikkje laga eit generelt krav til ei bakvakt med uttrykkingsplikt som skal gjelda for heile landet, fordi det fører til sentralisering av legevakter. Det har skjedd, og eg veit det er fleire legevakter som planla det.

Det er fleire faglege instansar som støttar oss. Blant anna har vi fått innspel frå Statens helsetilsyn som meiner at dette vil auka sårbarheita i legetenestene med eit slikt absolutt krav, og dei er også redde for sentralisering av tenestene. Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin har eit alternativt forslag, og Nasjonalt senter for distriktsmedisin har også kome med innspel. Det er inga løysing berre å utsetja dette i to år til. Det har alleie fått ei utsetjing på tre år, og vi ser kva veg det går. Eg meiner dette forslaget som vi har fremja no, er det som vil styrkja norske legevakter, og så må det sjølvstendig vel- dig mykje anna til.

Med dette vil eg anbefala tilrådinga.

Presidenten: Neste talar er Olaug Vervik Bollestad.

Olaug V. Bollestad (KrF) [13:22:45] (komiteens leder): Takk skal du ha, president. Det var fint å bli nevnt med begge etternavnene, så tusen takk.

Det er bra at helse- og omsorgsministeren vil forlange overgangsordningen for krav til grunnkompetanse for leger. Det er bra at krav til bakvakt med uttrykningsplikt for leger som ikkje oppfyller kravet til sjølvstendig vakt, blir utsatt til 2020. Komiteen støtter den avgjørelsen, men Kristelig Folkeparti meiner det er viktig å endre kravet i forskriften til bakvakt og ikkje bare utsette den. Vi er redd for at en ren utsettelse av bakvaktskravet og ikkje en

endring kan føre til enda mer sentralisering av legevakter. Vi ønsker ikkje en svekkelse av de allerede sårbare legetjenestene i distriktskommunene. Det betyr totalt sett et dårligere helsetilbud for folk flest. Derfor støtter Kristelig Folkeparti innstillingen.

Det er viktig å være klar over at noen kan mene at dette er detaljstyring fra Stortinget, men jeg mener at det å sitte stille og se på at helsetilbudet i Distrikts-Norge kan bli svekket, kan ikke Stortinget gjøre, og spesielt når det er sårbare legetjenester i distriktskommuner allerede.

Det har vært sagt mye om fastlegeutfordringene i vårt land. Det er vanskelig å rekruttere, og det er vanskelig å få nok leger til å ta allmennpraktisk utdanning. Det er forskjell i dag på å være lege og å ta spesialistutdanning i sykehus. Da er sykehuset med på å legge til rette for det. Er en fastlege og skal ta utdanningen som selvstendig næringsdrivende, må en betale alt selv og tape inntekt mens en gjør det. Det gjør at det per i dag er vanskelig å få nok leger til å ta denne allmennutdanningen. Derfor tenker Kristelig Folkeparti at det er ikke nok bare å se på forskrifter og på krav til legevaktstjeneste. Vi må også se på hvordan vi kan sikre nok utdannede folk i primærhelsetjenesten.

Presidenten: La presidenten berre føya til at når han bruker begge etternamna på representanten, er det fordi han prøver å praktisera ei tillitsbasert stadleg leiing av møta.

Statsråd Bent Høie [13:25:37]: Legevaktstjenesten er en veldig viktig tjeneste for innbyggerne når hjelpen haster litt. Fastsettelsen av akuttmedisinforskriften i 2015 var et første skritt på veien mot en styrket legevaktstjeneste. Legevaktstjenesten er altfor viktig til at vi ikke stiller krav til tjenesten. Samtidig viste høringen av forskriften i 2014–2015 at mange kommuner, særlig i distriktene, var bekymret for om de ville klare å innfri kompetansekravene.

Derfor ga jeg Helsedirektoratet den gangen i oppdrag å evaluere implementeringen av forskriften og spesielt følge med på kompetanse- og personellutviklingen i kommunene. Samtidig ble det innført en treårig overgangsordning til 1. mai i år. Helsedirektoratet leverte sin rapport 25. januar. De anbefalte å forlenge overgangsordningen for kompetansekrav til leger som kan ha legevakt alene uten bakvakt. Dette gir tid til en helhetlig gjennomgang av akuttmedisinforskriften og bedre forutsigbarhet for kommunene.

Parallelt med Helsedirektoratets evaluering har det vært på høring forslag om justeringer i forskriften. Det var bl.a. behov for å tilpasse forskriften til kravet i kompetanseforskriften for leger fra 2017, slik at kompetansekravene til legevakt ikke skulle bli strengere enn tenkt. Svært mange av høringsinstansene var mest opptatt av

rekrutteringssituasjonen og uttalte seg primært om denne. Det var spesielt det generelle kravet til bakvakt for leger som ikke oppfylte kompetansekravene, og bakvaktens plikt til å rykke ut om nødvendig, som opptok dem. Det er stor overensstemmelse mellom situasjonsbeskrivelsene fra høringene og problemstillingene skissert i Helsedirektoratets evalueringsrapport.

Jeg har nå sendt forslag til en kongelig resolusjon til behandling i statsråd i morgen. I tillegg til endringer som følge av høringen foreslår jeg å forlenge overgangsordningen for kompetansekrav til leger til 1. januar 2020. Det betyr at generelt krav til bakvakt med utrykningsplikt ikke vil bli effektivt før denne dato. I forslaget benytter jeg også anledningen til å tydeliggjøre de kompetansekravene som stilles til lege på vakt, fordi denne bestemmelsen i forskriften har vist seg vanskelig å forstå for mange.

I perioden med forlenget overgangsordning vil jeg på bakgrunn av både Helsedirektoratets rapport og informasjonen fra høringsinstansene gjennomgå forskriften i helhet. Blant det jeg da vil se nærmere på, er utformingen av bakvaktbestemmelsen og unntaksbestemmelsen. Forslaget til nye endringer i akuttmedisinforskriften vil deretter sendes på alminnelig høring, men kommunene bør jobbe videre med å nå disse kravene. Mange kommuner har lagt ned en betydelig innsats for å få det til, og det er ikke avlyst at vi skal stille krav til kompetanse i legevakt.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Kjersti Toppe (Sp) [13:29:02]: Eg er veldig glad for innlegget frå statsråden. Det er heilt rett, det siste statsråden sa, at ein ikkje har avlyst å setja kompetansekrav til legevakt. Det er eg veldig einig i. Og det er heller ikkje det vi føreslår. Det einaste vi føreslår, gjeld kravet til bakvakt med utrykningsplikt. Det er det vi diskuterer, og det er det som òg har vist seg problematisk. Det er ikkje kravet til at det skal vera ei bakvakt når han eller ho som går legevakt, ikkje har sjølvstendig vaktkompetanse. Det er ekstremt viktig, og det må vi sjølv sagt fortsetja å ha krav om.

Det er òg slik at dei kommunane som kan strekkja seg, sjølv sagt bør vera omfatta her. Kravet vårt er at det ikkje skal vera eit generelt krav. Vil statsråden vurderer anten unntaksordningar eller andre måtar for å sørgja for at det kan verta ein differensiert måte, og sørgja for at kompetansekrava kan verta oppfylte?

Statsråd Bent Høie [13:30:01]: Unntaksbestemmelser vil være en del av det arbeidet som vi nå varsler. Nå har vi den tiden som utsettelsen har gitt, til også å vurdere justeringer. Det betyr at det vil bli sendt forslag til justeringer på alminnelig høring, slik at vi får mulighet

til å få gode tilbakemeldinger på dem, før vi iverksetter de nye bestemmelsene når utsettelsen er over.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [13:30:41]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tuva Moflag, Ingvild Kjerkol, Tore Hagebakken, Tellef Inge Mørland og Siv Henriette Jacobsen om å utarbeide en nasjonal strategi for god ernæring for eldre som mottar omsorgstjenester i sykehjem og hjemmetjeneste (Innst. 213 S (2017–2018), jf. Dokument 8:116 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til replikkordskifte på inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Erlend Larsen (H) [13:31:46] (ordfører for saken): Denne saken har sitt utgangspunkt i et representantforslag fra stortingsrepresentantene Tuva Moflag, Ingvild Kjerkol, Tore Hagebakken, Tellef Inge Mørland og Siv Henriette Jacobsen fra Arbeiderpartiet. Forslaget er altså å utarbeide en nasjonal strategi for god ernæring for eldre som mottar omsorgstjenester i sykehjem og hjemmetjenesten.

Forslagsstillerne viser til at mat og måltider for eldre er en viktig del av den kommunale omsorgstjenestens oppdrag, i både sykehjem og hjemmetjenesten. Dette er synspunkter hele komiteen deler. Måltidene er en positiv daglig begivenhet som representerer mer enn inntak av næring. I tillegg er det viktig å understreke at god ernæring kan være en avgjørende faktor både i behandling av sykdom og for å opprettholde funksjonsevnen lengst mulig hos eldre mennesker. Dette vil gi økt livskvalitet og ikke minst spare samfunnet for kostnader ved at flere beholder helsen lenger, med mindre sykkelighet og færre sykehusinnleggelse.

En rapport fra Helsedirektoratet om ernæring hos beboere på sykehjem viste at 50,5 pst. av sykehjemsbeboerne i aldersgruppen 67 år og eldre ble vurdert å ha en ernæringsmessig risiko i løpet av de siste tolv månedene. Av disse hadde 36,1 pst. en ernæringsmessig risiko

for underernæring. Når det samtidig er manglende systematisk oppfølging av den enkeltes ernæringstilstand, kan det være vanskelig å fange opp brukere med risiko for underernæring.

Komiteen merker seg statsrådets brev til komiteen av 20. februar i år om at regjeringen har lagt fram en egen femårig handlingsplan for bedre kosthold, som bl.a. inneholder tiltak for å sikre god kvalitet i ernæringsarbeidet. Komiteen mener at å hindre underernæring blant eldre som mottar helse- og omsorgstjenester, er et ledelsesansvar. Det er ikke tilstrekkelig å få utarbeidet nasjonale faglige retningslinjer og strategier om disse ikke innarbeides i tjenestene. Kommunene og sykehusene må på bakgrunn av de nasjonale anbefalingene utarbeide egne strategier og handlingsplaner for god ernæring.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Fremskrittspartiet viser til at mat og måltider vil være en av hovedsatsingene i stortingsmeldingen *Leve hele livet*. Stortingsmeldingen er ventet framlagt før sommeren. Disse partiene viser til at reformen vil bygge på de erfaringene kommunene har, og at de gode løsningene som finnes, skal spres til resten av landet.

Som følge av dette ønsker komitémedlemmene fra disse partiene å vente med å gjøre nye vedtak til stortingsmeldingen foreligger. På denne måten mener vi at Stortinget sikrer en mest mulig helhetlig tilnærming til en så viktig sak. Anbefalingen fra komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti er at representantforslaget ikke vedtas.

Tuva Moflag (A) [13:34:48]: I dag er Arbeiderpartiet glad for å sette ernæring for eldre på den politiske dagsordenen. Vi er stolte over å fremme forslag om en helhetlig nasjonal strategi for godt kosthold og sunn ernæring hos eldre som mottar tjenester, i både sykehjem og hjemmetjenesten, og for at frivillige organisasjoner kan få styrket sitt arbeid, slik at eldre og aleneboende kan få noen å spise måltider sammen med.

Bare tenk på hvordan vi har det her på Stortinget. Sunn, næringsrik og god mat er lett tilgjengelig, og vi har et hyggelig sosialt fellesskap å dele maten i. De fleste av oss har i hvert fall det, vil jeg håpe. Vi kan vel alle kjenne oss igjen i hvor viktig dette er for vår egen trivsel og for vår egen helse.

Måltidene er en positiv daglig begivenhet som representerer mer enn inntak av næring. Det er smak, lukt, presentasjon, samvær og opplevelse. Regjeringspartiene har også vist til at det er viktig med matlukt og kjøkken, i sin regjeringsplattform. Det er sterke tradisjoner knyttet til maten. Den gir identitet og tilhørighet og ivaretar et nært fellesskap med andre mennesker.

De siste månedene har jeg besøkt både Fredrikstad, Larvik og Ski. Dette er Arbeiderparti-styrte kommuner som jobber godt med mat, og jeg er stolt av at Ski ble kåret til Årets Matgledebedrift i 2017 for den gode jobben de gjør på Solborg sykehjem og kjøkkenet der.

For hjemmeboende eldre kan god ernæring bidra til å utsette behovet for en heldøgns omsorgsplass, og sykehjemsplasser er et knapphetsgode i samfunnet i dag. Å forebygge underernæring hos eldre er kanskje noe av det mest treffsikre vi kan gjøre. Det blir dobbelt så mange eldre i Norge de neste 20 årene. Arbeiderpartiet vil bidra til at folk holder seg friskere, slik at de kan bo lenge hjemme. Vi er glade for støtten fra de rød-grønne partiene og synes det er synd at de borgerlige verken ser den personlige gevinsten eller den samfunnsøkonomiske gevinsten av dette forslaget.

Med det tar jeg opp de forslagene som Arbeiderpartiet fremmer.

Presidenten: Representanten Tuva Moflag har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Bård Hoksrud (FrP) [13:37:34]: Arbeiderpartiet sa de var glade for å ta opp saken i dag. Jeg er glad for at regjeringen har vært opptatt av dette siden vi overtok for over fire år siden, og at man faktisk også har hatt en konkurranse hvor man har oppfordret og stimulert kommunene og institusjonskjøkkene til å konkurrere om hvordan man lager de gode måltidsøyeblikkene – et fantastisk prosjekt. Jeg har reist rundt og besøkt sykehjem. Ett år fikk jeg lov til å være med i juryen for å kåre det beste sykehjemmet i Norge når det gjelder matkvalitet og hvordan man jobber for at maten skal smake godt og se godt ut. Det er noe Fremskrittspartiet er opptatt av, som regjeringen er opptatt av, og et område man også jobber for å få gjort mer på.

Det er bra at Arbeiderpartiet har lest Jeløya-plattformen, for der er nettopp mat og matkvalitet og ikke minst at man skal få lukt tilbake på sykehjemmene, en viktig sak.

Jeg mener også det er viktig å signalisere at det faktisk er mange kommuner, sykehjem, som har veldig god matkvalitet, og som er opptatt av maten som blir servert på sykehjem. Men vi har også sett eksempler, f.eks. i Halden, hvor kommunen har et sykehjem og fengselet ligger nesten ved siden av sykehjemmet. Der har man gjennom oppslag i media sett, dessverre, at det har vært stor forskjell på kvaliteten på maten. Derfor er det viktig at man setter dette skikkelig på dagsordenen, og derfor er det viktig at man ser på hvordan og når man skal få måltidene, osv. Som regjeringen og Fremskrittspartiet har vært opptatt av, ønsker man bl.a. å flytte måltidene, spesielt middagen, til senere på dagen. Der har man sett veldig gode resultater flere steder.

Jeg var i Vestfold i dag og snakket for elderrådene der. Der var også en av dem som virkelig har vært opptatt av dette med matglede, nemlig kokken på et sykehjem i Sandefjord, som på en glimrende måte jobber for at man skal få maten til å se ut, smake og lukte bedre og gi gode råd til andre som også er opptatt av det.

Så føler jeg at forslaget her er å slå inn åpne dører, og at det faktisk er gjort mye allerede. Vi venter på meldingen Leve hele livet, hvor jeg også vet at ernæring, mat og matglede kommer til å være en viktig del. Jeg ser fram til at den kommer.

Dette er et veldig viktig område, som vi har vært opptatt av i mange år – både Fremskrittspartiet og regjeringen.

Kjersti Toppe (Sp) [13:40:40]: Det er veldig viktig å leve heile livet, så det er noko fint å venta på. Men når det gjeld denne saka, meiner Senterpartiet at det ikkje er nok å venta på ei stortingsmelding når det er eit heilt konkret arbeid som gjeld ernæring som må styrkjast ute i tenestene.

Vi vil støtta forslaget frå Arbeidarpartiet. Det er sant som dei har skrive i merknadene, at kosthaldet har betydning for den enkelte sin livskvalitet, men eg ønskjer å fokusera meir på det faglege.

Det er berre Arbeidarpartiet som er med i ein merknad med oss der vi viser til at ernæring må vera ein del av behandlaransvaret, og at oppfølging av pasientane sin ernæringsstatus er ein del av det medisinske behandlingstilbodet. Det er ikkje tilstrekkeleg å visa til ei meir overordna melding. Vi må sørgja for at det ernæringsmessige arbeidet og førebygging av underernæring vert implementerte i tenestene.

Det er fint å sjå dei gode eksempla der ute, og dei kan vi læra av. Men vi meiner at ein må gå grundig til verks og sjå på dette som ein del av behandlaransvaret. Det er det ikkje i dag.

Så meiner vi òg at det er viktig at ein ny strategi ikkje berre omfattar eldre, men alle alvorleg sjuke som tar imot omsorgstenester.

Det er slik i dag at pasientar døyr av underernæring i Noreg – pasientar døyr av underernæring etter å ha vore innlagde på sjukehus. I eit så utvikla helsevesen som vi har, er det eit stort paradoks. Slik kan vi ikkje ha det. Det er òg eit paradoks at vi har all verdas gode faglege nasjonale retningslinjer for dette arbeidet. Dei siste vart utarbeidde av Helsedirektoratet i 2010. Eg har lese dei, dei er veldig gode, dei er konkrete, dei er enkle, og dei har tydelege tiltak – kva som må gjerast ute i tenestene – m.a. at alle med risiko skal få ein individuell ernæringsplan der dette vert følgt opp heilt systematisk. Eg saknar at det vert fokusert på det systematiske ernæringsarbeidet ute i tenestene, at ein vert spurd ved innlegging kva statusen

er, kva vekta er, korleis dette vert følgt opp, og kva risikoen er for at ein kan verta underernært ved opphaldet.

Så er det problemet med dei siste 20 cm, som ingen snakkar om. Det kan vera all verdas gode mat, flotte tallerkenar, nydeleg tillaga, men når ein ikkje får hjelp til å få maten frå tallerkenen og opp til munnen, hjelper det ikkje – om du ikkje har gode pårørande som kjem og trår til. Dette er òg eit problem som eg er opptatt av. Det hjelper jo ikkje med god mat dersom ein ikkje får det ned i magesekken.

Eg tar opp forslaga nr. 3 og 4, som Senterpartiet er med på.

Presidenten: Då har representanten Kjersti Toppe teke opp dei forslaga ho viste til.

Nicholas Wilkinson (SV) [13:43:56]: Sunn mat er sunt. Det påvirker hele kroppen, det påvirker helsa, det påvirker evnen til å bli helbredet når man er syk, og det gjør folk glade. Så jeg tenkte egentlig å starte med et annet eksempel på hvordan mat kan være viktig. Da SV styrte, innførte vi skolefrukt på alle ungdomsskoler i Norge. Det gjorde at elevene spiste mer frukt i skolen, det gjorde også at de spiste mer frukt og grønt etter skolen, og de drakk mindre brus og spiste mindre godteri. Det viser at god og sunn mat har fantastisk flotte helsegevinster. Vi har i helsekomiteen tidligere diskutert om vi kan gjøre mer for å forebygge i stedet for bare å reparere skader. God og sunn mat er et av de beste og billigste virkemidlene vi kan bruke for å gjøre det.

Eldre holder helsa bedre når de får god mat – og så blir de glade. Jeg tror vi alle har sett skrekkehistoriene fra noen sykehjem med ganske forferdelig mat, som i hvert fall ikke jeg har lyst til å spise. Én ting er at det skader helsa, men det gjør det også kjipt å være gammel. Og sånn skal det ikke være. De fleste har heldigvis god mat, og det skal vi feire.

Derfor er jeg glad for at de rød-grønne partiene sammen støtter opp om Arbeiderpartiets veldig gode forslag om å ha en strategi og et samarbeid med de ideelle tilbyderne om dette og en strategi for sunn ernæring. Men jeg vil videre si at jeg er ganske skuffet over at det bare er Senterpartiet og SV av alle partiene på Stortinget som ønsker å støtte kunnskapsoppbyggingen rundt dette ved å sikre at det skal være ernæringsfysiologer i kommunene, og at det skal være kunnskap om ernæring i helseprofesjonsutdanningene. Jeg ville tenkt at de andre partiene i hvert fall ville stemme for enten – eller. Nå er man både imot å øke kunnskapen om ernæring i helseprofesjonsdanningene og imot at man skal ha egne ernæringsfysiologer. Det tror jeg er dumt, for jeg tror det hadde vært bra med mer kunnskap. Det ville skapt bedre helse, og egentlig er det billigere på sikt, for det er bedre å forebygge enn å reparere.

Olaug V. Bollestad (KrF) [13:46:13] (komiteens leder): Med fare for å tolke feil har jeg først lyst til å kommentere representanten Hoksruuds sammenlikning av sykehjem og fengsel. Med sterkt i minne fengselsplassene vi så i går, synes jeg at alle fortjener god, ernæringsrik kost, uavhengig av hva de har gjort i livet. Det er det viktig for meg å si fra denne talerstolen.

Så til denne saken. Kosthold og ernæring henger nøye sammen med behandling og medisinbruk, for alt kan ha innvirkning på smak, lukt og dermed også matlyst. I tillegg er kosthold og ernæring en del av livskvaliteten for den enkelte. Måltid er for mange fellesskap, tilhørighet og kultur. Det er mye tradisjon og mange minner i mat og matfellesskap. Derfor har Kristelig Folkeparti ved mange anledninger tatt til orde for kompetanse på dette feltet. Det er utrolig viktig med lokalt kjøkken på de lokale sykehjemmene og med kunnskap om tradisjon – at man forstår kulturen, forstår mattradisjonen, kan tilberede og forstår hva atmosfære betyr – og samtidig har god kunnskap om den enkeltes sykdomsbilde og medisinbruk. Dette tror Kristelig Folkeparti må videreutvikles og ses i en større sammenheng med god omsorg.

Når Kristelig Folkeparti ikke stemmer for forslagene, er det ikke fordi vi ikke synes de er bra. Det er fordi statsråden har varslet at dette er sentralt i den kommende stortingsmeldingen *Leve hele livet*, og Kristelig Folkeparti har forventninger til at regjeringen skal levere. Hvis ikke regjeringen leverer på det de har lovet, og det statsråden har skrevet i brev, vil Kristelig Folkeparti stå på barrikadene for at dette blir viktig i den behandlingen som da kommer.

Statsråd Åse Michaelsen [13:48:42]: Jeg er enig med forslagsstillerne i at mat og måltider for eldre er en viktig del av oppdraget til den kommunale omsorgstjenesten. Derfor er jeg også glad for at vi er så mange her i dag som er opptatt av mat og måltider, og at dette er en viktig arena for bedre helse både for kroppen og – ikke minst – for toppen.

Vi la i mars 2017 – altså for et år siden – fram en fem-årig handlingsplan for bedre kosthold som bl.a. synliggjør tiltak som skal sikre god kvalitet i ernæringsarbeidet. Mat og måltider er et av satsingsområdene i den nye kvalitetsreformen for eldre, *Leve hele livet*, som også har blitt omtalt her av flere representanter.

Jeg er opptatt av at eldre skal få næringsrik mat som både ser god ut, dufter og smaker godt, og som ikke minst er tilpasset den enkeltes forutsetninger og behov. Jeg er også veldig opptatt av at maten serveres i en hyggelig ramme, og at de som ønsker det, har noen å spise sammen med. Dette var også representanten Bollestad opptatt av i sitt innlegg, og jeg støtter det fullt ut.

Mange kommuner har allerede tatt grep for å skape måltids glede og god ernæring. utfordringer finnes i kommunene, men det gjør også løsningene. Det er nettopp de gode eksemplene fra hele landet vi nå skal løfte fram og spre til andre kommuner gjennom *Leve hele livet*. Målet er å bidra til at eldre kan mestre livet lenger og ha trygghet for at de får god hjelp når de behøver det.

Mange kommuner utvikler godt samarbeid med frivillige spisevenner, som også er omtalt i dette Dokument 8-forslaget, eller måltidsvenner. Det er over Kulturdepartementets budsjett for 2018 satt av 5 mill. kr til frivillige organisasjoner som har tiltak for at eldre og aleboende skal få noen å spise måltider sammen med.

Jeg viser videre til de nye kvalitetsindikatorerne, som ble publisert første gang i 2017, og som omhandler oppfølging av ernæring hos beboere på sykehjem og også oppfølging av ernæring hos hjemmeboende. Indikatorerne gir viktig informasjon som vil kunne bidra til å styrke ernæringsarbeidet i kommunene, deriblant motvirke under- og feilernæring blant brukergruppene.

Jeg mener at de tiltakene og prosessene som nå er satt i gang, sammen med de forslagene jeg vil komme med i stortingsmeldingen, samlet sett vil ivareta innholdet i representantforslaget. Og skulle det være slik at vi avdekker at her er det noen stoler som ikke er satt tett nok sammen, slik at noe faller imellom, skal jeg være den første til å ta dette opp i denne salen.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Tuva Moflag (A) [13:51:44]: Regjeringspartiene henviser til meldingen *Leve hele livet* og bruker det bl.a. som begrunnelse for hvorfor de ikke støtter forslaget. Jeg vil gjøre statsråden oppmerksom på at det er skapt veldig høye forventninger til *Leve hele livet* gjennom høsten og våren. Jeg lurer på om statsråden kan si noe om hvilke konkrete tiltak *Leve hele livet* vil komme med når det gjelder ernæring. Statsråden nevner at det er mange gode eksempler fra kommunene. Ja, jeg kan gjerne nevne Ski, Nittedal, Larvik og Fredrikstad, som alle jobber godt med ernæring, men jeg håper at stortingsmeldingen skal være mer enn en inspirasjonskatalog, at den faktisk skal være et verktøy for kommunene.

Statsråd Åse Michaelsen [13:52:30]: Først og fremst bygger *Leve hele livet* på alle de gode stortingsmeldingene som har kommet, både *Omsorg 2020* og andre planer som ligger som en plattform i bunnen. Når nettopp kommunene har så mange gode forslag, viser det at det å lære av hverandre, det å ha et læringsnettverk, ikke alltid trenger å koste veldig mye penger. For eksempel kjenner vi alle til det å flytte serveringstiden for middagen på et sykehjem, eller vi ser at andre kommuner, som Bergen, har spisevenner, som man får med seg

på kjøpet og får to måltider på døra. I min kommune, Mandal, setter vi nå i gang et forsøk hvor man får de eldre i fellesskap ut i et annet miljø enn et sykehjem eller eget hjem. Vi ser jo at dette er konkrete forslag, men kommunene har i lokaldemokratiet ansvar for å ta opp dette og se det i en sammenheng for å se hva de ønsker å levere av gode omsorgs- og helsetjenester.

Tuva Moflag (A) [13:53:38]: Ja, det er mange gode eksempler fra kommunene, og kommunene er gode til å lære av hverandre allerede. Det jeg lurer på, er hva statsråden vil bidra med, ikke hva kommunene selv skal bidra med.

Statsråd Åse Michaelsen [13:53:53]: Som sagt, når Leve hele livet kommer, ligger alle disse gode forslagene der. Jeg er veldig opptatt av – det vil man også se når meldingen blir lagt fram – hvordan jeg tenker implementering, hvordan jeg tenker at dette kan gjøres, hvordan vi kanskje kan lage en form for «kokebok», og hvordan dette skal forenkles for å nå helt ut til den enkelte kommunestyrerepresentant, som jeg kjenner godt til hvordan jobber, for å forstå utgangspunktet. Der er jeg nokså tydelig på hva jeg forventer tilbake. Men igjen: Jeg tror at det å gi tillit til kommunestyrerepresentanter, som kjenner sin kommune best – jeg tror også representanten som står her, kjenner godt til hvordan et kommunestyre fungerer – er nøkkelen for å få til et godt tilbud, at man tar eierskap til det ansvaret man har i den kommunen man sitter som folkevalgt, til å levere de gode tjenestene. Så skal jeg gjøre det jeg kan for å påvirke og være tydelig på hva jeg forventer tilbake.

Kjersti Toppe (Sp) [13:55:00]: Eldre som er i ein ernæringsmessig risiko, lever i kommunen, men vert ofte lagde inn på sjukehus, og dei blir lagde inn fleire gonger. Eg lurer på om Leve hele livet, og det arbeidet som skal gjerast for kosthald og ernæring der, berre skal gjelddast for kommunane, eller om statsråden, som òg er folkehelseminister, vil gjera noko aktivt no for ernærings- og kosthaldsfeltet blant pasientar som er lagde inn på norske sjukehus?

Statsråd Åse Michaelsen [13:55:37]: En av hovedknaggene i meldingen vil bli sammenheng i tjenestene, og herunder er selvfølgelig ernæring en viktig brikke.

Vi bygger også vidare på det som ligger til grunn for nasjonale faglige retningslinjer for forebygging og behandling av underernæring, og der ligger nettopp at personer som er i en ernæringsmessig risiko, skal ha en individuell ernæringsplan – ikke at de bør ha, eller at det kanskje bør vurderes – det står det helt tydelig at de skal ha. Og det samspillet, de gode overgangene og samarbeidet mellom kommune og sykehus må en få til.

Vi setter brukeren i sentrum. Vi ønsker disse overgangene og disse sammenhengene i helsetjenestene – vi ønsker en mye bedre sammenheng. Dette står som en av knaggene; det er masse som omhandler dette området i den planen som kommer. Så man kan bare glede seg til den kommer.

Nicholas Wilkinson (SV) [13:56:46]: Regjeringspartiene og statsråden viser igjen til reformen Leve hele livet og snakker om at kommuner skal dele informasjon. Det kan kommuner allerede i dag, og det gjør de i stort monn. Vi i SV er allikevel nysgjerrige på denne reformen, og vi vil ha et svar fra statsråden på om det faktisk blir en ordentlig reform. Derfor vil jeg spørre statsråden helt konkret: Vil det komme forslag til lovendringer og øremerkede midler for å skape en faktisk reform og ikke bare et bytte-noen-ideer-tankekart?

Statsråd Åse Michaelsen [13:57:21]: Nå skal ikke jeg forskuttere for mye hva som kommer. Jeg tror også at representanten, selv om han er ny, vet at dette blir behandlet i budsjett og ikke gjennom en stortingsmelding.

Det vi er opptatt av i den meldingen, er nettopp at vi skal se ting i en sammenheng. Selv om kommunene lærer av hverandre, ser vi at det kanskje ikke er godt nok, for da hadde mange av disse gode tingene vært innført overalt. Dette har også vært etterspurt rundt om i det ganske land – en ønsker en litt tettere sammenheng fra kommune til kommune.

Så må jeg også minne om at dette er en reform som har startet ute i kommunene. Det har startet hos Arbeiderparti-ordførere, Senterparti-ordførere osv., og man har sett at de har noe godt i sin kommune som de kan dele med andre kommuner. Det er alle disse tingene vi har samlet inn og satt i system. Men det bygger på alle de gode vedtakene som er nedfelt i lov og forskrift, og i Omsorg 2020. Alt som er gjort, ligger jo i bunnen. Så der ligger det helt konkrete ting som dette bygger på.

Nicholas Wilkinson (SV) [13:58:26]: Jeg forstår ikke helt svaret. SVs representanter deler allerede gode forslag, som at vi vil ha en rett til å bo på enerom, som vi har foreslått for Stortinget, men som regjeringspartiene har stemt ned, og at vi vil sikre bedre mat på sykehjemmene. Så vi foreslår, og vi deler informasjon.

Vi vet også at dette kommer i budsjettet, men vi er veldig bekymret, for dette er en reform der regjeringspartiene har lovet enormt mye. For å være helt ærlig frykter vi i SV at det kommer til å bli et tankekart, at det kommer til å bli noen løse ideer som man håper noen vil lese, og kanskje gjennomføre.

Derfor spør jeg igjen: Dette vil jo behandles senere, men hvis man skal øremerke midler, vil det gjerne stå i

meldingen at man har en plan for hva de ressursene f.eks. skal gå til. Vil det komme noen forslag til endrede og forsterkede rettigheter for eldre nedfelt i lov, øremerkede midler eller andre ting, som gjør at dette blir mer enn bare et tankekart og løse forslag?

Statsråd Åse Michaelsen [13:59:21]: Jeg håper virkelig ikke at representanten mener at det å ha et tankekart, hvis det er det han ser for seg, skal bety at man ikke har tillit til lokaldemokratiet og til den enkelte kommune- eller bystyrerepresentant som sitter der ute, som faktisk er folkevalgt til å gjøre en jobb for sine innbyggere.

Så refererer representanten til at SV alltid deler sine gode ideer. Ja, men det er ikke så mange SV-ere der ute som kan dele med hverandre, så kanskje det er en av grunnene til at alle disse gode ideene ikke har kommet ut.

Men igjen: Jeg har stor tro på lokaldemokratiet. Jeg tror på det systemet vi har i vårt samfunn, at lokaldemokratiet og de som sitter der, kjenner kommunen best, hva de trenger i kommunen, og hvilke nye tiltak som må til. Jeg har stor tiltro til at den enkelte kommune vil ivareta sine eldres behov, sine eldres ønsker, og sette brukerne, de eldre, i sentrum for å få dette godt til.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Siv Henriette Jacobsen (A) [14:00:47]: Denne debatten og ikke minst dette replikkordskiftet har vel bekreftet det som alle egentlig har fryktet – at forventningene til stortingsmeldingen *Leve hele livet* bygges høyere og høyere opp, men at stortingsmeldingen ikke kommer til å levere. Den går allerede under forskjellige navn, som inspirasjonskatalog og tankekart, og statsråden selv kalte den en kokebok.

Dersom man skal jobbe med ernæring, og dersom man skal få bedre kosthold, er det selvfølgelig viktig med en god kokebok. Men det aller viktigste er handlinger – det aller viktigste er midler til å kjøpe inn råvarer, slik at man kan få god ernæring av det. Dersom man kun skal koke suppe på en spiker, blir det ikke mye bedring på dette området.

Jeg oppfatter en slik holdning som at man egentlig fraskriver seg ansvaret for tiltak, for prioritering og for konkrete midler som kan bedre situasjonen. Ikke nok med det: Man peker på at ting er trivelige, koselige, hyggelige – man tar ikke på alvor det faglige i dette. Man tar ikke på alvor at folk faktisk dør av underernæring i dag. Man tar ikke på alvor at halvparten av dem som utskrives fra sykehus, er i en ernæringsmessig risikosone, og at det er hovedgrunnen til at folk blir reinnlagt. Dette kos-

ter samfunnet millioner av kroner og bør ses i sammenheng med gode faglige råd med tiltak bl.a. innenfor tannhelse, med lovendringer og med øremerkede budsjettmidler.

Ja, det er viktig å ha tiltro til den enkelte, og det er viktig å ha tiltro til kommunene, men de kan ikke trylle. Så om man skal bedre situasjonen, må det konkrete forslag til, det må budsjettmidler til, og det må handling til. Der som ikke dette kommer på plass, er det ingen grunn til å tro at det blir noe bedre på dette området. Det er iallfall grunn til å tro at kokeboken ender med et mageplask, at det ikke blir et bedre mageinnhold for den enkelte eldre, og at tilstanden ikke blir bedre med hensyn til hvor mange som dør av ernæringsproblematikk.

Bård Hoksrud (FrP) [14:03:47]: Jeg hørte representanten Bollestad og insinuasjoner som gjaldt at jeg sammenlignet maten på sykehjemmet og maten i fengselet i Halden. Det er ikke fordi maten skal bli dårligere i fengselet – det handler faktisk om at man må få bedre mat på sykehjemmet. Jeg synes det er litt synd å insinuere noe ut fra det oppslaget som var i går, som jeg tror rørte veldig mange – ja, de aller fleste – når man så hvordan enkelte fanger har det, med tanke på at de har store psykiske problemer.

Så må jeg passe på, for jeg sa vel noe sånt som at jeg gledet meg til å leve hele livet. Jeg tror kanskje jeg skal redefinere det til at jeg ser fram til stortingsmeldingen *Leve hele livet*. Men jeg har også lyst til å si noe etter å ha hørt foregående taler, som snakker om staten og at vi må lage en plan osv., men altså ikke har tillit til sine over 200 ordførere som styrer norske kommuner. Det er over 200 Arbeiderparti-ordførere i dette landet. Fremskrittspartiet ønsker i utgangspunktet en modell med statlig finansiert eldreomsorg, men det har vi vært ganske alene om. Men vi har fått med regjeringspartiene, og samarbeidspartier i forrige periode, på å starte forsøk i noen kommuner. Det er en kjempesuksess, og jeg synes kanskje at noen av representantene burde ta en tur dit og kikke, for de er opptatt av disse tingene også.

Og når jeg hører foregående representant klage over økonomien: Kommuneøkonomien har vel aldri vært bedre enn det den har vært etter disse fire årene.

Jeg synes også man bør merke seg at noen av dem som faktisk er best på mat, som gjør dette på den beste måten, ikke er kommuner som bruker mest penger på hver. Det handler om hvordan man gjør det, og hvordan man tenker, om filosofien og om kreativiteten som alle ansatte får lov til å ha. Det skjer i forskjellige kommuner, og jeg har fått se at i hvert fall noen av dem som har vunnet i konkurransen *Gylne Måltidsøyeblikk*, ikke er de som bruker mest penger – det er de som har kreativiteten, og ledere som faktisk går foran og er opptatt av at

dette skal vi gjøre på en god måte, fordi man er opptatt av å gi god ernæring til dem som bor der.

Jeg synes man bør ha med seg det når man har denne debatten, for det høres ut som om alle kommunene er sulteføret.

Det er også morsomt å vite at noen av de kommunene som ikke har eiendomsskatt, leverer like gode tjenester som kommuner som håver inn eiendomsskatt – jf. Ullensaker, jf. Os, som klarer å levere gode tjenester uten at de alltid må ha eiendomsskatt, slik ordføreren i Porsgrunn, fra Arbeiderpartiet, alltid skriker om hver gang noen diskuterer eiendomsskatten og han må heve den. Da handler det om at han må det fordi han skal levere eldreomsorg. Men andre klarer altså å levere eldreomsorg og gode tjenester uten eiendomsskatt, uten alltid å rope på alle andre, men ved faktisk å gjøre noe selv.

Nicholas Wilkinson (SV) [14:06:56]: Det er ganske overraskende å høre representanten fra Fremskrittspartiet si at det ikke har noe å si hvor mye penger man bruker. Hvis en kommune bruker 1 kr på mat og en annen bruker 200 kr – selvfølgelig er det mulig å kjøpe bedre råvarer i kommunen som bruker mer penger. Er det det eneste som har noe å si? Nei, selvfølgelig er det ikke det, og derfor har jo Senterpartiet og SV bl.a. foreslått at vi skal ha ernæringsfysiologer i kommunene, at vi skal ha mer kunnskap i helsearbeiderutdanningene om hvordan lage mat, og hvordan maten kan brukes. Men det stemmer jo regjeringspartiene mot. Så jeg er enig i at vi må bruke penger klokt, men å skape et inntrykk av at det ikke har noe å si hvor mye penger vi bruker på mat – det kan enhver person som går ut i dag for å handle til måltidet sitt fra en dagligvarebutikk, fortelle at er bare tull.

Så blir det gjentatt fra Fremskrittspartiet at kommunene har så skrekkelig god økonomi. Det er ikke sant. Kommunene har overskudd i år. Alle de som sitter her, vet at det er fordi de har beregnet mye svakere skatteinngang enn de har endt opp med å få. Det er fordi økonomien nå har bedret seg mer enn man trodde den skulle gjøre. Da går de i overskudd. Men å påstå at det er fordi de har så rund og god økonomi – det er ikke sant.

Jeg må si jeg er bekymret, for jeg forsto lite til inngang av statsrådets svar – vi har tillit til lokaldemokratiet. Jeg skjønner ikke helt hva det skal bety, men det høres ut som det betyr at man egentlig ikke har tenkt å gjøre noen endringer, og at lokaldemokratiet bare skal få lov til å fortsette som før. Det høres fint ut for noen. For SV er det viktig at vi sikrer en garanti til alle eldre i Norge om en verdig og god eldreomsorg, og det er vi villig til å lovfeste. SV er med regjeringen på mange merknader når det gjelder Leve hele livet. Vi vil spille på lag og samarbeide og har sagt hva vi synes er viktig. I dag viser vi

også at vi stemmer for gode forslag, som samboergaranti, når det kan få flertall, fordi vi er opptatt av det som er best for eldre, ikke hvilket parti som foreslår det. Og derfor er jeg spesielt skuffet over å få et sånt svar på den reformen som vi har blitt lovet så lenge nå, Leve hele livet. Vi skal altså vente med å vedta viktige ting for god ernæring i kommunene etter Arbeiderpartiets gode forslag fordi det skal komme en reform der statsråden har tillit til lokaldemokratiet.

Jeg vil si det fra denne talerstolen sånn at det er tatt opp til denne reformen en gang kommer, at hvis reformen viser seg å være det vi nå frykter, et løst tankekart uten konkret hjelp, uten nye rettigheter, lovvedtak eller finansiering, kommer vi til å gå mot den fordi de eldre i Norge fortjener bedre enn å bli møtt med et løst tankekart. De fortjener nye, sterke rettigheter, bedre kommuner med nok ressurser til å gi dem den velferden, eldreomsorgen og verdigheten de fortjener.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [14:09:40]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tuva Moflag, Ingvild Kjerkol, Tore Hagebakken, Tellef Inge Mørland og Siv Henriette Jacobsen om samboergaranti i eldreomsorgen (Innst. 217 S (2017–2018), jf. Dokument 8:128 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar gruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten foreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til replikkordskifte på inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Sveinung Stensland (H) [14:10:44]: Jeg kan overbringe en hilsen fra saksordføreren, som ikke har anledning til å være her. Hun vil gjerne takke komiteen for et godt samarbeid i denne saken.

Arbeiderpartiet vil med dette forslaget rette oppmerksomheten mot Eldres rett til å bo sammen med sin samboer eller ektefelle også når en flytter inn på et sykehjem. Mange av oss tar det som en selvfølge å dele hverdagen med vår ektefelle eller samboer, og dette er kanskje en person en har delt hverdagen med over halvpar-

ten av livet. Ikke noe helsepersonell kan erstatte den tryggheten dette gir.

Nå har denne regjeringen allerede innført en rett til opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgntjenester. En naturlig forlengelse av dette er å åpne for at samboeren eller ektefellen får følge med på lasset, dersom begge parter ønsker det. For Høyre blir det derimot galt om det er sykdom og omsorgsbehov som avgjør hvorvidt en skal få mulighet til å bo sammen. Tryggheten og gleden det gir å bo sammen med sin kjære, er like sterk selv om en av partene er frisk.

Det har i dag og de siste dagene oppstått en debatt om kostnaden ved dette. Det har blitt problematisert. Til det vil jeg si at det er ingen som i dag vedtar at kommunene skal gi friske mennesker gratis opphold på sykehjem. Det er heller ikke sånn at de fleste friske mennesker trakter etter å bo på et sykehjem, men for noen er dette viktig. For noen er det å kunne dele den siste tiden med sin kjære, sånn en har gjort gjennom kanskje hele livet, det viktigste av alt.

Vi vil derfor gi denne retten, som flere kommuner allerede gir i dag, til alle, og jeg er glad for at dette i dag får flertall i denne salen. Det kan nevnes at det er noen kommuner som har innført dette. Det har ikke vært et renn, og jeg tror heller ingen har et sterkt ønske om å flytte inn på en institusjon, men i noen tilfeller er dette en reell problemstilling, og da ønsker ikke vi å stå i veien for det.

Tuva Moflag (A) [14:13:00]: La det ikke være noen tvil: Arbeiderpartiet er for samboergaranti i eldreomsorgen. Det er nettopp derfor Arbeiderpartiet har foreslått en slik garanti. Med denne garantien vil vi sikre at ektepar og samboere ikke splittes og plasseres i hvert sitt omsorgstilbud den siste tiden av livet sitt. Med inspirasjon fra Gunvor og Charles fra Arendal vil vi sikre at par får plass sammen, om de ønsker det. Forutsetningen er at begge er avhengig av omsorgstjenester. Det er sånn vi i Arbeiderpartiet tenker om helse- og omsorgspolitik: Vi skal alltid prioritere dem som har størst behov.

Nå vil regjeringen, med støtte fra SV, gå lenger. Med samboergarantien som nå innføres, vil friske pårørende, altså mennesker uten pleiebehov, få rett til å flytte inn i landets sykehjem. Arbeiderpartiet mener det skal legges godt til rette for både besøk og overnatting for friske pårørende, men å garantere plass i sykehjem til friske mennesker er urealistisk når det blir dobbelt så mange eldre de neste 20 årene. For regjeringen virker det som det er viktigere å overby Arbeiderpartiet i denne saken enn å sikre at våre begrensede helsekroner brukes på dem som trenger det mest. Det er et paradoks at regjeringen stemmer mot å beholde tilskuddet til rehabilitering av sykehjem og stemmer mot å styrke tilskuddet til dagak-

tivitetsplasser for mennesker med demens, men nå skal regjeringen slå skikkelig på stortromma og garantere at friske pårørende får plass i sykehjem.

For Arbeiderpartiet er det viktig at kommunene er sentrale premissleverandører for tjenestene de har ansvaret for. Stortinget og kommunesektoren må spille på lag. Det er mange som advarer mot forslaget fra regjeringen. KS er mot, Fagforbundet er mot, Sykepleierforbundet er mot. Vi snakker altså om et forslag som kan ha store konsekvenser for sykehjemmene ute i kommunene våre.

Kommunene har gjort en formidabel innsats med å bygge om til enkeltrom. De er beregnet på én hjelpetrequende beboer, som kanskje trenger pleie og stell flere ganger i løpet av døgnet og natta. Det er en grov forenkling å si at man bare kan putte inn en ekstra seng. Hva skjer den dagen den syke partneren dør? Blir den friske da kastet ut? Syns virkelig Høyre det er greit å innføre denne garantien uten at kostnader og konsekvenser er utredet? At SV har mer penger å bruke på offentlige tjenester enn Arbeiderpartiet, er ikke noe nytt, men at Høyre skulle bli med på dette, forundrer meg. Vi håper Høyre og de andre partiene i regjering besinner seg og stemmer for det løse forslaget Arbeiderpartiet har fremmet i dag, om å få kunnskap om kostnader og konsekvenser først og ta beslutningen etterpå.

Jeg vil avslutte mitt innlegg med overskriften på Kristin Clemets blogg i dag. Her står det rett og slett: «Arbeiderpartiet har rett».

Med det tar jeg opp de forslagene vi har fremmet.

Presidenten: Representanten Tuva Moflag har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Kjersti Toppe (Sp) [14:16:12]: Først har eg lyst å seia at Senterpartiet ikkje likar bruken av ordet «garanti». Å møta utfordringar i eldreomsorga og elles i helsetenesta ved å gi garantiar om dette og hint meiner vi er ein uklok måte å driva politikk på. Men det er ei moglegheit for Stortinget til å vedta noko, mens kommunane må betala. Vi meiner at det er meir seriøst å styra gjennom lover, forskrifter og retningslinjer. Garantiar er ikkje det. Ein får ingen slike garantiar frå Senterpartiet, og vi har heller ikkje den ordlyden i våre forslag.

I forskrifta som gjeld i dag, om ei verdig eldreomsorg, står det at eldreomsorga skal «tilrettelegges på en slik måte at dette bidrar til en verdig, trygg og meningsfull alderdom.»

Og vidare:

«(...) i respekt for den enkeltes selvbestemmelsesrett, egenverd og livsførsel (...).»

Tenestetilbodet skal gi brukaren høve til å ha eit mest mogleg normalt liv. Difor er det ikkje spesielt å diskutera om ektepar eller sambuande som har levd saman heile

livet, skal verta skilde på grunn av sjukdom, dersom dei sjølv har eit sterkt ønske om at det ikkje skal skje. Da meiner eg det er naturleg at vi har ei helseteneste som prøver å leggja til rette for det. Det kan ein òg seia er ein naturleg konsekvens av det som er gjeldande forskrift om innhaldet i eldreomsorga i dag.

Eg har òg forståing for diskusjonen som kjem no, om at vi heller ikkje kan gi friske pårørande ein garanti eller ein rett til å flytta inn på ein sjukeheim dersom ein eigentleg ikkje har eit omsorgsbehov, for det er mange andre som har eit større behov der ute, og det vil kunna ta ressursar – pleieressursar og økonomiske ressursar – frå ei pressa helseteneste. Eg er einig i det som representanten Sveinung Stensland sa: Dette vert ikkje eit stort behov, men det kan vera nokon. Men eg skjønar at det vert diskutert.

Senterpartiet har i denne saka fremja eit nytt forslag i salen i dag, der vi

«ber regjeringen legge til rette for at ektepar eller samboende som ønsker det, kan bo sammen også når begge eller en av dem må flytte på institusjon. I tilfeller den ene part ikke har rett til omsorgstjenester, forutsettes det at tilbudet ikke vil kreve særlige ekstra ressurser eller føre til at andre pleietrengende mister sitt tilbud. Konsekvensene av en slik ordning må utredes av staten og kommunene i samarbeid.»

Vi kjem ikkje til å ta opp vårt forslag i innstillinga, forslag nr. 4.

Vi kjem subsidiært til å stemma for forslag nr. 3, frå Arbeidarpartiet og Kristeleg Folkeparti, og forslag nr. 5, frå Arbeidarpartiet.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har teke opp det forslaget ho refererte til.

Bård Hoksrud (FrP) [14:19:41]: Det er bra at Arbeiderpartiet har lest Jeløya-plattformen, for der står det veldig klart og tydelig at man ønsker en samboergaranti. Fremskrittspartiet har lenge vært for en ordentlig samboergaranti. Det var Arbeiderpartiet også for i valgkampen, og da kalte man det en kjærlighetsgaranti. Men en forutsetning for Arbeiderpartiets kjærlighetsgaranti er at begge er syke, og begge må bo på et sykehjem for å få lov til å bo sammen. Det er ikke en skikkelig samboergaranti.

Arbeiderpartiet sier at de er for dette. Vel, vi vet at det tok lang tid i Arendal før Charles og Gunvor skulle få lov til å bo sammen, og de oppfylte faktisk de kriteriene som Arbeiderpartiet sier de er opptatt av.

For å utfordre på dette med samboergaranti har vi bedt våre lokale representanter rundt omkring fremme forslag om dette – og det er interessant. Da stemmer Arbeiderparti-representanter i flere kommuner imot å ha

en samboergaranti i det hele tatt. Noen steder sender man forslagene videre til administrasjonen for å få det utredet videre, kanskje med henblikk på at denne saken skulle debatteres her i dag.

Samboergarantien som flertallet nå legger opp til, handler om at man skal få mulighet til å bo på rom sammen med ektefellen sin. Man må ikke gjøre som Arbeiderpartiet gjør i denne debatten; bare se problemene. Man må se også hvilke muligheter og positive effekter dette kan ha. Det kan faktisk bety at den som bor sammen med ektefellen sin, kan skape trygghet og gode rammer sammen med ektefellen sin. Det betyr kanskje også at man kan være sammen med de andre på avdelingen. Man har kanskje til og med tid, fordi man er pensjonist selv og ikke må gjøre alt det andre som de ansatte på sykehjemmet gjør. Jeg synes dessverre at noen er altfor opptatt av å se problemene istedenfor å se alt det positive som dette kan medføre.

Dette kommer ikke til å koste kommunene mye penger, for hvis man trenger pleie- og omsorgstjenester selv om man ikke trenger en sykehjemsplass, vil man få dekket utgiftene til hjemmesykepleie av kommunen uansett. Det er fullt mulig å gjøre dette ved å betale en egenandel for de kostnadene som kommunen eventuelt har med dette.

I Frogn kommune har de hatt dette i over et halvt år, og det har ikke vært noe problem. Det har ikke blitt noen stor utfordring. Dette er en mulighet og et valg for familien om å kunne bo sammen hvis man ønsker det. Dette klarer man å fikse på en god måte, og det tror jeg veldig mange kommuner gjør. Men Arbeiderpartiet er tydeligvis imot dette. Jeg tror det er fordi de egentlig ikke ønsker en reell og skikkelig samboergaranti for alle.

Nicholas Wilkinson (SV) [14:22:48]: Dette er en god dag for de eldre i Norge. Kjærlighet er noe av det viktigste vi har – retten til å velge hvem vi har lyst til å tilbringe livet vårt sammen med. For noen er det kanskje det eneste de har – retten til ikke å bli skilt fra den de har elsket og vært sammen med hele livet, de siste få årene de skal være i livet.

Gunvor på 95 år og Charles på 94 år har levd sammen hele livet. Så skulle Gunvor på sykehjem, mens Charles skulle bli igjen alene hjemme. De syntes begge dette var vondt. De hadde levd et liv sammen, men nå skulle kommunen skille dem fra hverandre med tvang. Det mener SV er galt, og derfor vil vi ha en samboergaranti. Vi mener at vi skal legge til rette for de eldre. Det er de som står i sentrum, ikke kommunene.

Det må rettes opp i noen misforståelser her, for dette er ikke noe luksusforslag. Friske folk skal ikke ha noen ekstra pleietjenester. De skal ha de pleietjenestene de allerede har vedtak om. De må flytte inn på rommet til ek-

tefellen. Det er blitt sagt her at friske skal flyttes inn på sykehjemmet – det er veldig villedende. De skal flyttes inn på rommet til den som allerede har et rom. Charles ønsket ikke et eget rom, bare å få bo sammen med Gunvor. Og de må betale for seg selv, betale for maten sin.

Det er ikke mange friske mennesker som ønsker å flytte inn på et sykehjem. Det er ikke mange som har bedt om det, og i Frogn, som har denne ordningen, har det heller ikke vært noen flom. Men for noen eldre mennesker kan dette være det siste, viktigste i hele livet deres, som for Gunvor og Charles.

Det er svært viktig at det ikke blir noe press om å bo sammen, i tilfelle man egentlig ikke ønsker det. Derfor har SV, sammen med Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti, fremmet et tilleggsforslag om at regjeringen skal sikre at ordningen er frivillig for parene. Vi skulle gjerne hatt regjeringen med på dette også.

Jeg er stolt av at samboergarantien nå skal tas inn i de nasjonale kriteriene for tildeling av langtidsopphold. For SV er det som alltid viktig, og det vil vi si her, at regjeringen må inkludere fagforeningene, kommunene og brukerne når de eksakte kriteriene utarbeides. Det er fagforeningene og deres folk som skal utføre jobben, og de må inkluderes når dette tas inn, på en skikkelig måte.

Når regjeringens partiene fremmer forslaget, går vi ut fra at de som vanlig har fått godkjenning fra departementet og dermed har god oversikt over kostnader og konsekvenser, slik vi alltid stoler på fra Stortingets side. Det stoler SV også på i denne situasjonen.

Jeg vil likevel presisere SVs tillegg i saken: Ingen pleietrengende skal miste tjenester på grunn av dette forslaget. Det er en forutsetning for at vi støtter det, og uten oss er det ikke flertall. Jeg regner med at statsråden vil følge nøye opp at de pleietrengende alltid går først i køen.

Olaug V. Bollestad (KrF) [14:26:01] (komiteens leder): Jeg tror ikke det er noen i denne salen som ikke mener at det er viktig å legge til rette for at folk skal få lov til å leve sammen så lenge som mulig. Det er heller ingen i denne salen som tenker at vi i norske sykehjem og omsorgsboliger ønsker å legge så godt til rette at det blir tilnærmet sånn en hadde det hjemme. Det tror jeg alle er enige om, men vi ønsker at en skal få være lengst mulig sammen.

Kristelig Folkeparti vil stemme for en samboergaranti, men ikke for regjeringens forslag. Kristelig Folkeparti mener det er riktig å gi ektepar og samboere mulighet til å være sammen i sykehjem hvis de begge har et hjelpebehov.

Kristelig Folkeparti mener det er feil prioritering å pålegge alle kommuner en plikt til å gi personer uten hjelpebehov rett til en plass på sykehjem. Når køene er lange, når regjeringen foreslår å redusere midlene til å

rehabiliterer norske sykehjem etter 2021, når vi har jobbet dag og natt for å få enerom til alle, og når vi har problemer med å holde tritt med utbyggingskapasiteten – ikke bare under denne regjeringen, men også under forrige regjering – da mener jeg det er urimelig å kreve at kommunene skal gi plass uten at det finnes hjelpebehov. Når vi vet at det er rift om plassene, og at vi må ha indikasjoner og spesifikasjoner for at folk skal få rett til sykehjemsplass, mener Kristelig Folkeparti at dette blir feil prioritering.

Jeg mener flertallet bør tenke gjennom kostnadene og hva som er praktisk mulig på et enerom hvor en har en pasientseng, kanskje en rullator, kanskje et oksygenapparat og kanskje en heis hvis en ikke har takheis. Dette skaper utrolig mange utfordringer for den som skal måtte leve et vanlig liv på et enerom sammen med den en er glad i.

Hva skjer med den som får plass og egentlig er frisk? Blir en for passiv? Får en bruke det en har, og opprettholde friskheten, slik at en er i stand til ting den dagen den en er glad i, ikke er der lenger? For Kristelig Folkeparti er det utrolig viktig å legge til rette, men ikke stille et krav. Derfor støtter Kristelig Folkeparti forslagene fra Arbeiderpartiet.

Statsråd Åse Michaelsen [14:29:34]: Denne regjeringen vil sikre at par som ønsker det, skal kunne bo sammen på sykehjem eller i omsorgsbolig. Mange eldre er vant til å dele hverdagen sin med ektefelle, samboer eller kjæreste. Å flytte til en institusjon eller en omsorgsbolig oppleves for mange som en stor omveltning. Der som vi kan gjøre denne overgangen litt enklere, samtidig som vi legger til rette for kjærlighet og ikke minst trygghet, må dette være et gode vi skal arbeide for å oppnå for dem som ønsker det. Jeg er derfor glad for at flertallet er opptatt av å sikre samboergaranti.

Når vi har høstet erfaringer fra det statlige forsøket og fra det som skjer i kommunene med de kommunale forskriftene, vil jeg vurdere hvordan vi kan innarbeide bestemmelser om samboergaranti i de nasjonale kriteriene for tildeling av langtidsopphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgntjenester.

Jeg vil imidlertid være opptatt av at dette må være en ordning for par som faktisk ønsker det selv. Det er viktig å ha i bakhodet at det kan være gode grunner til at enkelte par ikke ønsker å bo sammen på sykehjem. Dette kan ha å gjøre med alt fra behov for ro om natten, med snoring eller urolig og romsterende kjæreste, til behov for å hente seg inn igjen dersom de nærmeste har en krevende sykdom. Vi må også ta høyde for at den friske ektefellen kan ønske å bli boende i deres felles hjem, da dette

hjemmet er fullt av minner og opplevelser fra den tiden man har hatt sammen.

Dette er ønsker og behov vi skal respektere og legge til rette for. Derfor skal det heller ikke være slik at den enkelte pårørende føler seg satt i en slags form for forventning til å skulle bo på sykehjem. Det er jeg spesielt opptatt av.

Men hovedpersonene i denne saken er faktisk de som ønsker å bo sammen. Jeg er derfor glad for at vi nå vil sørge for at par som ønsker det, skal kunne bo sammen når man er eldre og det oppstår behov for omfattende helse- og omsorgstjenester. Dette innebærer forhåpentligvis at det nå blir slutt på tiden da behovet for en sykehjemsplass, eller et behov for heldøgns helse- og omsorgstjenester, medfører at ektepar og samboere som har levd sammen hele livet, må skilles.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tuva Moflag (A) [14:32:13]: Det er jo slik at kommunene våre har jobbet beinhardt de siste årene for å legge til rette for at flest mulig skal få bo på enerom – faktisk er det vel om lag 98 pst. av sykehjemsrommene våre som er enerom nå. I Ski kommune, hvor jeg har vært ordfører, har vi noen få større beboerrom som kan passe for to personer, men de aller fleste rommene er enerom som er beregnet på én person.

Synes statsråden et rom som er beregnet for én beboer, er egnet til å få satt inn en ekstra seng, eller synes hun at vi bør lage flere større beboerrom? Vil hun i så fall foreslå at tilskuddet til rehabilitering av sykehjem opprettholdes?

Statsråd Åse Michaelsen [14:32:34]: Representanten tar opp et veldig relevant spørsmål – hvordan vi skal løse det. Jeg tenker igjen at vi skal være litt på hugget og være positive og se på det. Som representanten også nevner fra sin hjemkommune, finnes det litt større rom. Og etter det man erfarer, vil det ikke være en så stor etterspørsel som enkelte kanskje framstiller det som. Det vil jo si at slike litt større rom selvfølgelig kan brukes, men det er forskjellig fra kommune til kommune. Jeg ser selvfølgelig at det kan være utfordringer: hvis det er sprengt kapasitet, og hvis alle rommene er besatt med to og to, noe vi ikke ønsker hvis det ikke er frivillig. Og som jeg tror også representanten var tydelig på i sitt spørsmål, ser jeg at det å kunne ha sin pårørende i samme rom, rom som er tilrettelagt som enkeltrom, skal være mulig å kunne få til. Det er jo ikke slik at alle rom er på 7 eller 8 m²; de fleste sykehjem har rom som gjør det mulig å kunne få en løsning på plass.

Tuva Moflag (A) [14:34:03]: Nå er det Husbanken som setter standarden for hvordan beboerrommene stort sett ser ut, for det er det som er utløsende for tilskuddene fra staten, og både Sykepleierforbundet og Fagforbundet m.fl. advarer jo om at de fleste rom, altså 98 pst., ikke er egnet.

Men mitt spørsmål nr. 2 går på dette med forventningene man kan føle som en frisk pårørende. Har statsråden gjort seg noen tanker om hvilket press man kan føle fra omgivelsene, fra seg selv, fra etterkommere osv. til å flytte inn med sin syke partner – kan du ikke flytte inn med mamma, kan du ikke flytte inn med pappa, det blir så trist for ham eller henne alene? Hva tenker statsråden om det?

Statsråd Åse Michaelsen [14:34:52]: Jeg tror representanten hørte hva jeg mente om det da jeg holdt mitt innlegg, jeg var jo nettopp innom den biten. Jeg tror ikke at det er noen stor utfordring.

Nå kommer jeg rett fra et større møte hvor både Husbanken og andre var til stede, hvor en egentlig så på hvem som kommer på sykehjem, for å se hva potensialet er – for å si det slik. Når vi vet at to tredjedeler av dem som kommer på sykehjem, er enslige i utgangspunktet, og når rundt 80 pst. av dem som er der, er mennesker med en demensdiagnose, sier det seg selv at presset på en pårørende er krevende – vil jeg tro, uten at jeg vet det, det er det ingen av oss som vet. Men igjen: Jeg tror vi skal sette brukeren, den enkelte eldre, i sentrum.

Ordet «trygghet» har vi ikke snakket så mye om. Jeg tror det er veldig bra for den som kommer på et sykehjem, og som føler at det er en litt usikker situasjon, å ha sin faste partner ved siden av seg – på nattetid og på dagtid – som en kjenner og kan holde i hånden.

Kjersti Toppe (Sp) [14:36:08]: Statsråden sa i innlegget sitt at ho ville leggja til rette for kjærleik, og det er jo fint sagt. Men i kommunen kan ein iallfall ikkje leva på luft og kjærleik – dette vil kunna kosta pengar.

No står det om sambuargaranti òg i regjeringsplattforma. Det er regjeringa sjølv som skaffar fleirtal og ikkje opposisjonen. Eg vil jo anta at regjeringa ikkje går inn for eit slikt forslag utan å ha greidd ut kva konsekvensane vert, om det berre skal vera tilbod der det er ledig kapasitet – for det høyrde eg òg statsråden problematiserte – eller om det skal vera ein reell garanti for alle.

Det vi tar opp i forslaget vårt, dreier seg om at dette ikkje må innførast utan at ein veit konsekvensane av det. Mitt spørsmål er: Veit regjeringa konsekvensane av forslaget – kva slags økonomiske konsekvensar det vil få, kva slags personellmessige konsekvensar det vil få – eller meiner statsråden at det skal innførast utan at det vil få nokon konsekvensar for kommunane?

Statsråd Åse Michaelsen [14:37:11]: Nå er det slik at vi ser på det som står i plattformen, og vi har gjort oss våre tanker rundt dette. Vi har mye som ligger som et fundament, mye tallmateriale. Jeg var litt innom hva vi har å se på. Så det er klart at det absolutt er et fundament som ligger der, når vi har tatt det inn i plattformen.

Så må vi se på hver kommune, for de er forskjellige. Det har også noe å gjøre med størrelsen på kommunen. Det har også å gjøre med det tilbudet som finnes med hensyn til netto nye sykehjemsplasser som bygges, og også den rehabiliteringen som foregår.

Men det å ta dette inn allerede nå og se på det betyr at vi også kan legge til rette for den tanken, og slik det ser ut, vil det få flertall i dag i Stortinget. Det som må være målet for oss alle, er å sette seg ned og sette brukeren i sentrum og se hvordan vi kan gjøre de siste måneder og år best mulig for den enkelte. Da er trygghet en viktig faktor her.

Nicholas Wilkinson (SV) [14:38:17]: Det er en god dag for de eldre i Norge når SV er med og sikrer flertall for en samboergaranti. Men jeg vil stille statsråden to helt konkrete spørsmål som er viktige for SV i prosessen videre. Nummer en: Vil fagforeningene og brukerne involveres når man skal lage disse retningslinjene? Det er viktig for SV. Og nummer to: Vil man sikre at pleietrengende alltid går først i køen om det teoretisk skulle være en fare for at noen får dårligere tjenester – hvis et ektepar bor sammen på rommet til den personen som uansett skulle hatt pleietjenester, vil statsråden da sikre at det alltid er den pleietrengende som går først? Jeg regner jo med at svaret på det andre selvfølgelig er ja, men jeg vil gjerne ha det befestet, og jeg vil gjerne også høre befestningen av at fagforeningene vil involveres i arbeidet framover.

Statsråd Åse Michaelsen [14:39:07]: Bare så det er helt klart: Vi tar med alle de som er helt relevante i denne arbeidssituasjonen, og som har med de eldre og brukere å gjøre – det er også nedfelt i vanlig praksis og lov, det er helt naturlig. Jeg tror nok også at representanten er klar over at sånn ligger det an ute i kommunene.

Når det gjelder det å garantere at ingen brukere som har behov, skal lide under dette, er alt dette nedfelt i lov – hvordan dette skal ses på. Og når vi har høstet erfaringene også fra det statlige forsøket og med tanke på den finansieringen av eldreomsorgen, er det som skjer ute i kommunene med de kommunale forsøkene, viktig. Vi vil da vurdere hvordan vi skal innarbeide bestemmelsene med samboergaranti i de nasjonale kriteriene, sånn at vi legger løp for løp, sånn at dette henger i hop.

Olaug V. Bollestad (KrF) [14:40:15]: I forrige periode var Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti enige om at vi må få noen nasjonale kriterier for å få rett til sykehjemsplass, noen medisinske kriterier som skulle utredes, og være ute i kommunene for å få en høring om hva som kan være felles multiplum for kriterier, nettopp for at det ikke skulle være forskjell på hvem som fikk rett til sykehjemsplass. Grunnen til dette er at de eldre blir sykere og sykere, og de som kommer inn i norske sykehjem, er mer komplekse. I gjennomsnitt har de sju lidelser og krever stort personale rundt seg.

Så lenge dere ikke vil ha noen utredning, verken av kostnad eller av hva det vil bety, tror du at det også vil ha en betydning for ansatte i norske sykehjem å ha to på ett rom, selv om ikke mer enn én av dem vil kreve pleie? Tror du dette vil gå ut over arbeidssituasjonen også for dem som har komplekse pasienter foran seg?

Presidenten: Presidenten minner om at all tale skal rettes til presidenten.

Statsråd Åse Michaelsen [14:41:26]: Jeg tror at pårørende vil være en ressurs. Jeg tror det samspillet som vi alle sammen ønsker oss for den enkelte eldre som er hovedpasient, hvis jeg kan bruke det ordet, det å ha en medspiller, den pårørende, rundt, faktisk gir en mulighet for dem som jobber – som gjør en fantastisk jobb i dag – til å hjelpe til. Det tenker jeg.

Vi skal aldri glemme det aspektet som også representanten Bollestad var innom, at dette kanskje er par, samboere, kjærester som har vært sammen et langt liv, og som kjenner hverandre og hverandres behov, dette med å holde hånden, hvordan man vil ha puten ristet, hva en kan trenge. Dette er også ofte pårørende som har gjort mye av den jobben i hjemmet før man har kommet på sykehjemmet, som nettopp kjenner rutiner og vet hvordan den enkelte har det. Så jeg vil stille meg positiv til og tror at dette heller vil være en ressurs som de som jobber på sykehjemmet, kan ta i bruk.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Siv Henriette Jacobsen (A) [14:42:49]: Som lokalpolitiker har jeg i mange år vært relativt fortvilet over den unyanserte debatten man har hatt om behovet for sykehjemsplasser, hvor nasjonale og sentrale politikere reiser rundt og nærmest kaster sykehjemsplasser etter folk i valgkampen, når situasjonen og behovene i kommunene er helt annerledes. Stadig flere ønsker å bo hjemme, stadig flere bor hjemme, og stadig flere bor i omsorgsboliger og bo- og servicesentre med heldøgns pleie, og det reflekterer ikke det offentlige ordskiftet om

eldreomsorg. Med denne saken føler jeg at vi er litt tilbake på scratch, at sykehjemsplass for alle er det eneste saliggjørende, også for dem som er friske.

Jeg vil bare minne representantene om hva et sykehjem er i dag. Et sykehjem er det nest høyeste trinnet på omsorgstrappa. Det er gjerne et minisykehus med ganske grunnleggende pleie og medisinsk behandling, der folk gjerne bor de siste månedene av livet. 98 pst. av sykehjemmene har i dag enerom, 80 pst. av dem som bor der, er demente, og en stor del – i min kommune nesten halvparten – av sykehjemsplassene blir brukt til korttidsopphold, til rehabilitering, til utredning og til avlastning for hjemmeboende. Så for mange vil det være like unaturlig å insistere på å bo på et sykehjem som å insistere på å bo på et sykehus. Det kan være ganske likt. Når det gjelder bo- og servicesentre med heldøgns pleie, er det noe helt annet. Det er fulle leiligheter, med kjøkken, oppholdsrom, toalett og bad, og de bygges gjerne også med parleiligheter, så der er det helt naturlig for par som ønsker det, å flytte inn.

Dette innlegget er altså for å nyansere debatten noe, for å vise at sykehjem ikke er stedet der man vil oppholde seg for livet på et enerom, og at det er lov for flertallet i denne sak å ta til fornuft og stemme på Arbeiderpartiets løse forslag om at dette bør utredes før det settes ut i livet. For her har man ikke oversikt over konsekvensene av hva som blir vedtatt her i dag.

Tellef Inge Mørland (A) [14:45:52]: Selv om en er 95 år og bor på sykehjem, kan en forandre et lite stykke av norsk politikk. I dag behandler vi representantforslaget fra Arbeiderpartiet om samboergaranti i eldreomsorgen, og jeg er veldig glad for at vi får gjennomslag for en nasjonal samboergaranti.

Historien om Gunvor på 95 år og Charles på 94 år, fra samme byen som jeg bor i, Arendal, som begge hadde dårlig helse og ønsket å bo sammen den siste tiden av livet, gikk landet rundt for et drøyt år siden. Etter flere runder fikk de bo sammen den siste måneden av Gunvors liv. En god del kommuner har i etterkant av denne saken laget sin egen samboergaranti i ulike varianter. Andre kommuner har ikke gjort det. Det bør ikke være tilfeldigheter som avgjør om par som trenger omsorgstjenester, får lov til å bo sammen den siste tiden av livet sitt eller ikke. Derfor er det bra at en samlet komité ønsker å gjøre noe med dette, slik at vi kan få på plass nasjonale retningslinjer.

For Gunvor og Charles ble det en krevende kamp for å få bo sammen den siste tiden av livet, men med den tverrpolitiske enigheten som er i dag, om en samboergaranti for eldre som trenger omsorgstjenester, vil forhåpentligvis deres kamp gjøre at andre slipper å ta en tilsvarende kamp. Sannsynligvis gjelder ikke dette veldig

mange par, men for dem det gjelder, er det trolig det som betyr aller mest i den fasen av livet de er i. Derfor er jeg glad for at representantforslaget fra Arbeiderpartiet har bidratt til en endring i norsk eldrepolitikk.

Så er det en uenighet mellom partiene i innstillingen. Skal friske folk få flytte inn på sykehjem dersom partneren er syk? Ja, mener regjeringen og SV. Jeg er uenig i at helt friske folk hører hjemme på et sykehjem, og hva vil regjeringspartiene gjøre med den friske partneren når den syke dør? Skal en da, når en står midt i en stor sorg, kastes ut av sykehjemmet – et sykehjem en kan ha fått sterk tilhørighet til, med ansatte som en har fått et nært forhold til? Kanskje har en heller ikke lenger noen leilighet eller hus å flytte tilbake til. Selv om samboergaranti er frivillig, hvordan kan en sikre at ikke en frisk partner føler et moralsk press for å flytte inn sammen med en syk partner som inderlig ønsker det? Regjeringspartiene og SV sier med sitt forslag i dag at dette har samfunnet lagt til rette for – ergo er det helt naturlig at en gjør det.

Mitt inntrykk er at vi mange plasser fortsatt ikke har nok omsorgsboliger eller sykehjemsplasser. Da blir det underlig for meg at regjeringen nå legger opp til at friske folk skal flytte inn på sykehjem. Jeg vil minne om at Arbeiderpartiet i innstillingen ønsker at det legges til rette for at en frisk partner skal få tilbringe tid sammen med sin syke ektefelle eller samboer og få tilbud om overnatting ved behov. Det er å ta på alvor den relasjonen par har etter å ha levd et langt liv sammen, men uten at friske folk skal bo på sykehjem, samtidig som eldre som virkelig er syke, risikerer å få avslag på plass.

Carl-Erik Grimstad (V) [14:49:07]: Det er mye jeg ikke forstår, men jeg kan føye nok et argument til den listen i dag: Jeg skjønner rett og slett ikke argumentet om hvordan en frisk person som flytter inn sammen med sin samboer eller ektefelle på et sykehjem, kan bli sykere av det. Jeg ser på det helt motsatt. Jeg ser på det slik at den pårørende selvfølgelig har noe å tilføre til den personen som er syk. Det må da være slik det er.

Jeg har mye større redsel for den personen som blir sittende igjen hjemme, i en altfor stor bolig, med lang avstand til sin kjæreste, og ikke kan følge opp den kontakten så ofte som vedkommende gjerne vil. Det er et argument som ikke har vært framført her i dag: avstanden til sykehjemmet.

Jeg lurer på om representanten Moflag tenker mer på sin egen kommune enn på dem som bor i Finnmark – eller for den saks skyld i Andenes, som er representanten fra Arbeiderpartiets hjemkommune, istedenfor Moss. Det er store avstander. Det er jo et spørsmål her, om vedkommende skal bruke halve dagen på å komme til et sy-

kehjem for å besøke sin kjære, istedenfor å kunne flytte inn. Vi må ta hensyn til de situasjonene også.

Så må jeg si at nå har jeg sittet i denne salen et halvt år og hørt det ene forslaget etter det andre komme fra opposisjonen, de nærmest kastes inn over oss uten at økonomiske konsekvenser er utredet – og de har blitt vedtatt, med flertall i salen. Så skal man plutselig nå, til et forslag som kommer fra regjeringspartiene, trekke opp argumentet om at de økonomiske konsekvensene ikke er utredet. For øvrig er vel ikke nærmere utredning foretatt av forslaget fra Arbeiderpartiet om en nasjonal samboergaranti heller.

Nicholas Wilkinson (SV) [14:51:17]: Jeg er veldig glad distriktsperspektivet nå kom opp, for nettopp det som har skjedd når vi i SV har reist rundt, er at vi møter mennesker som ønsker å være med den de elsker, men som kan bli nektet det av staten.

Jeg vil først takke representanten Jacobsen for det jeg mener var et veldig godt innlegg, og som nyanserte debatten. Jeg bare lurer på om det nyanserte debatten litt annerledes enn det hun kanskje mente. Representanten sa at få vil insistere på å bo på sykehjem, akkurat som få vil insistere på å bo på sykehus. Det er helt riktig. Det er veldig få som ønsker å bo på sykehjem. Hun sa også at mange eldre bor helt andre steder. Det er også helt riktig. Tidligere fikk vi også beskjed om at to tredjedeler av dem som flytter på sykehjem, er enslige. I noe av debatten som har vært her i dag, har det hørt ut som om dette skal velte om på norsk helsevesen, når vi trolig snakker om et titalls par på landsbasis. Så representanten Jacobsen hadde et veldig godt innlegg, som virkelig viser hvor merkelig denne debatten har blitt, der noen går sammen om å sikre par som lever de aller siste månedene eller årene av sitt liv, retten til å få lov til å leve det sammen, retten til kjærlighet, også om de ikke har masse penger til å fly eller reise når de bor i distriktene, eller muligheten til å ta de store kostnadene der. Men det skal også være en rett i byene.

SV mener det ikke bør være tilfeldigheter som avgjør om eldre som elsker hverandre, skal få lov til å bo sammen. Det skal være en rettighet ved livets slutt. Får man avslag på plass, bekrefter statsråden at det ikke skal skje at det er på grunn av samboergarantien. Det er sagt helt entydig fra statsråden at ingen pleietrengende ikke skal få plass på grunn av denne samboergarantien. Og når det er sagt i salen av statsråden, er det sånn det er. Det er vanlig parlamentarisk praksis. Hvis ikke får vi ta det problemet når det kommer. Da er SV med på å si nei til det. Men det er altså sånn at ingen mister pleiebehovet sitt, og da må også de andre, som er mot dette forslaget, slutte å påstå det fra talerstolen.

Jeg vil avslutte med å si at det er en ting SV er litt bekymret for, og det er at vi kan forstå at det kan være vanskelig på de aller minste rommene, spesielt hvis man trenger hjelp med bæreredsaker og andre ting som kan ta plass. Det kan være en utfordring for en del ansatte som skal gjøre jobben. Derfor er jeg veldig glad for at vi da vi utfordret statsråden helt tydelig på om fagforeningene vil inkluderes i utarbeidelsen av disse retningslinjene, fikk ja på det, for i de få tilfellene det vil gjelde, er det viktig at fagforeningene snakkes med.

Jeg vil avslutte med å si at jeg synes det er en gledens dag for de eldre. Vi har nå snakket litt om folk som elsker hverandre og får muligheten til å avslutte livet sammen. Men jeg vil egentlig snakke om et litt annet aspekt ved det, og det er at jeg tenker at noe av det aller viktigste for folks selvfølelse er å få lov å velge de aller viktigste og næreste tingene i livet helt selv, at ingen skal få lov å bestemme hvem man elsker, og hvem man skal bo sammen med. Dette forslaget er ikke bare et godt forslag for kjærligheten, det er også et godt forslag for selvfølelsen, selvrespekten til eldre i Norge.

Bård Hoksrud (FrP) [14:54:31]: Jeg hørte Arbeiderpartiets representanter holde innlegg og snakke om at man kaster sykehjems plasser etter folk, og at man er for opptatt av sykehjems plasser. Det mener jeg definitivt ikke er tilfellet.

Det kommer utfordringer. Vi kommer til å ha utfordringer på sykehjemsfronten også framover, men dette handler altså ikke om at noe skal gå på bekostning av dem som trenger pleie og omsorg. Vi har en veldig klar intensjon fra Stortinget som sier klart og tydelig at man ønsker at folk skal kunne få lov til å bo på enerom, og at ingen skal bli plassert på dobbeltrom mot sin vilje. Derfor er også frivilligheten viktig her.

Men jeg har egentlig lyst til å bruke det siste innlegget mitt på å si at jeg er veldig glad. Dette er noe jeg har jobbet for lenge. Jeg synes det er trist for Arbeiderpartiet at de har tydeliggjort hva de mener om dette, og hvem kjærlighetsgarantien skal gjelde for, nemlig bare dem som begge er syke. Jeg synes vi skal ha en kjærlighetsgaranti som gjør at også de som er friske, skal få muligheten hvis de sammen med ektefellen sin mener at det er det beste. Det er det man legger opp til her.

Det er et veldig godt vedtak som flertallet i Stortinget nå kommer til å gjøre. Derfor håper jeg at flere av partiene som har signalisert at de kanskje kan støtte forslaget, kommer til å gjøre det, sånn at vi virkelig sikrer den samboergarantien som jeg vet at folk der ute har opplevd at man har pratet om, og ikke Arbeiderpartiets løsning.

Tuva Moflag (A) [14:56:26]: Først har jeg lyst til å svare representanten Grimstad, som lurte på om man kunne bli sykere av å bo på sykehjem. Jeg oppfordrer

representanten til å ta en prat med eldreforsker Heidi Gautun om hvorfor friske eldre kan bli dårligere av å bo på sykehjem. Hun forklarte dette veldig godt på Dagsnytt i morges.

Så har jeg lyst til å komme med en kommentar til innlegget til representanten Wilkinson. Wilkinson snakker om hvor viktig det er at fagforeningene blir involvert i dette arbeidet, og da vil jeg minne representanten Wilkinson om at både Fagforbundet og Sykepleierforbundet denne uken har gått ut og advart mot det forslaget som SV nå sørger for at får flertall.

Siv Henriette Jacobsen (A) [14:57:32]: Det er i grunnen flere ting som bør tas tak i ved slutten av debatten.

Det som mange veldig lett hopper bukk over, er det faktum at flertallet – 80 pst. – av dem som bor på sykehjem, er demente. Det er en ganske stor belastning for de pårørende allerede. Da representanten Grimstad holdt sitt innlegg, kom jeg til å tenke på en nær venn av familien som er i 70-årene, som har en ektefelle som er grundig dement, og som han besøker hver dag. Han sukker faktisk over at det allerede er et forventningspress om hvor mye han må være på sykehjemmet sammen med den demente, som ikke kjenner ham igjen. Det er grunn til å tro at et slikt press, at man skal bo sammen med den demente, kommer til å øke.

Og jeg vil uttrykke virkelig skepsis til representanten Bård Hoksruuds forventning om at de pårørende skal være en arbeidskraft på sykehjemmene. Er det noe de pårørende trenger, er det avlastning. De er gjerne slitne, de har hatt sin pårørende hjemme lenge. Endelig får han eller hun en sykehjems plass – og så skal man sannelig bidra like mye etterpå. Det er en belastning og et krav som man bør være forsiktig med å uttrykke overfor den pårørende, som gjerne er like gammel som pasienten. Selv om den pårørende er frisk, kan man ikke ha en forventning om at den pårørende skal gjøre en arbeidsinnsats i kommunehelsesektoren. Ja, frivillighet er bra. Ja, det er viktig å bidra, og det gjør alle av sitt gode hjerte, men å stille krav og ha forventninger om det – det er å kreve for mye.

Jeg er stygt redd for at vi kommer til å gjøre et vedtak her i dag som mange vil føle belastende, med tanke på å flytte permanent inn på sykehjem. Kanskje stilles det krav om at man kvitter seg med den boligen som paret har hatt i mange år, og barna krever at boligen blir solgt. Hva gjør man da når den syke dør, og den friske pårørende sitter igjen på et 15 m² stort sykehjemsrom – alene og uten egen bolig?

Carl-Erik Grimstad (V) [15:00:34]: Bare en kort saksopplysning. Det dreier seg om den nevnte eldreforskeren, som jeg antar at jeg hørte i dag tidlig på NRK Radio. Jeg hørte ikke noe empiri bak dette. Jeg hørte syning –

og det er ikke rart, for det finnes jo ikke empiri om dette. Det er ingen som har forsket på dette. Kunnskapsbasert erfaring og forskning føyer jeg meg etter, men dette hørte jeg ikke i dette tilfellet.

Bare en saksopplysning: Representanten Moflags kommune, som hun kjenner godt som tidligere ordfører, har ca. 30 000 innbyggere og har et godt utbygd sykehjemssystem – som jeg er sikker på at Moflag tar noe av æren for, med rette, vil jeg tro – Solborg, Langhus, Finstad turet. Kautokeino er ca. 9 000 km² stort, Ski kommune er på ca. 165 km². Det sier noe om behovet for at pårørende kan flytte inn.

Så er det ikke slik at det er en tvang i dette, det er en valgfrihet. Og så må jeg i tillegg si, når representanten Mørland trekker fram at det ikke må være et moralsk press som ligger til grunn for dette: Jeg har aldri sett noen fare i moralske press.

Kjersti Toppe (Sp) [15:02:20]: Eg skal berre ha eit kort innlegg.

Senterpartiet kjem til å stemma for Arbeidarpartiets forslag subsidiært. Men eg vil seia at eg likar ikkje retninga denne debatten har tatt, spesielt frå nettopp Arbeidarpartiet og spesielt når det gjeld korleis vi frå denne talarstolen omtalar personar med demens. Kjærleiken stoppar ikkje med ein demenssjukdom, og mange kan sjølv sagt ha glede av å bu saman på ein sjukeheim dersom den eine har fått ein demenssjukdom, når dei har levd saman heile livet. Den tryggleiken det gir, både for han eller ho som har ein demenssjukdom, og den pårørende, skal ikkje vi stå her og vera dommarar over. Vi må òg ha tillit at folk veit sitt eige beste, og ha respekt for det.

Det som er kritikken vår mot forslaget, er om dette er konsekvensutgreitt, at vi ikkje påfører kommunane ei oppgåve som ikkje vert betalt, og at det vil kunna gå ut over andre.

Eg hadde iallfall behov for å seia det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [15:03:27]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Espen Stoknes, Olaug V. Bollestad, Ingvild Kjerkol og Kjersti Toppe om et bedre målesystem for livskvalitet, helse og det gode liv i Norge ut fra behovet for helhetlig informasjon (Innst. 219 S (2017–2018), jf. Dokument 8:130 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til

3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Bård Hoksrud (FrP) [15:04:32] (ordfører for saken): Jeg vil takke forslagsstillerne for at man løfter opp en viktig problemstilling her.

Det gode liv – hva er så et godt liv? Flere forfattere har gjennom tidene prøvd å definere hva et godt liv er, ut fra egen opplevelse og andre menneskers beskrivelse av livskvalitet og trivsel. Hvert år leser vi om konkurranser landene imellom om hvem som har de lykkeligste menneskene, og hvilke land som er best å bo i. Etter hvert er trivsel blitt hevet opp til en egen målsetting i helsepolitikken både internasjonalt og nasjonalt, selv om Verdens helseorganisasjon, OECD og FN anbefaler å inkludere trivsel og livskvalitet som supplerende mål for utvikling og vekst.

Her hos oss har folkehelsemeldingen og en nasjonal undersøkelse i regi av Helse- og omsorgsdepartementet, Gode liv i Norge, gitt oss innsikt i hvordan innbyggerne i Norge har det, samtidig som de peker på en rekke svakheter. Rapporten kommer også med en hovedanbefaling om hva som kan gjøres for å sikre at helhetlig informasjon om livskvalitet kommer inn i grunnlaget for helsepolitikken.

Det er disse anbefalingene som er utgangspunkt for forslagene i saken vi debatterer i dag. Ifølge brev fra folkehelseministeren støttes hovedanbefalingene fra rapporten, og arbeidet med dette er allerede igangsatt. Ministeren gir også uttrykk for at vi trenger å utvikle bedre verktøy både for å måle livskvaliteten og også for hvordan vi skal bruke de dataene vi får. Disse dataene vil være et viktig styringsverktøy for å se om utviklingen går riktig vei.

Jeg synes det er bra at opposisjonen har fremmet de forslagene som ligger der. Så er det noen forslag som har kommet opp gjennom komiteens behandling, og som da er en del av innstillingen.

Jeg regner med at de andre partiene kommer til å redegjøre for sitt syn.

Ingvild Kjerkol (A) [15:06:35]: Trivsel er blitt opphøyd til en egen målsetting i helsepolitikken både internasjonalt og i Norge. I dag har Stortinget behandlet flere saker som viser sammenhengen mellom livskvalitet, trivsel og helse. God ernæring, gode opplevelser rundt måltidet, mulighet til å leve sammen med den

man har kjær – jeg skal ikke ta en ny runde om foregående debatt, men det skal være mulig også når man trenger pleie og omsorg – handler i høyeste grad om livskvalitet.

FNs tredje bærekraftsmål er å sikre god helse og livskvalitet for alle. Alle FNs medlemsland er ikke bare forpliktet til å oppfylle bærekraftsmålene, men også å rapportere på dem, og sånn vil et bedre målesystem for livskvalitet inngå i arbeidet med å nå disse målene. At vi skaffer oss oversikt over og kunnskap om befolkningens livskvalitet og gjør dette grundig, sånn som vi som står bak forslaget, peker på, mener vi i Arbeiderpartiet har stor verdi. Muligheten til å gjøre politikken treffsikker avhenger av hvor mye kunnskap vi har.

Der jeg kommer fra, gamle Nord-Trøndelag, som har gått ut av tiden og blitt Trøndelag, har vi mye kunnskap om befolkningen. Gjennom Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag har vi f.eks. kunnskap om kulturdelta-kelse ned på den enkelte valgkrets. En av de tingene HUNT-dataene, som vi kaller dem, har vist oss, er at f.eks. tilgangen til kultur og gode opplevelser ikke er jevnt fordelt. Så som politikere har det vært morsomt å være med på en utjevning i Nord-Trøndelag, som da vi fant ut at klassisk musikk var det store geografiske områder som ikke hadde tilgang til, og dermed laget en kulturfestival for nettopp å bøte på dette.

Vi er fornøyd med denne flertallsinnstillingen, men vi fremmer samtidig det mindretallsforslaget som vi også står inne i, og takker for en god behandling og velvilje fra alle partier.

Presidenten: Representanten Ingvild Kjerkol har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Kjersti Toppe (Sp) [15:09:09]: I den rapporten det vert vist til i representantforslaget, spør ein om vi veit korleis folk i Noreg eigentleg har det, om bruttonasjonalprodukt og andre økonomiske indikatorar er nok. Det er viktig informasjon, men vi kan ikkje setja likskapsteikn mellom høg materiell velstand og eit godt liv. Det vert òg vist til at stadig fleire land innser dette, at livskvalitet er eit viktig supplerande perspektiv til eksisterande levekårsindikatorar, og at opplevd livskvalitet kan gi nyttig informasjon til samfunnsplanlegging som har som mål å leggja til rette for det gode livet.

Helsedirektoratet har, som nemnt, allereie og på oppdrag frå departementet greidd ut kva som skal til for å sikra god informasjon om livskvaliteten i befolkninga. Det var bakgrunnen, slik eg forstår det, for representantforslaget, som Senterpartiet og eg er medforlagsstillar til. Eg vil gi honnør til Miljøpartiet Dei Grøne og representanten Stoknes for å ha tatt opp dette forslaget. Det må vera fantastisk å få eit samla storting bak dei fleste av forslaga. Det synest eg er veldig bra. For folkehelsepoli-

tikken er dette ein ny giv, der vi kan få eit breiare perspektiv på det som faktisk betyr noko for folk og deira oppfatning av helse og korleis ein har det.

Eg har ikkje noko meir enn det å føya til. Vi står òg bak eit forslag frå mindretalet om ein eigen nettstad med ei heilskapleg framstilling av livskvaliteten i Noreg. Slik eg ser det, er ikkje det det verste som kunne skje, at det forslaget ikkje fekk fleirtal. Det viktige er at dei andre forslaga fekk fleirtal – ikkje minst det første, om å be regjeringa følgja opp hovudanbefalingane i Helsedirektoratets rapport Gode liv i Norge, slik at det vert grunnlaget vårt for helsepolitikken.

Nicholas Wilkinson (SV) [15:11:42]: Først vil jeg takke Miljøpartiet De Grønne for å ha tatt initiativ til et veldig viktig forslag.

SV mener at pengemakt tar for mye plass. Ressurser er viktig for å oppfylle andre oppgaver for å gi oss et godt liv, men det er ikke viktig i seg selv å ha mye penger. Et viktig eksempel på dette er at vi vet at selv om rikdom opp til et visst nivå gir et bedre liv, er det etter det aller viktigst å ha likestilte og like samfunn. Derfor er det så alvorlig at forskjellen i makt og rikdom øker under den sittende regjeringen.

Glede er vanskelig å måle, men jeg tror det er viktig at vi prøver – rett og slett fordi det handler litt om hvilke målsettinger vi skal ha for samfunnet vårt. Er det at vi skal eie mer, eller er det at vi skal ha det bedre? SV mener det siste.

Jeg er glad for at vi er med og sikrer flertall for bl.a. å utvide målingene, at vi får integrert målene i styringen av helseforetakene, og at vi får fulgt opp den viktige rapporten. Det er likevel sånn at SV ikke gir flertall til forslag nr. 1, om å opprette en egen nettside og utgi rapport annehvert år. Det er rett og slett fordi vi mener det viktige med denne kunnskapen er at den brukes til å forandre Norge, ikke at vi bruker masse penger på nye rapporter, nye målesystemer og nye nettsider. Derfor har SV i stedet et annet forslag, og jeg fremmer herved forslaget, som vi foreløpig står alene om, om at det skal rapporteres om i statsbudsjettene, der vi i Stortinget fatter vedtak for framtiden. Det er der informasjonen trengs – ikke på en nettside eller i rapporter.

Vi er også med og sikrer flertall for å be regjeringen komme tilbake med tiltak for å gjøre denne informasjonen mer tilgjengelig. Da kan det hende at en nettside er rett vei å gå, men jeg tror det finnes mye klokere måter å jobbe på, som gjør at den informasjonen kommer til dem som faktisk trenger den for å ta kloke valg.

Vi er glad for representantforslaget, og SV er glad for at vi har på plass forslag som gjør at vi får mindre fokus på pengemakt og mer på at vi skal ha et godt liv sammen.

Presidenten: Representanten Nicholas Wilkinson har tatt opp det forslaget han refererte til.

Olaug V. Bollestad (KrF) [15:14:01] (komiteens leder): Det er et paradoks at selv om Norge har blitt mye rikere målt i BNP siden 1950, har befolkningen ikke blitt noe særlig lykkeligere, om vi skal tro forskerne.

Det er viktig å bli minnet om at økonomisk vekst er et virkemiddel og ikke et mål i seg selv. Målet om vekst i økonomien alene tar ikke med mange av de andre tingene som gjør mennesker lykkelige. Økonomisk vekst kan også innebære forhold som gjør mennesker ulykkelige. Kjøpepress, forurensning, miljødeleggelse med farlige klimaendringer, tap av arter og viktige økosystemer og utarming av ressurser svekker framtidige generasjoners muligheter for å leve et godt liv. Samtidig kan det i mange tilfeller være sånn at bredere oppmerksomhet om livskvalitet og hele menneskets behov kan gi mer velfungerende samfunn, og dermed en høyere reell verdiskaping.

Kristelig Folkeparti fremmet forslag i Stortinget i 2009 om at Norge burde forsøke å måle livskvalitet. Dette har resultert i en omtale av livskvalitetsindikatorer i nasjonalbudsjettet. I forrige periode fremmet Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne sammen nye forslag om livskvalitet, og vi har kommet noen skritt videre.

Livskvalitet er både et personlig og offentlig ansvar. Stortinget kan ikke vedta at folk skal være lykkeligere. Politikere alene kan ikke gi mennesker det gode livet, men politikere kan være med på å gjøre mer for innbyggerne hvis hovedmålet er livskvalitet, enn hvis målet bare er økonomisk vekst alene.

Jeg tror det er bra om livskvalitet er hovedmålet, for livskvalitet handler i stor grad om å skape et trygt, fritt og inkluderende samfunn der vi har tid til hverandre og er på vei mot en bærekraftig framtid som gir framtidige generasjoner de samme mulighetene som dagens befolkning har. Et slikt hovedmål vil gi politikken nye perspektiver. Derfor mener jeg at det er viktig å ha helhetlig informasjon om livskvalitet, at den kommer inn som grunnlag for hele helsepolitikken, og at målene for livskvalitet integreres i styringen av helsevesenet i større grad enn i dag.

Kristelig Folkeparti vil først stemme for forslag nr. 1. Om forslag nr. 1 faller, vil Kristelig Folkeparti stemme subsidiært for forslag nr. 2, og om forslag nr. 2 faller, vil Kristelig Folkeparti votere for komiteens tilråding, inklusiv punkt V.

Presidenten: Da har representanten Olaug V. Bollestad gitt en stemmeforklaring på vegne av sitt parti.

Per Espen Stoknes (MDG) [15:17:15]: Har presidenten det bra i dag?

Presidenten: Ja.

Per Espen Stoknes (MDG) [15:17:17]: Hvis vi ser for oss en stige, hvor ti er det best mulige liv og null er det verst mulige liv, på hvilket trinn er det presidenten personlig opplever å være for tiden?

Presidenten skal slippe å svare. Men for meg er dagen i dag en god dag her på jobb, så jeg sier nok ti om presidenten spør meg.

Bruken av livskvalitetsmålinger er et tema jeg som psykolog og rådgiver har jobbet med at Norge skulle ta fatt i og gjøre noe med over en periode på ca. 13 år. Jeg har tidligere forsøkt å få det inn i Statistisk sentralbyrå, to ganger tidligere på Stortinget, men da uten gjennomslag. Men i dag ser det endelig ut til å bli virkelighet. Derfor er det en god dag – ikke bare for meg, selvsagt, men også for de mange som har jobbet hardt med å ta dette temaet alvorlig i psykologisk og medisinsk forskning, filosofi, økonomi og politikk. For funnene herfra er forbløffende og viktige.

Spørsmål som «Er du lykkelig?» ble lenge ansett som useriøst å forske på. Man har ment at hva folk svarer på den type undersøkelser, er synsing, og ikke fakta. Men de siste 30 årene har det vokst fram en hel tverrfaglig vitenskap om måling av lykke og livskvalitet.

Dette har vært en kjernesak for Miljøpartiet De Grønne i lang tid. Vår visjon er et varmere samfunn i økologisk balanse. Og nå kan vi få datagrunnlaget for å begynne å dreie politikk og virkemidler i retning av et varmere samfunn, som faktisk gir folk et godt, sunt liv, og i mindre grad sporer av i retning av unødvendig ressursforbruk uten effekt på livskvalitet. Vi vet generelt mye allerede om hvor tilfreds folk er i gjennomsnitt, men vi har altfor lite nyansert kunnskap om andre sider av livskvaliteten i Norge, slik den oppleves. Vi vet f.eks. for lite om opplevelsen av engasjement og mening, om mestring og autonomi i ulike befolkningsgrupper, og om hvordan livskvaliteten hos disse gruppene utvikler seg over tid. Det har vært særlig mangelfullt ved måling av subjektive data, altså av hvordan folk opplever livet sitt over tid. Nå får vi endelig satt fortgang i å få på plass et helhetlig målesystem for Norge.

Det var Mahatma Gandhi som i sin tid sa:

«A nation's greatness is measured by how it treats its weakest members.»

Hvis vi ikke vet noe om hvordan våre svakeste medborgere har det, de som opplever livet sitt som vanskeligst, hvordan skal vi ellers kunne utforme en stadig bedre helse- og velferdspolitik?

Statsråd Åse Michaelsen [15:20:27]: Jeg må først si at det er alltid godt å høre når noen brenner og gløder for en sak. Det gjør godt. Man trenger ikke alltid være enig, men det gjør godt når noen vil noe. Jeg vil også mene at

representanten Stoknes er en slik. Jeg forsto nokså kjapt da dette forslaget kom til oss, at her var det en som visste hva han pratet om, at dette var en fagperson og en arkitekt bak gode tanker. Det er vel også en av grunnene til at dette får så tydelig flertall – så det lover godt.

Vi trenger gode mål for livskvalitet, og at vi faktisk også kan måle det. Jeg er enig i at vi i dag verken har gode mål for livskvalitet eller mål på hva som gir best mulig livskvalitet for alle. Alle nye politiske tiltak, uavhengig av sektor, må måles opp mot i hvilken grad de fremmer eller hindrer den enkeltes mestring og kontroll over eget liv. Dette vil gi bedre politikk og øke tilliten til de politiske beslutningene.

Det må være samsvar mellom det som folk flest opplever er viktig for seg og sine, og det vi måler og bruker som grunnlag for styring. Det er eksempler på land hvor det er økonomisk vekst, men når en spør folk eller måler hvordan de har det, sier de at livskvaliteten går ned. Derfor trenger vi å utvikle bedre verktøy for å måle livskvalitet i ulike grupper og hvordan dette endrer seg over tid. Vi trenger også å vite hvordan vi bedre kan bruke kunnskap om livskvalitet når vi utvikler politikk, bl.a. gjennom å forbedre den statlige utredningsinstruksen.

Jeg legger derfor opp til å følge opp hovedanbefalingene i Helsedirektoratets rapport Gode liv i Norge og mener at regelmessig datainnsamlinger i hele befolkningen vil være et viktig styringsverktøy for å se om utviklingen går i riktig retning. Derfor pågår det et arbeid for å finne konkrete måleverktøy for å utbedre målesystemene for livskvalitet og ikke minst skape et bedre grunnlag for innsamling av livskvalitetsdata i Norge nasjonalt, regionalt og også lokalt. Folkehelseinstituttet leder arbeidet, som skal ferdigstilles i løpet av våren.

I Mestret hele livet – regjeringens strategi for god psykisk helse – har vi sagt at regjeringen vil bidra til å videreutvikle datainnsamlinger og analyser om befolkningens livskvalitet på nasjonalt og lokalt nivå. Helse- og omsorgsdepartementet vil vurdere hvordan vi på en god måte kan legge til rette for – systematisk – fylkeshelseundersøkelser, og hvordan livskvalitet kan inngå i disse. Jeg vil også ha en bred omtale av dette i neste folkehelsemelding, som kommer våren 2019 – ikke minst hvordan dette bedre kan koordineres på tvers av ulike sektorer. På bakgrunn av dette legger jeg opp til at regjeringen avklarer også hvilken etat som skal ha ansvar for å koordinere målesystemet i Norge.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Ingvild Kjerkol (A) [15:23:50]: Jeg tar ordet til en kort stemmeforklaring.

Arbeiderpartiet ønsker å stemme for det mindretallsforslaget vi har fremmet, forslag nr. 1, men subsidiært for forslag nr. 2, fra SV. Det har jeg grunn til å tro at også Senterpartiet vil gjøre.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet i sak nr. 11.

Sak nr. 12 [15:24:17]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i bustadoppføringslova mv. (garantireglene) (Innst. 189 L (2017–2018), jf. Prop. 27 L (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Mari Holm Lønseth (H) [15:25:09] (ordfører for saken): La meg først få takke komiteen for det gode samarbeidet i denne saken. Bustadoppføringslova er en lov som gjelder forholdet mellom en entreprenør og en forbruker om oppføring av bolig, og jeg er også glad for at regjeringen har fremmet – og at Stortinget i dag ser ut til å vedta – regler som styrker forbrukernes stilling.

Det er bra at vi i Norge har en tradisjon for at folk flest eier bolig selv. Det er en verdi vi er opptatt av å ta vare på. Da Høyre kom inn i regjeringskontorene i 2013, så vi at igangsettingen av bygging av nye boliger var for lav, og at det gikk for tregt å bygge seg ny bolig. Det har vært – og det er fortsatt – et viktig mål både for Høyre og for regjeringen at det skal være raskere, enklere og billigere å bygge boliger, og den boligpolitikken som har vært ført i forrige periode, og som har vært ført fram til nå, ser vi nå resultatene av. Vi har hatt den høyeste igangsettingen av nye boliger siden 1980-tallet. Det er med på å gjøre det lettere for folk å kjøpe seg sin egen bolig, og det bidrar til å ta vare på selveierdemokratiet vårt.

For de fleste av oss er en ny bolig en av de største investeringene vi gjør i livet, og selv om man kjøper seg en ny bolig fra en utbygger, kan det fortsatt være noe feil med den som gjør at man kan ha et krav. Det er ganske praktisk. Boligen kan være mindre enn hva man har avtalt, den kan se annerledes ut enn hva man har avtalt, og den kan også være forsinket. Da er det viktig at vi har et

godt regelverk som sørger for at forbrukernes rettigheter er beskyttet hvis noe skulle vise seg å være feil.

Denne saken gjelder forslag til endringer i bustadoppføringslova og avhendingslova, nettopp for å få et bedre forbrukervern. Regjeringen har fremmet forslag til endringer i garantireglene som sikrer at forbrukernes pengekrav mot entreprenøren sikres hvis det skulle oppstå et kontraktbrudd, enten det gjelder en mangel eller en forsinkelse. Endringene er fremmet av regjeringen med bakgrunn i regjeringens strategi for boligmarkedet og en NOU som også evaluerte garantireglene. Det foreslås ingen endringer i garantiens lengde, som fortsatt skal være fem år, og det foreslås heller ikke endringer i garantiens størrelse. Dette gjør man fordi man ser at de reglene som gjelder i dag, balanserer hensynet mellom forbrukeren og entreprenøren godt.

Det gjøres noen endringer i tidspunktet for garanti- stillelse ved forbehold fra forbrukeren og enkelte endringer knyttet til forbrukerens sanksjonsmuligheter for det tilfellet at entreprenøren oversitter fristen for å stille garanti. Det fremmes også noen endringer i avhendingslova, nettopp for å ivareta at forbrukere som kjøper en så godt som ny bolig fra en entreprenør, også har et like godt vern.

Jeg er glad for at det er en samlet komité som stiller seg bak de lovendringsforslagene som er kommet fra regjeringen.

Avslutningsvis tenkte jeg å knytte noen få kommentarer til et forslag i saken som er fremmet av Arbeiderpartiet og SV. De foreslår fra sin side at man skal vurdere å etablere en obligatorisk reklamasjonsnemnd i forbindelse med salg av nye boliger. Fra Høyres side har vi sagt at det er det ikke behov for å bruke verken tid eller ressurser på nå. Forbrukere har fremdeles et godt regelverk, og de har fortsatt gode muligheter til å benytte seg av Forbrukerrådets meklingsordning om det skulle være behov for det. Det er dessuten også fortsatt veldig mange utbyggere som er omfattet av Boligtvistnemndas myndighet. Vi vil heller ikke være positiv til å pålegge alle utbyggere og entreprenører å slutte seg til en slik nemnd. Men åpningen for å ha en slik nemnd er like fullt til stede, så jeg håper at næringen, etter at de nå har sett at det er noen aktører dette ikke lenger er relevant for, sammen kan sette seg ned og se på muligheter for å ivareta forbrukervernet.

Willfred Nordlund (Sp) [15:29:38]: For de aller fleste er det å investere i egen bolig den største og viktigste investeringen som gjøres. Kjøp av bolig krever mye penger, og svært mye av den private gjelden i Norge er bundet til nettopp boliger. Bustadoppføringslova har som formål å gi trygghet for avtalene som inngås mellom boligkjøper/forbruker og entreprenør/leverandør. Beg-

ge parter er i tiden mellom avtaleinngåelse og overlevering av bolig avhengige av forutsigbarhet. Antageligvis er likevel boligkjøperen mest sårbar. Gjennomgang av garantireglene i bustadoppføringslova er derfor en viktig sak for dem som er i boligmarkedet. Det er derfor bra at utredningen som ligger til grunn for saken, sammen med uttalelser fra en rekke høringsinstanser, munnner ut i en sak som samler bred enighet om de viktigste spørsmålene. Det bør regjeringen ta mål av seg til å få til også i andre saker.

Garantireglene i bustadoppføringslova gir sikkerhet for boligkjøperen, men det er også en kostnadsside ved garantiene som gis. Byggebransjen har i høringen av utvalgsetredningen vist til at reduserte krav til garanti vil kunne gi rimeligere boliger. Det kan de ha rett i, men dette må veies opp mot at svakere garantiregler gir større risiko for kjøperen.

Blant forslagene som er vurdert, er forslag om å redusere garantitidens lengde fra fem til to år og om garantiens størrelse skal økes, reduseres eller opprettholdes. I utredningen var det ulike syn på dette, hvor skillelinjene stort sett gikk mellom dem som representerte forbrukersiden, og dem som representerte leverandørsiden. Flertallet konkluderte med opprettholdelse av dagens regler. Dette er støttet av departementet, og også Senterpartiet, sammen med de øvrige medlemmene i komiteen, støtter dette.

Utvalget drøfter i utredningen bl.a. om det er behov for å erstatte dagens bestemmelser for hvordan garanti stilles, med en forsikringsordning. Blant annet Norsk Boligbyggelags Landsforbund går inn for dette, med begrunnelse i at dagens bestemmelser for hvordan garanti stilles, binder opp entreprenørens kapital. Andre derimot, som Advokatforeningen og Norges Eiendomsme-glerforbund, mener at dagens garantiordning fungerer tilfredsstillende, og ønsker ikke å erstatte reglene med en forsikringsordning. Departementet og komiteens innstilling støtter at dagens ordninger videreføres.

Det foreslås enkelte endringer i loven. Det gjelder dagens bestemmelser om hevingsrett, som erstattes med rett til å holde tilbake alt vederlag til entreprenøren kan dokumentere at det er stilt garanti i henhold til lovens bestemmelser. Det gjelder også endringer i avhendingslova, etter at det er registrert at enkelte entreprenører venter med å inngå salgsavtale til byggearbeidene er ferdigstilt, for å unngå kravet om garanti. Nå innføres det en bestemmelse om plikt til å stille garanti, i tråd med forutsetningene i bustadoppføringslova. Det er Senterpartiet glad for.

Det er et mindretallsforslag i innstillingen som er framsatt av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Det er et forslag hvor regjeringen bes om å vurdere å etablere en reklamasjonsnemnd i forbindelse med salg

av nye boliger, der alle utbyggere og entreprenører skal være tilsluttet. § 64 i bustadoppføringslova har bestemmelser om en tvisteløsning basert på avtale mellom entreprenørene og Forbrukerrådet. Etter at flere aktører på entreprenørsiden har sagt opp avtalen med Boligtvistnemnda, vil den frivillige tvisteløsningsmekanismen bli borte, og flere saker vil kunne måtte løses gjennom det ordinære rettsvesenet. Det er ikke en ønsket utvikling.

For Senterpartiets del er det likevel slik at en offentlig nemnd med uavklart finansiering ikke nødvendigvis er en god erstatning for dagens avtalebaserte ordning. Vi vil derfor oppfordre partene til å jobbe videre med tvisteløsningsmekanismen etter § 64 i bustadoppføringslova og forhåpentligvis komme tilbake med forslag til løsninger som ivaretar både kjøper og selger i framtiden.

Statsråd Tor Mikkel Vara [15:33:44]: Sommeren 2015 la regjeringen fram en ambisiøs strategi for boligmarkedet. Gjennom strategien vil regjeringen tilrettelegge for raskere, enklere og billigere boligbygging, noe som skal bidra til en mer bærekraftig utvikling av boligpriser og gjeld. På bakgrunn av dette er jeg glad for at komiteen har sluttet seg til forslagene til endringer i bustadoppføringslova og avhendingslova. Kjøp av bolig er en stor og viktig investering for mange forbrukere. Endringene som Stortinget nå har til behandling, vil gi et enklere og mer sammenhengende regelverk. Dessuten vil endringene styrke beskyttelsen av forbrukerne som kjøper ny bolig.

I et samfunn med stadig større boligkrav er det viktig å sørge for gode rammer for utviklingen og salget av boliger. Forbrukere som kjøper boliger som er under oppføring, må vernes økonomisk mot den usikkerheten som gjerne knytter seg til byggeprosjektet. Garantireglene i bustadoppføringslova spiller da en avgjørende rolle. Reglene innebærer at entreprenøren alltid skal ha en bank eller et forsikringsselskap i ryggen, slik at forbrukeren kan være sikker på å få dekket sine krav hvis entreprenøren får problemer. Når det er sagt: Entreprenøren må betale for å stille garanti, og garantikostnader som kan komme i veien for byggeprosjekter som egentlig har livets rett, medfører at vi må prøve å holde dette på et rimelig nivå. Derfor må man sørge for at garantiordningen ikke blir dyrere enn nødvendig.

Lovendringene som Stortinget har til behandling i dag, er sluttsteinen i et tre år langt arbeid med å evaluere og justere garantireglene. Etter to runder med grundige vurderinger får vi, etter mitt syn, nå en lovregulering som gir et sterkt forbrukervern, uten at dette blir unødvendig dyrt. Slik ivaretas tryggheten i boligmarkedet samtidig som forholdene ligger til rette for økt boligbygging.

Presidenten: Presidenten har merket seg at ingen har fremmet mindretallsforslaget fra Arbeiderpartiet og SV. Ønsker noen å gjøre det?

Karin Andersen (SV) (fra salen): Ja, jeg fremmer det forslaget.

Presidenten: Representanten Karin Andersen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12.

Sak nr. 13 [15:36:19]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2018 under Kommunal- og moderniseringsdepartementet (Svalbard globale frøhvelv – ny adkomsttunnel) (Innst. 220 S (2017–2018), jf. Prop. 44 S (2017–2018))

Norunn Tveiten Benestad (H) [15:36:27] (ordfører for saken): Det er en enstemmig komité som legger fram innstillinga til behandling av Prop. 44 S for 2017–2018, om endringer i statsbudsjettet 2018 under Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Svalbard globale frøhvelv og behovet for ny adkomsttunnel.

Frøhvelvet på Svalbard sto ferdig i 2008 og er et viktig prosjekt for Norge. Hvelvets frøbank bidrar til å sikre verdens plantemangfold for framtida og har også en stor internasjonal betydning. I proposisjonen som behandles nå, er det redegjort for hvordan global oppvarming og økte nedbørmengder har ført til store skader på dagens adkomsttunnel til hvelvet. På vegne av Landbruks- og matdepartementet har Statsbygg utarbeidet et forprosjekt for bygging av ny adkomsttunnel. Prosjektet inneholder også et servicebygg for å flytte nødstrøms- og kjøleaggregater og annet elektrisk utstyr som avgir varme, ut av tunnelen samt nødvendige sikrings- og styringssystemer.

Komiteen var nylig på befarung i frøhvelvet, og vi mener det er viktig å sikre den videre driften i en tid med sterk bekymring for klimaendringer. Cirka 40 pst. av alt frø i verdens genbanker er deponert her. Arbeidet er forankret i en trepartsavtale med Nordisk genressurssenter, NordGen, under Nordisk ministerråd, med Crop-Trust, det globale fondet som har som formål å sikre viktige frøsamlinger i verdens genbanker, og Landbruks- og matdepartementet.

I proposisjonen er det foreslått en kostnadsramme på 202,95 mill. kr per 1. juli 2018, og prosjektet foreslås finansiert over kap. 2445 Statsbygg, post 31 Igangsetting av ordinære byggeprosjekter. Forslaget innebærer en bevilgning på 100 mill. kr til prosjektet i 2018. Komiteen er opptatt av at prosjektet kan komme i gang raskt for å hindre ytterligere skade, og har understreket betydning

gen av at det allerede fra begynnelsen av prosjektstart legges gode rutiner for oppfølging og kostnadskontroll.

Med dette vil jeg anbefale komiteens innstilling.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 13.

Sak nr. 14 [15:36:27]

Interpellasjon fra representanten Geir Pollestad til landbruks- og matministeren:

«Forhandlingane om jordbruksoppgjret skal skje med utgangspunkt i dei føringane som Stortinget har lagt for jordbrukspolitikken. Desse går fram av Innst. 251 S (2016–2017). Her har næringskomiteen formulert fylgjande inntektsmål: 'For å sikre rekruttering, og for å løfte inntektsmulighetene i næringen, mener komiteen at inntektsmålet skal være å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet. God markeds-tilpasning og produktivitetsutvikling vil være en forutsetning for inntektsdannelsen.' I regjeringa si politiske plattform står det fylgjande: 'Ha inntektsutvikling i jordbruket forutsatt lav kostnadsutvikling, produktivitetsforbedring og markeds-tilpasning.'

Vil statsråden i vårens jordbruksoppgjret leggja til grunn eit inntektsmål om å redusera inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper?»

Geir Pollestad (Sp) [15:40:05]: Vårens jordbruksoppgjret står for døra. Jordbruket skal levera kravet sitt den 26. april. Staten kjem med tilbodet sitt den 4. mai. Så vert det forhandlingar fram mot 17. mai, før næringskomiteen og Stortinget skal behandla årets jordbruksoppgjret fram mot midten av juni.

Statsråden sende tysdag eit brev til Stortinget for å få denne interpellasjonen utsett til etter at vårens jordbruksoppgjret var behandla. Det var eit uforståeleg og nokså pompøst brev som kom, der det bl.a. vart vist til lang sedvane.

Det er ganske artig at når jordbruksforhandlingane ikkje har starta, skal statsråden prøva å definera eit gitt tidsrom – om det er frå påske eller det er frå vinterferien og fram til forhandlingane startar – då det altså ikkje skal vera lov å diskutera jordbrukspolitikken i Stortinget. Det er verdt å minna om at dagen før jordbruket la fram kravet sitt i fjor, behandla Stortinget jordbruksmeldinga, og det la ingen avgrensingar på statsråden sin vilje til å ha meiningar om korleis jordbrukspolitikken i Noreg skal sjå ut framover. Ein kan lesa i Nationen at Høgres Ingunn Foss meiner det er useriøst og eit politisk spel, og at Pollestad utfordrar forhandlingsinstituttet. Det er berre å førebu seg på det, at frå 1. april og til jordbruksforhandlingane er slutt, lyder kvart svar frå Høgre at ein utfordrar forhandlingsinstituttet. Dei om det – eg er glad

for at me får interpellasjonsdebatten, og at det er Stortinget som bestemmer når Stortinget skal debattera saker, ikkje statsråden.

Jordbruksforhandlingane handlar om rammevilkåra for norsk matproduksjon. Men det handlar òg om korleis Noreg skal sjå ut. Jordbrukspolitik og distriktspolitikk heng saman. Forhandlingane handlar òg om beredskap. Den jamlege produksjonen av mat er det viktigaste elementet i matberedskapen vår. Jordbruksforhandlingane handlar òg om miljø og dyrevelferd.

Sidan fjorårets oppgjær, som enda i brot, har det vore stortingsval. Landbruksministeren er den same. Det politiske fleirtalet er endra. Partia som sikra fleirtal for fjorårets jordbruksoppgjær, Høgre, Framstegspartiet og Venstre, har ikkje lenger fleirtal i Stortinget. Både ved brotet i 2014 og i 2017 vart det gjort endringar då saka kom til Stortinget. Det er eit uttrykk for at regjeringa ikkje hadde følgd opp føringane frå Stortinget.

Stortinget utformar jordbrukspolitikken gjennom merknader til statsbudsjetta, behandling av jordbruksoppgjera og ikkje minst behandling av meldingar. Våren 2017 behandla Stortinget jordbruksmeldinga. Politikken og avvegingane som vart gjorde då, står i Innst. 251 S for 2016–2017. Regjeringa og faglaga kan altså leggja til grunn ei relativt fersk og komplett innstilling som ramme for dei forhandlingane som skal førast. Men vil regjeringa lytta til Stortinget i denne runden – eller vert det meir sentralisering og liberalisering?

Det er ingen tvil om at det som får mest merksemd i jordbruksforhandlingane, er spørsmålet om bondens inntekt. Det er det gode grunnar til, og Stortinget uttrykte det slik i samband med jordbruksmeldinga:

«Inntekt er det viktigste virkemiddelet for å sikre flere av målene for jordbruket, som rekruttering, investeringer og økt norsk matproduksjon.»

Diskusjonen om inntekt er viktig. Inntekt betyr noko når dei store vala skal takast: Skal eg ta over garden, tenkjer ungdommen. Skal eg bruka dei bratte jorda lengst borte, tenkjer bonden. Skal eg heller leggja meg på sofaen etter jobb, eller har eg lyst til å fortsetja med å bruka ettermiddagen til å stella dyra, tenkjer deltidbonden. Desse vala påverkar kva matproduksjon me har i Noreg. Inntekt påverkar desse vala.

Landbrukspolitik er langdistanseløp. Det tek tid før resultatata viser seg. Regjeringa behandlar jordbruket som om det var 100 meter sprint. No begynner me å sjå resultatata av ei slik tenking. Den blå politikken har sprokke, inntektene til bonden fell – stikk i strid med Stortingets vedtekne mål om å redusera inntektsgapet til andre grupper. Tala frå Budsjettnemnda er røffe. Eg er sikker på at statsråden både har kreative reknemetodar og unnskyldningar for at det har gått slik, på same måten som han tidlegare glatt har teke æra for inntekter frå gode av-

lingar, utbyte frå TINE og nederlag påført i Stortinget. Norsk landbruk og norske bønder fortener betre enn retorikk, kreative reknestykke og unnskyldningar. Norske bønder fortener ei regjering som trur på dei, som vil auka norsk matproduksjon, og som er villig til å levera det som krevst.

Norske bønder hentar størstedelen av inntektene frå marknaden. Kostnadene til jordbruket vert påverka av at me i Noreg har eit av verdas høgaste kostnadsnivå. Varer og tenester er dyre i Noreg – for både bønder og andre. Det hjelper heller ikkje jordbruket at me for tida har ei av verdas mest avgiftsglade regjeringar. Det påverkar det det kostar å produsera maten.

Stortinget har sett nokre føresetnader for målet om å redusera inntektsgapet. Den eine er god produktivitetutvikling. Jordbruket har over tid levert god produktivitetutvikling, den føresetnaden er definitivt innfridd. Stortinget har òg føresett god marknadsbalanse. Det vil seia at jordbruket skal vera i stand til å ta ut dei avtalte prisane for varene sine. Stortinget har ikkje kravt perfekt marknadsbalanse. Og me må òg ta med i reknestykket at regjeringa aktivt har motarbeidd jordbruket si moglegheit til å balansera marknaden, dei har nekta å innføra nye tiltak for marknadsbalansering, generelt ført ein politikk for ubalanse i marknaden og lagt til rette for auka import.

Eit alvorlig forhold er at regjeringa i regjeringserklæringa har fastslått eit inntektsmål som avvik frå Stortinget sitt inntektsmål for jordbruket. Stortinget seier at inntektsmålet skal vera å redusera inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet.

Regjeringa seier: ha inntektsutvikling i jordbruket. Regjeringas uttalte mål er ikkje noko inntektsmål. Regjeringa kunne like gjerne ha kalla ein «god dag mann, økseskaft» for ein «god dag mann, økseskaft», på same måten som ein snakkar om å kalla ein spade for ein spade. Formuleringa til regjeringa betyr lite, for det må forventast at regjeringa held seg til inntektsmålet fastsett av Stortinget. Og la meg slå det fast: Når jordbruket ligg under andre grupper i inntekt, så må jordbruket i kroner ha ei inntektsutvikling som er betre enn andre grupper – i kroner – for å redusera inntektsgapet.

I fjor la Senterpartiet saman med Arbeidarpartiet, SV og Kristeleg Folkeparti fram ei felles innstilling til jordbruksoppgjret. Der tok me utgangspunkt i stortingsbehandlinga av jordbruksmeldinga. Dei fire partia gjekk inn for kronemessig lik inntektsutvikling, samanlikna med andre grupper. Dei fire partia som stod bak dette i fjor vår, var då i mindretal i Stortinget. Etter valet utgjør desse partia eit fleirtal i Stortinget. Det er eit faktum som landbruksministeren må vera klar over.

Eg skal vera forsiktig med å meina mykje om innretninga på årets jordbruksoppgjær. Det er jordbruket godt

i stand til å avklara sjølv gjennom forhandlingane. Stortingets jobb er å trekkja opp rammene forhandlingane skal skje innanfor, og dei måla som skal liggja til grunn.

I dei seinaste oppgjæra har det vore jordbruket som har kjempa i forhandlingane for å trekkja politikken i den retninga som Stortinget har ønskt. La meg difor avslutta innlegget mitt med å minna regjeringa og statsråden om at det faktisk er regjeringa sin jobb å gjennomføra Stortingets politikk.

Statsråd Jon Georg Dale [15:48:15]: Det kunne ha vore naturleg å starte med å gå noko i rette med den historieskildringa som representanten Pollestad her forsøker seg på. Det skal eg likevel ikkje gjere.

Regjeringa held seg til stortingsfleirtal – det gjer vi i denne saka, det gjer vi i alle andre saker – og vi legg til grunn at vi også skal halde oss til dei pliktene vi har til å føre forhandlingar om jordbruksoppgjæret med dei andre partane, ikkje med Stortinget. Difor er det ein vesensforskjell på at eg i fjor under behandlinga av jordbruksmeldinga kommenterte dei langsiktige målsetjingane for norsk jordbruk, nedfelt i stortingsmelding til debatt i Stortinget, og det som interpellasjonen her tek føre seg, nemleg å be om ei konkret avklaring på korleis den eine avtaleparten har tenkt å halde seg til forhandlingane før den parten har motteke kravet. Det er smått sørgjeleg at det er leiaren i næringskomiteen som ikkje utviser større forståing for kva avtalepart staten er i dette, og kva posisjonar det fordrar også frå staten.

Det er med jordbruket vi skal forhandle, og det er Stortinget som til sjuande og sist avgjer utfallet av det, dersom ein ønskjer det. Men det skjer altså etter forhandlingar. Når Budsjettnemndas tal er presenterte, fordrar det at eg som statsråd, som etter hovudavtalen har ansvaret for å føre forhandlingane med jordbruket, faktisk forvaltar det med den klokskapen det kan forventast, også med utgangspunkt i jordbruket sine egne interesser. Det gjer at eg ikkje har tenkt å bidra i denne debatten, utover å fastslå tre ting:

Punkt éin: Staten forhandlar med jordbruket og vil på eit seinare tidspunkt rapportere til Stortinget utfallet av forhandlingane.

Punkt to: Marknadssituasjonen i jordbruket er krevjande. Det er ulike mål i landbrukspolitikken. Eitt av dei er auka matproduksjon. Moglegheitene for å gjere det utan at det medfører inntektssvikt for bøndene, er no svært avgrensa. Frå 2015 til 2018 viser tala frå Budsjettnemnda, som staten og jordbruksorganisasjonane med andre ord er einige om, at inntektene har gått ned med om lag 1,4 mrd. kr.

Punkt tre: Inntektsutviklinga i jordbruket avheng av fleire faktiske forhold. Det gjer at når vi, både fleirtalet i fjor og mindretalet i fjor, f.eks. hadde som ambisjon å

auke inntektsnivået til norske bønder ved å auke overføringane, så oppnådde ein det motsette. Det er ikkje mogleg å garantere at resultatet av forhandlingane vert i tråd med det som er utgangspunktet for forhandlingane, med utgangspunkt i at det er fleire vesentlege faktorar politikken ikkje styrer.

Dei som er opptekne av å bevare avtaleinstituttet, bør la staten – og med andre ord statsråden – ha fleksibilitet til å gjennomføre forhandlingar med jordbruket før ein har avklart i Stortinget korleis ein har tenkt å innrette det. Eg registrerer at fleire parti og fleirtalet i salen har varsla at dei ikkje kjem til å delta i denne debatten med det som utgangspunkt. Det er kanskje på tide at Senterpartiet også tenkjer gjennom framferda si. Eg vil iallfall oppmode dei andre partia til å gjere det, dersom ein over tid er oppteken av å sikre avtaleinstituttet.

Geir Pollestad (Sp) [15:53:17]: Eg trur statsråden gjorde klokt i ikkje å gå inn på historieforteljinga, for den var det ingenting i vegen med.

Det er litt rørande når statsråden frå eit parti som sidan partiet vart stifta, har kjempa imot forhandlingsinstituttet, avtaleinstituttet, saman med eit anna parti som ikkje akkurat har vore veldig for avtaleinstituttet, nemleg Høgre, no er veldig bekymra for dette.

Statsråden sa fleire gonger i innlegget sitt at no skal det forhandlast. Ja, det skal forhandlast – men forhandlingane har jo ikkje starta. Dei som følgde debatten me hadde – eg trur det det var 25. april – i fjor, vil ha lagt merke til at statsråden ikkje berre snakka om dei lange linjene.

Men det som er interessant, og som eg ikkje har fått noka avklaring på, er ikkje eit spørsmål som gjeld forholdet mellom staten og partane, men eit spørsmål som gjeld forholdet mellom Stortinget og regjeringa, for når stortingsfleirtalet har vedteke eit klart inntektsmål, lagar ein ei regjeringsplattform som seier noko anna, og som har ei langt mindre offensiv formulering om kva som skal vera gjeldande inntektsmål. Då er det interessant for Stortinget å få ei avklaring frå statsråden: Legg statsråden til grunn det som Stortinget har sagt, eller legg statsråden til grunn formuleringa i regjeringsplattforma? Det er eit ganske avgjerande spørsmål. Og det er eit viktig spørsmål for Stortinget. Eg trur det er eit viktig spørsmål å få belyst før forhandlingane startar, kva inntektsmål statsråden legg til grunn.

Det er ikkje slik at me i desse åra har opplevd ein statsråd som meir enn villig har følgd opp Stortinget sine vedtak. Me har hatt ein statsråd som på alle tenkjelege måtar har prøvd å dra seg unna det som Stortinget har sagt. Difor er dette ei sentral avklaring, som må på plass før jordbruksforhandlingane startar, og som sjølv sagt ikkje rokkar ved forhandlingsinstituttet. Forhand-

lingsinstituttet er så sterkt som det det er politisk støtte for, og det er heldigvis berre Høgre og Framstegspartiet som er uklare eller imot den ordninga. Dei andre partia står støtt på det, så me kan trygt ha ein diskusjon om dette, og eg ber statsråden avklara kva syn han har på Stortinget sitt inntektsmål.

Statsråd Jon Georg Dale [15:56:28]: Eg har avklart omtrent kva min posisjon er på dette før forhandlingane startar, og eg har ikkje tenkt å kommentere noko utover det. Som eg sa i det førre innlegget mitt, legg vi stortingsfleirtallet til grunn for forhandlingane, men det er ikkje slik at jordbrukspolitikken har berre eitt mål, han har fleire, og i avveginga av alle dei måla held staten og eg meg til krava frå jordbruket før eg leverer eit tilbod. I kva grad Stortinget vil gripe inn i det, overlèt eg til Stortinget. Det vil ein få rikeleg anledning til, for jordbruksavtaleproposisjonen vil kome i enden av forhandlingane også i år, men eg har ikkje tenkt å førehandsprosedere, uavhengig av kor lenge Senterpartiet måtte spørje etter svar dei har fått avklart at eg ikkje har tenkt å gje.

Karin Andersen (SV) [15:57:35]: For oss som har vært med på dette ganske mange ganger, er det veldig tydelig at det nå argumenteres i sirkel. I dag får vi høre at å diskutere premisene og hovedretningen for landbruksoppjøret på forhånd svekker avtaleinstituttet og ødelegger det. Sjølv har jeg vært med på ganske mange debatter i ettertid – når forhandlingsresultatet foreligger, og Stortinget har fått seg det forelagt – som går ut på omtrent akkurat samme argumentasjon, at da er forhandlingene gjennomført, og da er det «take it or leave it». Alle som har meninger om innholdet i avtalen man ikke er fornøyd med, får beskjed om at da ødelegger man avtaleinstituttet. Hvis man skal følge statsrådets resonnement i dag, betyr det altså at man verken før eller etterpå kan mene noe om dette fra Stortingets side, og i hvert fall ikke slik at statsråden klart og tydelig kan si at han er forpliktet til det.

De rammene som stortingsflertallet har satt, må være et minimum av det statsråden følger, for tallene viser at inntektene i jordbruket går ned. Jeg vil referere til lederen i Hedmark Bondelag, som sier at man konkurrerer og vokser seg blakk. Og det har jo vært regjeringens politikk, at man skal bli stor, under en eller annen slags forestilling om at da trenger man mindre statstilskudd. Men alle tall viser at det er motsatt. Dess større man blir, dess mer avhengig blir man av tilskudd, og det resulterer i en ukontrollert gjeldsvekst og i overproduksjon i enkelte av grenene. Det er ikke holdbart, det er ikke bærekraftig.

Jeg lurar på om Stortinget før hvert jordbruksoppgjør må ha en debatt om dette – vi har et skiftende stortings-

flertall, vi hadde et annet stortingsflertall i forrige periode, nå har vi et nytt stortingsflertall – slik at man kan få klarlagt dette på forhånd. For det er uhyre viktig med de premisene som Stortinget legger, og jeg går ut fra at statsråden mener det er legitimt at Stortinget legger noen hovedprinsipper og retningslinjer til grunn for hvordan målsettingen i landbruket skal være, og retningen på det, slik at vi får det avklart på forhånd. Vi vet jo nå – jeg leser avisa, og jeg følger med på hva statsråden sier – at han tar til orde for både det ene og det andre i utviklingen av landbrukspolitikken, han ønsker å bruke mindre penger f.eks., inn i et landbruk som han sjølv gjennom sin politikk har gjort mer avhengig av tilskudd. Så det er ikke noen tvil om at statsråden ønsker å bruke sitt eget handlingsrom til å drive politikk, men regjeringen har altså ikke flertall i Stortinget for det.

Det er behov for en annen retning enn det vi har sett til nå. Stortinget har vært klare på noen av de målsettingene, og jeg forutsetter at statsråden legger de premisene til grunn. Det er mange elementer i et landbruksoppgjør, alle vet det, men en av de viktige hovedbjelkene er at inntektsgapet må minske, ikke økes. Det er mange andre målsettinger også.

Så vil jeg utfordre Stortinget til å diskutere hvordan vi skal forholde oss til dette når det er slik at det er et skiftende flertall her, og forutsetningene ikke anses helt avklart – at man da eventuelt får opp en sak og diskuterer det på forhånd. Vi kan ikke ha det sånn at regjeringen sier at Stortinget verken på forhånd eller i ettertid kan diskutere innholdet i det konkrete jordbruksoppjøret. Vi som er opptatt av avtaleinstituttet, er nettopp opptatt av at regjeringen som skal forhandle på vegne av Stortinget, forhandle ut fra de klare målsettinger og forutsetninger som et stortingsflertall har lagt til grunn. Da vet man hva man har å forholde seg til, og det er slik det bør være. Så jeg oppfordrer til at vi må se på det systemet vi har nå, for at dette skal bli forutsigbart.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Terje Aasland (A) [16:02:48]: Jeg synes representanten Andersen har et vesentlig poeng i sitt innlegg. Når kan vi diskutere forutsetningene og rammene rundt et jordbruksoppgjør uten at en blir tatt til inntekt for at en vil bryte prinsippene knyttet til forhandlingene som pågår? Det er et interessant spørsmål. For det er jo egentlig aldri passende, men samtidig er det egentlig passende å gjøre det når Stortinget finner det for godt.

Det handler ikke om at en har lyst til å sette avtale-systemet til side eller bryte noen prinsipper i forhandlingene, men det en er opptatt av, er at de føringene som er satt i Stortinget, faktisk blir fulgt opp. Det som er den største utfordringen mot avtaleinstituttet, er jo en regje-

ring og en statsråd som ikke følger opp de føringene som er lagt i Stortinget, for da bryter en hele linjene og prøver å overprøve det som er sagt fra Stortinget gjennom ulike behandlinger i ulike saker knyttet til landbruket.

Nå sier jeg ikke at statsråden har til hensikt å gjøre det – tvert om. Jeg forventer jo at statsråden følger opp de klare forutsetningene, både når det gjelder inntektsmål og annet, som er satt tidligere. Det er ingen tvil om at det er en krevende situasjon en er i. Gjelden går opp og inntektene ned. Forskjellene mellom folk i næringen øker.

For Arbeiderpartiets del er vi svært opptatt av at vi har et landbruk over hele landet, at vi har en differensiert bruksstruktur, og ikke minst at bruk med mer marginale produksjonsmuligheter også har livets rett og har en kvalitet i den norske landbruks- og matproduksjonen. Da er vi opptatt av at vi også sørger for at vi får et tilskuddssystem som bygger opp under det, og at vi faktisk får svart på noe av det gjennom de jordbruksforhandlingene som nå pågår. At vi gir disse signalene i forkant av et oppgjør, skulle bare mangle. Vi synes det er en god ting å gjøre det, og det har vi sagt veldig tydelig, tidligere, i Stortinget. Jeg forutsetter selvfølgelig at det blir fulgt opp.

Jeg skal ikke forvente at statsråden svarer på dette i detalj, men jeg har en forventning om at statsråden og regjeringen faktisk følger opp det som er sagt i Stortinget formelt gjennom vedtak og føring i flertallsmerknader. Det er det denne interpellasjonen handler om, og jeg synes den rettmessig tar sin plass når den poengterer noe som har vært diskutert i Stortinget gjennom en årrekke: hvordan inntektsutviklingen i landbruket skal være.

Når stortingsflertallet veldig tydelig har kommet med en konklusjon, er det regjeringens ansvar å følge den opp gjennom forhandlingene som kommer, selv om det i utgangspunktet er krevende, uten at en bruker argumentasjon om at en tilsidesetter forhandlingssystemet eller parkerer avtalesystemet på noen som helst måte, for det gjør en faktisk ikke. Det er det eventuelt en regjering som ikke lytter til stortingsflertallet, som først og fremst gjør.

Nils T. Bjørke (Sp) [16:06:08]: Eg trur det er heilt rett at me tek opp denne debatten i dag, ikkje minst med dei erfaringane ein har med måten staten har forhandla med landbruket på dei siste åra. Der vil eg hevda at dei ikkje har fylgt opp Stortingets vilje, og det viste seg både i 2014 og 2017 at det vart gjort endringar i avtala av Stortinget, nettopp fordi Stortinget meinte at regjeringa ikkje fylgde opp Stortingets vilje. Eg meiner det er eit minstekrav at regjeringa når ho forhandlar, faktisk tek utgangspunkt i Stortingets vilje.

Det vert hevda at det er vanskeleg å lyfta inntektene i landbruket i år på grunn av overproduksjon. Overproduksjon meiner eg er ei bevisst handling frå dagens regjering. Dei har dobla kyllinggrensene, dei har teke vekk alle strukturverkemiddel, iallfall dei aller fleste, dei har auka mjølkekvotane, og bøndene føler seg pressa til å auka produksjonen meir enn kva som for mange er det mest rasjonelle. Så får me høyra at bøndene må vurdere sjølve, og det er rett. Men det vert feil når ein legg opp til ein landbrukspolitikk som stimulerer til meir satsing enn kva som er fornuftig for fleirtalet. Eg har ikkje noko mot at bøndene skal få lov til å satsa og ta sine egne val, men når det går ut over det store fleirtalet og målet med landbrukspolitikken, må ein faktisk ha nokre verkemiddel som gjer at ein når det ein vil.

Dei seinare åra har ein sett at inntektsutviklinga for dei mindre bruka har dabbra mykje av. Men i dei mest attraktive områda er det kamp om både areal og kvotar, slik at det er dei passive bøndene som har tent mest pengar, ikkje dei aktive. Dette er noko som er lagt inn på grunn av måten ein har styrt landbrukspolitikken på dei siste åra. Då må det vera rett av Stortinget å gje klare signal om at me forventar at ein no tek grep som gjer at bøndene kan lyfta seg, at bøndene som vil satsa på dei lokale ressursane og utnytta dei på sine bruk, skal ha ei moglegheit til å ha ei fornuftig inntekt og kan driva eit gardsbruk slik at dei samtidig kan vera familiefolk. Det er altfor mange av bøndene i dag som faktisk ikkje klarar å ta vare på sin eigen familie. Dei har fått eit arbeidspress og ein akkord som gjer at dei ikkje klarar å ta del i resten av samfunnet. Det er ikkje ein berekraftig og miljøvenleg måte å utvikla norsk matproduksjon på.

Willfred Nordlund (Sp) [16:09:12]: Interpellanten har tatt opp et viktig spørsmål, nemlig om regjeringen har tenkt å forholde seg til de målsettingene Stortinget har satt. Vi hørte her en statsråd som har forsøkt å få uttatt denne interpellasjonsdebatten, for så, når han nå engang ble tvunget til å stille opp i Stortinget, å måtte meddele – noe annet hadde overrasket meg – at regjeringen skulle forholde seg til stortingsflertallets politikk.

Deretter gikk statsråden over til å angripe Senterpartiet for å stille spørsmålet om regjeringen hadde tenkt å følge stortingsflertallet, eller hvordan man hadde tenkt å nå de målsettingene Stortinget har satt. Det er vanskelig å skjønne annet enn at statsråden her forsøker seg på to budskap. På den ene siden forsøker man å si at man skal følge stortingsflertallet, for så å si at man ikke ønsker å gå inn i en debatt om man faktisk har tenkt å følge stortingsflertallet, med bakgrunn i at man skal inn i en forhandling.

Det er sånn at forhandlingene ikke har startet. Og som representanten Andersen var inne på: Når skal

Stortinget kunne debattere målsettingene for jordbruket og landbruket? Altså: Når skal Stortinget kunne si noe om hvilke inntektsmål regjeringen må legge til grunn når man skal forhandle med denne næringen? Det er ikke rart at vi havner i en debatt om forholdet mellom Stortinget og regjeringen når statsråden har så store problemer med å svare på hva man skal legge til grunn i framtidige forhandlinger. Man kan dra sammenligningen med når man skal bygge et bygg og for så vidt – la oss si – lyse ut et anbud. Det er sånn at Stortinget setter noen rammer for hvordan regjeringen skal gjennomføre sånne prosesser, og det er jo nettopp det man her har gjort for landbruket. Man har fastsatt en ramme som sier at man skal redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet, og det klarer altså ikke statsråden å svare tydelig på at man har tenkt å følge opp, når man nå skal i gang med forhandlingene.

Statsministeren var i spørretimen i går og kunne da i hvert fall ikke gi et så tydelig signal om at man skulle følge opp det Stortinget har lagt til grunn. Det overrasker meg at ikke en del av de andre partiene har stilt opp her og sagt at regjeringen må forholde seg til det Stortinget har fastsatt. Deriblant er det forunderlig å se at Kristelig Folkeparti ennå ikke har ønsket å meddele noe om hvordan man ser at regjeringen skal følge opp det som de selv var med og vedtok.

Ifølge statsråden skal vi altså aldri kunne mene noe om hvordan regjeringen skal følge opp de vedtakene som Stortinget fatter, og da blir det vel vanskelig å trekke en annen konklusjon enn at vi heller ikke skal kunne mene noe om hvordan andre næringers inntektsvekst skal gå. Vi skal heller ikke mene noe om andre lønns-mottakere. Vi har en god del lønsmottakere i staten, og hvis det blir sånn at Stortinget ikke skal kunne mene noe om hvilken retning man skal legge for lønnsnivået f.eks. i statlige selskaper eller i statlige foretak, når skal Stortinget da mene noe om hvilken utvikling vi skal ha på inntektssiden, uavhengig av grupper i dette samfunnet og uavhengig av næringer? Det er helt på sin plass at interpellanten løfter dette spørsmålet, om regjeringen har tenkt å legge til grunn det Stortinget har forutsatt her for jordbruket, sånn som Stortinget legger forutsetninger f.eks. for statlig lederlønnspolitik og for forhandlinger for ordinære lønsmottakere, når vi vedtar våre budsjetter.

Jeg skal avslutte med å si at jeg hadde håpet statsråden kunne klargjøre – og ikke minst at alle partiene kunne klargjøre – om man faktisk mente det man sto inne for sist gang, nemlig at målet er å redusere inntekts-gapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet. Det må statsråden forholde seg til når man skal inn og forhandle.

Geir Pollestad (Sp) [16:13:23]: I går var det 18. april. Då var statsministeren i Stortinget, og ho svarte på spørsmål om inntektsmålet. I dag, 19. april, prøver landbruksministeren å gøyma seg bak formalia for ikkje å svare. Men eg høyrde i eit av innlegga til statsråden at han sa han skulle halda seg til Stortinget sitt inntektsmål. Eg forventar at me ikkje ser spor av inntektsformuleringa i Jeløya-plattformen i staten sitt tilbod til jordbruket, rett og slett fordi det ikkje er eit parlamentarisk fleirtal bak det.

Eg skal òg lova statsråden at i tida frå 26. april til 16. mai, når forhandlingane pågår, skal me ikkje ta denne typen diskusjonar i Stortinget. Det har me respekt for. Men som brennande engasjert for norsk landbruk og oppteken av matproduksjon og landbruk i heile landet vil ein sjølv sagt plumpa borti og delta i det offentlege ordskiftet. Det trur eg nok statsråden har rygg til å bera, sjølv om han sit ved forhandlingsbordet.

Så er det noko med forhistoria her. I 2014 var det Kristeleg Folkeparti, Venstre, Høgre og Framstegspartiet som gjorde om på regjeringa sitt forslag til jordbruksoppgjret. I 2017 låg det an til at det skulle verta opposisjonen, men så fekk Venstre undervegs nye bestevenner, så det vart Venstre, Høgre og Framstegspartiet som sikra fleirtal for eit anna oppgjret. Det er eit uttrykk for at det regjeringa gjorde, ikkje var i tråd med dei føresetnadene som Stortinget hadde lagt. Regjeringa bruker altså jordbruksoppgjret som eit verkemiddel eller ein reiskap for å føra ein politikk som det ikkje er fleirtal for. Det sa Stortinget stopp for i 2014, og det sa Stortinget stopp for i 2017. Me som er engasjerte og opptekne av forhandlingsinstituttet i jordbruket, ber om at Stortinget slepp det dette året. Eg oppfordrar til å lesa innstillinga til jordbruksmeldinga, halde seg til den og ta forhandlingane innanfor dei rammene som ligg der.

Det kjem til å verta ein spennande vår. Eg vil berre takka for ein god, men motvillig debatt om inntektsmålet. Og la det ikkje vera nokon som helst tvil: Senterpartiet meiner at det verste me kan gjera med forhandlingsinstituttet, er å bruka det til å føra ein politikk som det ikkje er fleirtal for i Stortinget. Det er Stortinget som definerer landbrukspolitikken, og eg opplever at etter valet er det eit større engasjement og større politisk vilje til å satsa på norsk matproduksjon enn det var før valet.

Dermed vil eg ønskja statsråden lykke til med jordbruksforhandlingane, som startar den 26. april.

Statsråd Jon Georg Dale [16:16:37]: Eg har aldri oppfordra Stortinget til ikkje aktivt å debattere kva føringar som skal gjelde for norsk jordbruk. Difor meiner eg det er ein vesensforskjell i måten Arbeidarpartiet og Senterpartiet opptrer på i dag, når representanten Aasland seier at vi må tole å ta imot signal. Tilbakemeldinga til

det er at det gjer vi for all del. Men det er ikkje det som er utgangspunktet for interpellasjonen. Det er at eg har vorte bedt om å avklare korleis vi har tenkt å halde oss til inntektsmålet i årets jordbruksoppgjer, som no er i ein innleiande fase.

Det er altså ikkje slik at Stortinget har fastsett eitt mål for norsk jordbruk og var ferdig med det, og det er inntektsmålet. Det er faktisk slik at staten, som forvaltar av landbrukspolitikken i avtaleforhandlingane, må vurde alle dei målsetjingane som Stortinget har sett for jordbruket. Det gjer vi berre i avtaleforhandlingar. Deretter orienterer vi Stortinget.

Eg skulle ønskje at også delar av opposisjonen såg verdien av det, såg verdien av at avtalepartane i fellesskap fekk fremje både sine krav og sitt tilbod utan at ein vekta internt korleis dei enkelte måla skulle slå ut. Men det viser at enkelte parti er meir opptekne av input enn utkome. For det var eit stort fleirtal på Stortinget i fjor som ville gje norske bønder inntektsutvikling, men vi styrte ikkje det, for vi styrer overføringar baserte på dei kostnadane vi trur kjem, og den marknadssituasjonen vi er i. Det betyr at verken eg eller Stortinget på noko tidspunkt før neste års budsjettal er klare, kan garantere norske bønder ei inntektsutvikling. Det er det paradokset staten som forhandlingspart må ta inn over seg, som Stortinget på eit tidspunkt må ta inn over seg, og som legg grunnlaget for forhandlingar som i respekt for hovudavtalen faktisk skjer mellom partane.

La meg berre leggje til: Denne regjeringa baserer sin politikk på hovudavtalen. Det betyr at det vert gjennomført forhandlingar, og det betyr at mi rolle og regjeringa si rolle mens ein er i innleiande fase, og mens forhandlingane vert gjennomførte, er i tråd med hovudavtalen. Det er ganske viktig for den varige evna for å gjere staten forhandlingsdyktig at Stortinget – så lenge ein meiner at ein skal halde seg til hovudavtalen – også gjer det.

Presidenten: Debatten i sak nr. 14 er dermed omme.

Sak nr. 15 [16:19:43]

Stortingets vedtak til lov om endringar i vegtrafikkloven (køyretøykontroll og fartsskrivar) (Lovvedtak 48 (2017–2018), jf. Innst. 167 L (2017–2018) og Prop. 8 LS (2017–2018))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 16 [16:20:01]

Stortingets vedtak til lov om endringar i lov om avgift til forskning og utvikling i fiskeri- og havbruksnæringa (forvaltninga av Fiskeri- og havbruksnæringens forsk-

ningsfond (Lovvedtak 49) (2017–2018), jf. Innst. 154 L (2017–2018) og Prop. 37 L (2017–2018))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Åsmund Aukrust på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 2, fra Ole André Myhrvold på vegne av Senterpartiet

Det voteres over forslag nr. 2, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget om delt vern av Øystesevassdraget hvor øvre del – området fra Fitjadalen og til høyfjellet – blir supplert inn i verneplan for vassdrag. Nedre del av Øystesevassdraget berøres dermed ikke av verneplan for vassdrag.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 85 mot 11 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.30.29)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig komme med forslag til Stortinget om vern av hele Øystesevassdraget.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 53 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.30.50)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:90 S (2017–2018) – Representantforslag frå stortingsrepresentantane Lars Haltbrekken, Arne Nævra, Gina Knutson Barstad, Åsmund Aukrust, Ruth

Grung og Per Espen Stoknes om vern av Øystesevassdraget – med forslag om å fremje sak for Stortinget om at heile Øystesevassdraget vert supplert inn i verneplan for vassdrag – vedtas ikke.

Presidenten: Bak innstillingen står Høyre, Framskrittspartiet og Venstre.

Senterpartiet har varslet støtte til innstillingen.

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 54 mot 42 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.31.39)

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Ole André Myhrvold på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 3, fra Per Espen Stoknes på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Det voteres over forslag nr. 3, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre kostnader knyttet til naturinngrep som et avgjørende kriterium ved vurdering av hvorvidt NorthConnect bør gis konsesjon til utbygging av en kabel til Skottland. Miljøkravene i reguleringsregimer som leverer til kabelen skal løftes, og etterspørsel som oppstår som følge av kabelen, skal ikke føre til store nye naturinngrep i området. Det skal legges til grunn at sumvirkningene av naturinngrep, også de knyttet til utbygging av ny produksjonskapasitet muliggjort av kabelen, regnes med ved vurdering av konsesjonssøknaden.»

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 95 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.33.14)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1 og 2, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille behandlingen av konsesjonssøknaden fra NorthConnect i bero, inntil vi har høstet erfaringer fra mellomlandsforbindelsene som er under bygging.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen avslå konsesjonssøk-

naden fra NorthConnect om bygging av en ny kabel mellom Norge og Storbritannia.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 79 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.33.33)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:106 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om kraftkabler til utlandet – vedtas ikke.

Presidenten: Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 94 stemmer mot 1 stemme.

(Voteringsutskrift kl. 16.33.59)

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Sandra Borch på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 2 og 3, fra Sandra Borch på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 4, fra Sandra Borch på vegne av Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne

Det voteres over forslag nr. 4, fra Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen følge opp anbefalingene fra NVE om å bevilge minst 200 mill. kroner ekstra til -sikringstiltak mot flom og skred over en tiårsperiode sammenlignet med bevilgningene i 2015.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne ble med 84 mot 13 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.34.44)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 2 og 3, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta med forholdet til kommunene i arbeidet med å gjennomgå regelverk for kompensasjon, kartlegging og utarbeidelse av statlig strategi i tilknytning til beredskap, og økonomiske konsekvenser ved flom, ras og naturskade.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å øke innsatsen for skredsikring på fylkesveier og riksveier i kommende statsbudsjetter.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 78 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.35.03)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 1, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å etablere et fond med formål om å gi fylkeskommuner økonomisk støtte når infrastruktur har blitt skadet som følge av flom, skred, oversvømmelse eller annen naturskade.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 73 mot 24 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.35.24)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen gjennom NVE videreføre kartleggingen av utsatte bebygde områder for å styrke kunnskapsgrunnlaget og få bedre oversikt over behovet for flom- og rassikring. Basert på dette videreføres arbeidet med å utarbeide oversikter over aktuelle sikringstiltak som bør iverksettes.

II

Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket for kompensasjon ved flom, ras og naturskade til fylkeskommunene, og vurdere om staten bør ta et større økonomisk ansvar når slike naturskader rammer fylkeskommuner uforholdsmessig hardt.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

V o t e r i n g i s a k n r. 4

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt seks forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Tellef Inge Mørland på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 3, fra Tellef Inge Mørland på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 4, fra Nicholas Wilkinson på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 5, fra Nicholas Wilkinson på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 6, fra Kjersti Toppe på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt

Det voterer over forslag nr. 5, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en 5-årig kommunal opptrappingsplan for psykisk helsearbeid i kommunene, med øremerkede midler.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 78 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.36.36)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 4, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en stortingsmelding om psykisk helsevern.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti ble med 73 mot 24 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.36.55)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det etableres lavterskel psykisk helsetilbud til barn, unge og familier i alle kommuner. Tiltakene kan realiseres

gjennom etablering av Familiens hus og/eller andre lett tilgjengelige tjenester. Tjenestene må være flerfaglige og tverretatlige, slik at man sikrer barn, unge og familier gode og helhetlige tjenester.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 62 stemmer mot og 35 stemmer for forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

(Voteringsutskrift kl. 16.37.15)

Åsmund Aukrust (A) (fra salen): President! Jeg stemte feil. Jeg skulle stemt for.

Presidenten: Da retter vi opp det. Da ble forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti med 61 stemmer mot 36 stemmer ikke bifalt.

Det voteses så over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det ikke kreves inn egenandeler for behandling av barn og ungdom i psykisk helsevern.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke psykisk helsevern og sikre barn og unge bedre tilgang til psykisk helsehjelp fra kvalifiserte fagfolk gjennom å etablere forebyggende og oppsøkende team, sørge for mer helhetlige pasientforløp, utvide det ambulante tilbudet i barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) og gjennomføre forsøk med åpne lister hos BUP, samt sørge for et tilgjengelig døgnbasert tilbud tilpasset barn og unge.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 50 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.37.53)

Presidenten: Det voteses over forslag nr. 6, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremlegge en ny handlingsplan for forebygging av selvmord og selvska- ding, inkludert forebygging av selvmord blant pasienter innlagt i eller nylig utskrevet fra psykisk helsevern. Fagmiljø, pasient- og pårørendegrupper må involveres i utarbeidingen, og nullvisjon må vurderes som overordnet målsetting.»

Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt ble enstemmig bifalt.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

Dokument 8:105 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Åslaug Sem-Jacobsen, Ivar Odnes og Geir Adelsten Iversen om å be regjeringen fremme en stortingsmelding om psykisk helsevern – vedtas ikke.

Presidenten: Bak innstillingen står Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre.

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 70 mot 24 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.38.50)

Videre var innstilt:

II

Dokument 8:113 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Kjerkol, Tore Hagebakken, Tuva Moflag, Tellef Inge Mørland og Siv Henriette Jacobsen om lavterskel psykisk helsehjelp i kommunene – vedtas ikke.

Presidenten: Bak innstillingen står Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 52 mot 45 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.39.28)

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

I

Stortinget ber regjeringen foreta en bred gjennomgang av regelverket for pasientreiser og fremme en sak for Stortinget med tiltak for å forenkle og forbedre ordningen.

Presidenten: Bak innstillingen står Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti.

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til innstillingen.

Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble bifalt med 51 mot 45 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.40.10)

Videre var innstilt:

II

Stortinget ber regjeringen starte evalueringsprosessen av pasientreiseforskriften i løpet august 2019.

III

Stortinget ber regjeringen i sitt oppdragsdokument be de regionale helseforetak gå gjennom organiseringen av pasientreiseordningen. Denne gjennomgangen bør foretas parallelt med evalueringen av pasientreiseforskriften.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:104 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken og Nicholas Wilkinson om å prioritere ideelle foran kommersielle aktører når helseforetakene kjøper institusjonsplasser – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten har Kjersti Toppe satt frem to forslag på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre stedlig ledelse ved alle norske sykehus.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen påse at alle helseforetak har en stedlig leder på sine sykehus med ansvar for hele sykehusets drift, inkludert personalet/personalpolitikk, kvalitet og budsjettet.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g:

Forslagene fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti ble med 72 mot 24 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.41.24)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak

v e d t a k:

Dokument 8:121 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Emilie Enger Mehl, Steinar Ness og Siv Mossleth om en demokrati- og ledelsesreform i offentlige sykehus med innføring av tillitsbasert, stedlig ledelse – vedtas ikke.

Presidenten: Bak innstillingen står Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre.

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 73 mot 23 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.42.03)

Votering i sak nr. 8

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :**I**

Stortinget ber regjeringen endre akuttmedisinfor-skriften § 7 slik at det ikke settes et generelt krav til bakvakt med utrykningsplikt.

II

Stortinget ber regjeringen sikre at alle legevakter har en ordning der bakvakt med lokalkunnskap og selvstendig vaktkompetanse er tilgjengelig på telefon for leger uten selvstendig vaktkompetanse.

Presidenten: Bak innstillingen står Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti.

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til innstillingen.

Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 52 mot 45 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.42.41)

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt fire forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Tuva Moflag på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 3 og 4, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti

Det voteres over forslagene nr. 3 og 4, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre tilskuddsordninger eller andre tiltak som kan sikre økt rekruttering av ernæringsfysiologer til kommuner eller samarbeidende kommuner.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at kunnskap om

ernæring for sårbare grupper i helsetjenesten får en tydelig plass i helseprofesjonsutdanningene.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 78 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.43.22)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en helhetlig nasjonal strategi for godt kosthold og sunn ernæring hos eldre som mottar tjenester i sykehjem og hjemmetjeneste, med forslag til konkrete, målrettede tiltak.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at frivillige organisasjoner/initiativer kan få styrket sitt arbeid og sine tiltak for at eldre og aleneboende skal få noen å spise måltider sammen med.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 50 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.43.43)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:116 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tuva Moflag, Ingvild Kjerkol, Tore Hagebakken, Tellef Inge Mørland og Siv Henriette Jacobsen om å utarbeide en nasjonal strategi for god ernæring for eldre som mottar omsorgstjenester i sykehjem og hjemmetjenesten – vedtas ikke.

Presidenten: Bak innstillingen står Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 50 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.44.24)

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt fem forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Tuva Moflag på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 3, fra Tuva Moflag på vegne av Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 5, fra Tuva Moflag på vegne av Arbeiderpartiet
- forslag nr. 6, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet

Det votes over forslag nr. 6, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at ektepar eller samboende som ønsker det, kan bo sammen også når begge eller en av dem må flytte på institusjon. I tilfeller den ene part ikke har rett til omsorgstjenester, forutsettes det at tilbudet ikke vil kreve særlige ekstra ressurser eller føre til at andre pleietrengende mister sitt tilbud. Konsekvensene av en slik ordning må utredes av staten og kommunene i samarbeid.»

Kristelig Folkeparti og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 80 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.45.06)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at en samboergaranti for friske pårørende ikke innføres uten at konsekvensene og kostnadene er utredet.»

Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 52 mot 45 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.45.25)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at ektepar eller samboere som ønsker det, kan bo sammen også når de blir gamle og må flytte på institusjon, forutsatt at begge er avhengig av omsorgstjenester.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

Senterpartiet har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti ble med 51 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.45.47)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at samboergarantien skal være et standardtilbud i alle kommuner, og ikke en frivillig ordning for kommunene å innføre.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at ordningen med samboergaranti skal være frivillig for parene.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti ble med 55 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.46.08)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber regjeringen om å ta inn bestemmelser om samboergaranti, som er uavhengig av ektefelles eller samboers behov for omsorgstjenester, ved utarbeidelse av nasjonale kriterier for tildeling av langtidsopphold.

Presidenten: Bak innstillingen står Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti.

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til innstillingen.

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 51 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.46.45)

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Ingvild Kjerkol på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 2, fra Nicholas Wilkinson på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere et nettsted med en helhetlig fremstilling av livskvaliteten i Norge og sørge for at det utgis en rapport om livskvalitet annethvert år.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti ble med 51 mot 46 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 16.47.27)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen rapportere om status for livskvaliteten i Norge som helhet, og for utvalgte sårbare grupper, i de ordinære statsbudsjettbehandlingene i Stortinget.»

Kristelig Folkeparti og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble bifalt med 51 mot 46 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 16.47.50)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen følge opp hovedanbefalingene i Helsedirektoratets rapport «Gode liv i Norge», slik at helhetlig informasjon om livskvalitet kommer inn i grunnlaget for helsepolitikken.

II

Stortinget ber regjeringen integrere målene for livskvalitet i styringen av helsevesenet i større grad enn i dag.

III

Stortinget ber regjeringen avklare om Folkehelseinstituttet er den best egnede etaten for koordineringen av målesystemet for livskvalitet.

IV

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan man kan utvide eksisterende nasjonale undersøkelser om livskvalitet, herunder hvordan man kan legge til rette for nødvendig støtte til fylkeskommunale/kommunale undersøkelser for best mulig datatilfang.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

V

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til tiltak for hvordan de vil gjøre tilfanget av data om livskvalitet tilgjengelig på en best mulig måte.

Presidenten: Bak innstillingen står Høyre, Framskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til innstillingen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

V o t e r i n g i s a k n r. 12

Presidenten: Under debatten har Karin Andersen satt frem et forslag på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å etablere en reklamasjonsnemnd i forbindelse med salg av nye boliger, der alle utbyggere og entreprenører skal være tilsluttet.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 61 mot 36 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 16.49.02)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i bustadoppføringslova mv. (garantireglene)

I

I lov 13. juni 1997 nr. 43 om avtaler med forbruker om

oppføring av ny bustad m.m. gjøres følgende endringer:

§ 12 annet ledd skal lyde:

Entreprenøren skal stille garantien straks etter avtaleinngåinga. Er det i avtalen teke atterhald om opning av byggjelån, sal av eit bestemt tal bustader eller løyve om igangsetjing, er det likevel tilstrekkelig at entreprenøren stiller garantien straks etter at atterhalda fell bort. *Det same gjeld ved atterhald med tilsvarande verknad frå forbrukaren si side. Entreprenøren skal i alle høve stille garantien før byggjearbeida tek til.*

§ 12 åttende ledd skal lyde:

Garanti skal gjevast i form av sjølvskuldgaranti eller tilsvarande frå *eit finansføretak* som har rett til å tilby slik teneste i Noreg. Likt med garanti skal reknast deponering av pengesum i *finansføretak* som nemnt i første punktum på tilsvarande vilkår.

§ 12 niende ledd skal lyde:

Til det er dokumentert at det ligg føre garanti i samsvar med paragrafen her, har forbrukaren rett til å halde att alt vederlag.

II

I lov 3. juli 1992 nr. 93 om avhending av fast eigedom skal ny § 2-11 lyde:

§ 2-11 *Garanti for oppfyljing av avtalen*

Ved sal av ny eigarbustad eller fritidsbustad som vert seld innan seks månader etter fullføringa av bustaden,

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
2445	31	Statsbygg Igangsetting av ordinære byggeprosjekter, <i>kan overføres</i> , bevilges med	100 000 000

II

Prosjekt Svalbard globale frøhvelv – ny adkomsttunnel godkjennes med en kostnadsramme på 202,95 mill. kroner (per 1. juli 2018).

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sak nr. 14 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sakene nr. 15 og 16.

Presidenten: Sakene nr. 15 og 16 er andre gangs behandling av lovsaker og gjelder lovvedtakene 48 og 49.

skal seljaren stille garanti i samsvar med bustadoppføringslova § 12, såframt seljaren har gjort avtalen som ledd i næringsverksemd og kjøparen er forbrukar.

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 13

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

I statsbudsjettet for 2018 gjøres følgende endringer:

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 17 [16:50:10]

Referat

- (410) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Else-May Botten, Espen Barth Eide, Hege Haukeland Liadal og Åsmund Aukrust om CO₂-fangst og -lagring (Dokument 8:217 S (2017–2018))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
- (411) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Kjersti Toppe og Nicholas Wilkinson om at maksimalt antall prikker før inn-

dragning av bevilling skal være åtte, ikke tolv (Dokument 8:216 S (2017–2018))

Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 16.51.

